

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Ἡ Παρθένος σήμερον
τόν Ὑπερούσιον τίκτει
Καί ἡ Γῆ τό σπήλαιον
τῷ Ἀπροσίτῳ προσάγει
Ἄγγελοι μετά ποιμένων δοξολογοῦσι
Μάγοι δέ μετά Ἀστέρος ὁδοιποροῦσι
Ἐγεννήθη παιδίον νέον
Ὁ πρό αἰώνων Θεός.

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

**ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» Χαρ. Τρικούπη 26
α' όροφος, Κωδ. 106 79 Τηλέφ. 3620-702**

H.P. Blavatsky	Τό κλειδί τής Θεοσοφίας	600
Besant-Leadbeater	Ή Άτραπός του Άποκρυφισμού	500
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρός τήν Πραγματικότητα	200
»	Αί βαθύτεραι όψεις τής Ζωής	200
Irving S. Cooper	Ή Μετενσάρκωσις	300
An. Besant	Ό Έσωτερικός Χριστιανισμός	600
Vivekananda	Κάρμα — Γιόγκα	200
Βενετού - Ήλιρίωνος	Φώς στήν Άτραπό	150
Krishnamurti	Στά πόδια του Διδασκάλου	150
Άντ. Άδριανοπούλου	Άνθρωπος καί Ζωή	600
»	Άρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι	700
»	Οί Νόμοι τής Ζωής	400
Ίω. Βασιλή	Τό Σημειωματάριο ενός Μύστου	600
»	Τά φυσικά δικαιώματα του ανθρώπου	200
K. Μελισσαροπούλου	Άποκρυφισμός καί Μυστικισμός χαρτ. 300, δεμ.500	
»	Είσαγωγή στή Θεοσοφία » 500, δεμ. 700	
»	ΜΗΤΙΣ (Τό βιβλίον τής σοφίας) » 600, δεμ. 800	
»	Τά βήματα τής Φιλοσοφίας Α΄ δεμ. 500	
»	Τά βήματα τής Φιλοσοφίας Β΄ χαρτ. 300	
»	Έκλογαί από τόν Κρισναμούρτι » 400	
»	Ό Ίησους » 300	
»	Ό Κομήτης (Θέατρο ιδεών) » 150	
»	«Άγνώστω Θεώ» » 50	
»	Πέντε Τεκτονικά Όμιλία εις Α΄ » 150	
»	Μεγάλες πράξεις στήν ιστορία των Έλλήνων » 400	
»	Άρχαιοελληνικά » 400	
Περιοδικόν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτόδετοι 1965, 1971-1984 Έκαστος 300	
»	» 1985, 1986 » 600	
«ΙΛΙΣΟΣ» Έπιλογή 1956-58, 1959-61, 1962-65 Έκαστη δεμένη		600
«ΙΛΙΣΟΣ» Έπιλογή 1966-1970 χαρτόδετος 400, δεμένη		600

Άποστείλατε τό αντίτιμον διάνά τά λάβετε ταχυδρομικώς.

Τά έξοδα επί αντικαταβολή επιβαρύνουν τόν αγοραστήν.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 150

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 1000. Έξωτερ. Δρχ. 1.500, Άεροπ. Δρχ. 2.000

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

Χαρ. Τρικούπη 26 Κωδ. Ταχ. 106 79, Ἀθῆναι

Τηλ. 36.20.702

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Συντακτική Ἐπιτροπή: Λεν. Ἀναστασιάδου, Καλ. Παναγιώτου, Π. Παπασλιώτης
Διαχειριστική Ἐπιτροπή: Πολ. Ἀντζακας, Ἄσπα Κωστοβασίλη, Π. Παπασλιώτης

Ἔτος 32ον • Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1987 • Τεύχος 181

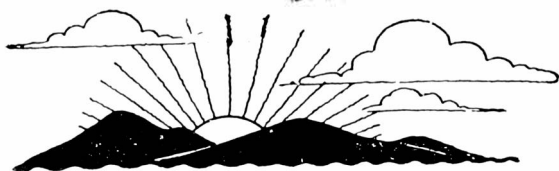
Αἰμ. Ἴβου

Ἀπό τόν Ραμπιτράνάθ Ταγκόρ

- Ὁ θάνατος εἶναι ἓνα μέρος τῆς ζωῆς, ὅπως καί ἡ γέννηση. Τό περπάτημα γίνεται μέ τό νά σηκώνει κανεῖς τό πόδι του, καθώς καί μέ τό νά τό ἀκουμπάει κάτω.
- Μή λές «εἶναι ἡμέρα» καί τήν ἀφήνεις νά φύγει, δίνοντάς της τό ὄνομα «χθές». Βλέπε την γιά πρώτη φορά, σάν ἓνα παιδί νεογέννητο, πού δέν ἔχει ὄνομα.
- Ἡ βρύση τοῦ θανάτου βάζει σέ κίνηση τά ἀσάλευτα νερά τῆς ζωῆς.
- Οἱ ἄνθρωποι εἶναι σκληροί, μά ὁ ἄνθρωπος εἶναι καλόκαρδος.
- «Οἱ σοφοί λένε πώς τό φῶς σας θά σβύσει μιά μέρα» εἶπε ἡ πυγολαμπίδα σ' ἀστέρια. Τά ἀστέρια δέν ἔδωσαν καμμία ἀπάντηση.
- Ἡ θλίψη τῆς ψυχῆς μου εἶναι ὁ νυφιάτικος πέπλος της. Προσμένει κάποιον πού θά τῆς τόν βγάλει.
- «Πόσο μακριά βρίσκεσαι ἀπό μένα ὦ καρπέ:» «Εἶμαι κρυμμένος μέσ στήν καρδιά σου, ὦ ἀνθέ.»

- 'Ο άνθρωπος είναι εμπόδιο του ίδιου του έαυτού του.
- Κάθε παιδί πού γεννιέται μᾶς φέρνει τό μήνυμα πώς ὁ Θεός δέν ἔχει ἀκόμη ἀπογοητευθεῖ ἀπό τόν ἄνθρωπο.
- Τή διαβάζομε τή ζωή στραβά καί μετά λέμε ὅτι μᾶς ἀπατάει.
- 'Ο Θεός μέ τόν καιρό βαριέται τά μεγάλα βασίλεια, ὅμως ποτέ τά μικρά λουλούδια.
- Τό συλλογισμένο πρόσωπό της ἔρχεται στά ὄνειρά μου, ὅπως ἡ φθινοπωρινή βροχή μέσ στή νύχτα.
- 'Η θλίψη ἔχει γαληνέψει κι' ἔχει γίνει εἰρήνη μέσ στήν καρδιά μου, ὅπως τό δειλινό ἀνάμεσα στά σιωπηλά δέντρα.
- Αὐτό πού εἶσαι σύ ὁ ἴδιος δέν τό βλέπεις. Αὐτό πού βλέπεις δέν εἶναι παρά ὁ ἴσκιος σου.
- Ζῶ σέ μιά ἀδιάκοπη ἐκπληξη. Αὐτό εἶναι ἡ ζωή.
- 'Η κάθε μέρα πού ξημερώνει, ἂν καί εἶναι δημιούργημα τοῦ ἴδιου Θεοῦ, εἶναι μιά καινούργια ἐκπληξη γι' αὐτόν.
- 'Η ξερή κροίτη τοῦ ποταμοῦ δέν βρίσκει μιά λέξη εὐγνωμοσύνης γιά τό καλό πού εἶχε ἄλλοτε κάνει.
- 'Ο Θεός βρίσκει τόν ἑαυτό του δημιουργώντας.
- 'Η ζωή μᾶς ἔχει δοθῇ, δίνοντάς την ὅμως ἐμεῖς τήν κερδίζουμε.
- Πλησιάζουμε ὅλο καί πιά πολύ στή μεγαλοσύνη, ὅσο πιά μεγάλοι εἴμαστε στήν ταπεινοφροσύνη.
- 'Η γέννηση καί ὁ θάνατος τῶν φύλλων εἶναι τό γρήγορο στριφογύρισμα τοῦ στροβίλου, πού οἱ πλατύτεροι κύκλοι του περιστρέφονται ἀργά ἀνάμεσα σ' ἄστρα.
- Σώπασε ψυχή μου. Αὐτά τά μεγάλα δέντρα εἶναι προσκυνητές.

Ἀπό τά «Σκόρπια πουλιά» καί τόν «Κηπουρό»

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Περίληψις ὁμιλιῶν τοῦ ἔτους 1963/64
εἰς Θεοσοφικὴν Στοάν ΑΘΗΝΑ

Ἡ Κάθαρσις

(Συνέχεια ἀπὸ τό προηγούμενο τεῦχος)

Ἡ ἠθικὴ ἀρχὴ τῆς ἀγάπης (2.3.1964).

Ἡ ἀρχὴ αὕτη ὑπαγορεύεται ὑπὸ τῆς ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας ὡς συνέπεια τοῦ νόμου τῆς ἀδελφότητος μεταξὺ ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἔννοια τῆς καθολικῆς ἀδελφότητος σχηματίζεται ἐκ τῆς φιλοσοφικῆς ἐπιγνώσεως ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχομεν τοὺς αὐτοὺς γονεῖς. Οὕτω ὁ φυσικὸς αὐτός νόμος λαμβάνει τὴν ἔννοιαν νόμου ἠθικοῦ, φιλοσοφικῶς αἰτιολογουμένου.

Κατὰ τὸν ἀδ. Ἀντ. Ἀδριανόπουλον: «ἀδελφότης εἶναι ἡ ἀναγνώρισις καὶ ἀποδοχὴ παρὰ πάντων τῶν ἀνθρώπων ὅτι πᾶσαι αἱ ἀνθρώπιναι ὑπάρξεις ἔχουν τὴν αὐτὴν πηγὴν τῆς ἐκπορεύσεώς των καὶ ὡς ἐκ τούτου τὰ αὐτὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς ζωῆς. Ἡ ἀναγνώρισις καὶ ἡ ἀποδοχὴ τῆς ἀδελφότητος μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν σύνταξιν, θέσπισιν καὶ ἐφαρμογὴν κοινωνικῶν νόμων, οἱ ὅποιοι νὰ περιφρουροῦν τὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς ζωῆς πάντων τῶν ἀνθρώπων».

Ἀνάγκη ὅθεν ὅπως ἐξετάσωμεν ἀναλυτικώτερον καὶ βαθύτερον, ὑπὸ τό πρῖσμα τῆς ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας, τὴν αἰτιολόγησιν τοῦ ἠθικοῦ τούτου νόμου τῆς ἀδελφότητος. Πρὸς τοῦτο θὰ ἀναδράμωμεν εἰς τὰς πρώτας αἰτίας:

Κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν παράδοσιν, πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς φύσεως, δηλαδὴ τοῦ Σύμπαντος, ὅπερ ἀποτελεῖ κατάστασιν ἐκδηλωμένην, μορφικὴν καὶ ἐνεργόν, δηλαδὴ κατάστασιν τάξεως, ὑφίστατο κατάστασις ἀντίθετος, ἄτακτος, μὴ ἐνεργός δηλαδὴ «δυνάμει», ἄμορφος, ἀνεκδήλωτος. Κατάστασις ὑπαρκτὴ μὲν, ἀλλὰ μὴ ἐμφανίζουσα ιδιότητος. Ἐννοιάν τινα περὶ τῆς καταστάσεως ταύτης δέν δύναται νὰ συλλάβῃ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, διότι τό ἀνθρώπινον αἰσθησιακόν μόνον μορφικά πράγματα δύναται νὰ ἀντιλαμβάνεται. Ἰσως, μόνον δι' ἀφαιρέσεως θὰ ἡδύνατο ὁ ἄνθρωπος νὰ σχηματίσῃ κάποιαν ιδέαν περὶ τῆς πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς φύσεως ἀνεκδηλώτου καταστάσεως. Τὴν ἐν λόγῳ κατάστασιν ὁ Ἐμ-

πεδοκλῆς ἀπεκάλει «ἄποιον καὶ ἀνείδιον» δηλαδή χωρίς ποιόν καὶ εἶδος. Ἐξέφραζε δὲ αὐτὴν διὰ τοῦ ὅρου «σφαῖρος».

Ἄλλοι Ἕλληνες φιλόσοφοι, τὴν ἀπεκάλεσαν ἄλλως. Οὕτω οἱ Ὀρφικοὶ τὴν ὠνόμαζον «κοσμογονικόν ὦν», ὁ Ἡσίοδος «χάος» καὶ οἱ Πυθαγόρειοι «ἐλλειψιν ἁρμονῆς», δηλαδή ἁρμονίας καὶ τάξεως. Ὁ ὅρος τῶν Ὀρφικῶν κοσμογονικόν ὦν, εἶναι λίαν ἐκφραστικός καὶ ἐπισημαίνει τὸ ὑπαρκτόν τῆς καταστάσεως ταύτης ἀνεκδηλώτου καὶ δυνάμει. Τὸ ὑπαρκτόν ταύτης δηλοῖ καὶ ὅρος Φύσις, τῆς τάξεως, ἣτις ἐξ αὐτῆς προῆλθεν. Ἀπὸ ὑπαρκτὴν καταστασιν ἐφύτρωσεν ἡ τάξις. Ἡ λέξις Φύσις γραμματικῶς ἐκ τοῦ ρήματος φύομαι, ὡς γνωστόν, προέρχεται. Ἀλλὰ διὰ νὰ φυτρώσῃ κάτι δὲν θα φυτρώσῃ ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξίαν, ἀλλὰ ἀπὸ κατάστασιν ὑπαρκτὴν.

Ἡ δυνάμει αὕτη κατάστασις ὑφίσταται καὶ σήμερον εἰς τὰ πέρατα τῆς Φύσεως καὶ πάντοτε θὰ ὑφίσταται, διότι ἡ Φύσις εἶναι ἀπειρος ἐν τῷ γίγνεσθαι, εἶναι ἀριθμὸς παμμέγιστος ἐς αἰεὶ συντελούμενος, καθὼς ἔλεγον οἱ Πυθαγόρειοι.

Ἡ εἰς τὰ ἐκάστοτε πέρατα τῆς δημιουργίας κρατοῦσα ἐν λόγῳ δυνάμει κατάστασις, καθὼς ἔλεγεν ἓνας φιλόσοφος τοῦ αἰῶνος μας, εἶναι ἀπροσπέλαστος καὶ ἀνεξερεῦνητος ἀπὸ τὰ νοητικὰ ὄντα τῆς Φύσεως καὶ ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἀκόμη προηγμένα ἐξ αὐτῶν, διότι τὸ ὄργανον ἐνεργείας τούτων εἶναι μορφικόν.

Ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἐκ τῆς ἀδιαμορφώτου, πρό τῆς δημιουργίας δυνάμει, καταστάσεως, ἦν καὶ ἡμεῖς ἐφεξῆς θὰ ὀνομάζωμεν χάος, προῆλθεν ἡ ἐν ἐνεργείᾳ κατάστασις, ἡ Φύσις, ἡ τάξις, ἡ μορφικὴ κατάστασις. Ἡ ἐκ τῆς δυνάμει εἰς τὴν ἐν ἐνεργείᾳ κατάστασιν μετάβασις, κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν φιλοσοφίαν, ἐπῆλθε διὰ τῆς βαθμιαίας ἐκδηλώσεως ιδιοτήτων τινῶν ἐν τῇ οὐσίᾳ τοῦ Χάους. Ἀτόνων καὶ ὑποτυπωδῶν ἐν ἀρχῇ, ἐντονωτέρων βραδύτερον. Ἡ πρώτη ἐκδηλωθεῖσα ιδιότης ὑπῆρξεν ἡ τῆς κινήσεως, μιᾶς τάσεως πρὸς μεταβολήν. Ἡ τάσις αὕτη ἔδωσεν εἰς τὸ δυνάμει ὑπαρκτόν τὴν ιδιότητα τοῦ ἐν ἐκδηλώσει ὑπαρκτοῦ. Τὸ ἐν ἐκδηλώσει ὑπαρκτόν ἀπεκλήθη ὑπὸ τῶν φιλοσόφων: ζωή. Αἱ ιδιότητες αὗται κίνησις καὶ ζωὴ ἔδωσαν συγκεκριμένην ἔκφανσιν εἰς τὴν μίαν τῶν κοσμογονικῶν καὶ κοσμικῶν οὐσιῶν, τὴν ἀτομικὴν, ἣν δυάδα ἀόριστον ἀπεκάλεσαν οἱ Πυθαγόρειοι.

Ἡ κίνησις λαμβάνει τὴν ἔκφανσιν μετατοπίσεως, κατόπιν, τῇ συνδρομῇ τῆς συνεχοῦς οὐσίας, στροβιλισμοῦ καὶ βραδύτερον παλμοῦ. Τὸ ἀτομον ἐν τινι τρόπῳ διαστέλλεται ἐξωτερικεῦον τὰς δυνάμεις του καὶ αὐξάνον αὐτάς, ἀκολουθῶς συστέλλεται διατηροῦν οὕτω, τὰς δυνάμεις του καὶ τὴν αὐτοτέλειάν του. Ἡ διαστο-

λή ἔχει ἔννοιαν φυγοκεντρικήν, ἔνῳ ἡ συστολή κεντρομολικήν. Τάς ιδιότητας ταύτας τοῦ ἀτόμου οἱ ἀτομικοὶ φιλόσοφοι ἀπεκά-
λουν: τήν κίνησιν: τροπήν, τήν ζωήν: ρυσμόν καί τήν διαστολήν:
διαθηγήν.

Ἡ ἐκδήλωσις τοῦ νόμου τῆς κινήσεως καί τοῦ νόμου τῆς
ζωῆς, ἥτις, ὡς ἐλέχθη, ἔδωκε συγκεκριμένην ἔκφασιν εἰς τήν
ἀτομικήν οὐσίαν, ἀπό τῆς ἀρχῆς ὑπῆρξε τό αἷτιον τῆς ἐκδηλώσεως
τοῦ νόμου τῆς ἐνεργείας, ὅστις ἔφερεν ἐκ τῆς δυνάμει καταστά-
σεως εἰς τήν ἐν ἐνεργείᾳ τοιαύτην τήν ἑτέραν τῶν κοσμογονικῶν
καί κοσμικῶν ἀρχῶν τήν συνεχῇ, οὐσίαν, τήν μονάδα, κατὰ τήν
ὁρολογίαν τῶν Πυθαγορείων.

Ἐκ τῶν δύο ὡς ἀνωτέρω οὐσιῶν τῆς ἀτομικῆς καί τῆς συνε-
χοῦς, μέ ἐκδήλους τοὺς τρεῖς νόμους των: κίνησιν-ζωή καί ἐνέρ-
γεια σχηματίζονται αἱ ὑλικάι μορφαί τῆς Φύσεως. Πρὸς σχηματι-
σμόν αὐτῶν ἡ συνεχῆς οὐσία συνθέτει τὰ ἄτομα τῆς ἀτομικῆς οὐ-
σίας εἰς τὰς ἐν λόγῳ ὑλικὰς μορφάς. Ἡ αὐτὴ πάλιν οὐσία ἀποσυν-
θέτει τὰς μορφάς πρὸς σχηματισμόν ἄλλων τελειοτέρων. Δι' αὐ-
τόν τόν λόγον ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἔλεγεν ὅτι ἡ οὐσία αὕτη (ὡς συνε-
χῆς) ἔχει δύο ἀντιθέτους ιδιότητας: τήν φιλότητα καί τό νεῖκος.

Ἡ ἐκδήλωσις τῶν δύο κοσμογονικῶν οὐσιῶν ἐκ τῆς δυνάμει
καταστάσεών των εἰς τήν ἐν ἐνεργείᾳ τοιαύτην δέν ἐγένετο συγ-
χρόνως εἰς ὁλόκληρον τήν Φύσιν. Ἡ ἐκδήλωσις ἐγένετο καί γίνε-
ται ἀκόμη καί σήμερον εἰς τὰ πέρατα τῆς δημιουργίας βαθμηδόν
καί κατ' ὀλίγον. Ἡ ἐκδήλωσις ἤρξατο, ὡς ἔλεγον οἱ Πυθαγόρειοι,
ἀρχικῶς εἰς ἓν σημεῖον, ὅπερ ἀπεκάλουν ἐστίαν καί ἐκεῖθεν ἤρχι-
σεν ἐκτεινομένη πρὸς πᾶσαν διεύθυνσιν. Αἱ ἐν ἐκδηλώσει οὐσίαι,
ἢ μᾶλλον αἱ ἐκ τότε ὑλικάι μορφαί ἐπηρεάζουν τὰς πλησίον αὐ-
τῶν δυνάμει οὐσίας τοῦ Χάους καί ἐκεῖνοι ἔρχονται βαθμηδόν εἰς
ἐνέργειαν.

Τήν συνεχῇ οὐσίαν τῆς Φύσεως ἀπεκάλεσαν πατέρα τῶν κό-
σμων, διότι ἡ δρᾶσις αὐτῶν εἶναι γονιμοποιός, τήν δέ ἀτομικήν
μητέρα τῶν κόσμων, διότι αὕτη γονιμοποιεῖται ὑπὸ τῆς ἑτέρας.

Σχετικῶς πρὸς τὰ λεχθέντα ὁ Φιλόλαος (Πυθαγόρειος) ἔχει
γράψει: ὅτι ἡ Φύσις συνετελέσθη ἀπὸ ἁπείρα (ἄτομα) καί περαι-
νοντα (συνεχῇ οὐσίαν, ἥτις δίδει τό πέρας εἰς τὰς ὑλικὰς μορφάς).
«Ἡ Φύσις δ' ἐν τῷ κόσμῳ ἀρμόχθη ἐξ ἀπείρων καί περαινόντων
καί ὅλος κόσμος καί τὰ ἐν αὐτῷ πάντα». Ὁ ἴδιος ἐπίσης: ἀρμονία
(ἀρμογή, ἐκδήλωσις) εἶναι ἀνομοίων ἔνωσις (ἀνομοίων ἀτόμων)
καί ἀντιθέτων (ἀντιθέτων οὐσιῶν, συνεχοῦς καί ἀτομικῆς) συνέ-
νωσις. «Ἔτσι γάρ ἀρμονία πολυμιγέων ἔνωσις καί δίχα φρονεόν-
των σύμφυσις».

Ὁ δέ ἐπίσης Πυθαγόρειος Τίμαιος ὁ Λοκρός ἔγραψεν: «δύο εἶναι αἱ ἀρχαί τῆς δημιουργίας, ἐξ ὧν ἡ μία «εἶδος» εἶναι ἡ ἄρρην (πατήρ), ἡ δέ ἄλλη «ὕλη» εἶναι ἡ θηλεία (μήτηρ)».

Ἡ συνεχῆς οὐσία, ἥτις, ὡς εἶπομεν, συγκροτεῖ τὰ ἄτομα τῆς ἐτέρας εἰς μορφάς, δηλαδή τὰ πλάθει, ἔχει ἀποκληθῆ καὶ Πλάστης.

Ἐπειδὴ δέ καταλαμβάνει, ὡς συνεχῆς, πᾶσαν τὴν Φύσιν καὶ πληροῖ τὸν μεταξύ τῶν ἀτόμων τῆς ἀτομικῆς οὐσίας χώρον, ἔχει ἀποκληθῆ καὶ: πανταχοῦ παρῶν καὶ τὰ πάντα πληρῶν.

Τὰ συγκροτοῦντα τὰς ὑλικὰς μορφάς τῆς Φύσεως ἄτομα τῆς ἀτομικῆς οὐσίας ἀπὸ τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῶν ἐκ τοῦ Χάους δέν μένουν στατικά. Ὑπακούουν καὶ ταῦτα εἰς τὸν καθολικὸν νόμον τῆς ἐξελίξεως, ὅστις διέπει σύμπασαν τὴν Φύσιν, ἐξελίσσονται, δηλαδή διαρκῶς ἐκκολάπτουσι λανθανούσας αὐτῶν ἰκανότητας καὶ ἡ δυναμικὴ αὐτῶν στάθμη βαίνει διαρκῶς αὐξουσα. Τό ἴδιον συντελεῖται καὶ εἰς τὴν συνέχουσαν ταῦτα ἐτέραν οὐσίαν, τὴν συνεχῇ. Καὶ αὕτη ὁμοίως δεχομένη τὰς ἐπιδράσεις τῶν ἐξελισσομένων ἀτόμων τῆς ἀτομικῆς οὐσίας ἐξελίσσεται. Ἐπιδρῶσα δέ καὶ αὕτη τὰ ἄτομα συντελεῖ εἰς τὴν ἐξέλιξιν αὐτῶν. Ἡ ἐκκόλαψις ἐς αἰὲ λανθανουσῶν ἰκανότητων τῶν δύο κοσμικῶν οὐσιῶν συνιστᾷ τὸ μεγαλύτερον τῆς δημιουργίας.

Λόγῳ τῆς βαθμιαίας ἐκπορεύσεως ἐκ τοῦ Χάους τῶν ἀτόμων τῆς ἀτομικῆς οὐσίας καὶ τῆς συνεργαζομένης μέ αὐτὴν συνεχοῦς οὐσίας ἡ δυναμικὴ ἐξελικτικὴ κατάσταση αὐτῶν εἶναι διάφορος. Τὰ προκληθέντα εἰς ἐκδήλωσιν ἄτομα εἶναι δυναμικώτερα τῶν βραδύτερον ἐκπορευθέντων τὰ ὅποια θὰ ἀκολουθήσουν ἐν χρόνῳ τὴν αὐτὴν ἐξελικτικὴν τροχίαν.

Ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἔλεγεν ὅτι ἕκαστον ἄτομον ἀκολουθοῦν τὴν ἐξελικτικὴν αὐτοῦ πορείαν διέρχεται διὰ τεσσάρων καταστάσεων, ἃς ἀπεκάλει «ριζώματα»: Τὴν στερεάν, τὴν ὑγρὰν, τὴν ἀέριον καὶ τὴν ἀκτινοβόλον. Ἐχρησιμοποίησε δέ τοὺς ὅρους τούτους ὡς δηλωτικούς τῆς ἀνόδου τῆς δυναμικῆς στάθμης τοῦ ἀτόμου κατὰ τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν φιλοσοφίαν ὅταν τὸ ἄτομον φθάσῃ εἰς τὴν ἀκτινοβόλον κατάστασιν ἐπέρχεται χαλάρωσις τῆς ἰσορροπίας δυνάμεων κέντρου καὶ περιφερείας αὐτοῦ, διότι ἡ περιφέρεια, ὡς εἶναι εὐλογον, δέχεται ἐντονωτέρας τὰς δυνάμεις τῆς περιβαλλούσης τὸ ἄτομον συνεχοῦς οὐσίας. Ἡ χαλάρωσις αὕτη ἰσορροπίας τείνει νὰ διχάσῃ τὸ ἄτομον. Τότε μεταξύ κέντρου καὶ περιφερείας εἰσχωρεῖ ἡ συνεχῆς οὐσία καὶ συνδέει τὸ κέντρον πρὸς τὴν περιφέρειαν. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀποτελεῖ ἀνελικτικὸν σταθμὸν τοῦ ἀτόμου, τὸ ὅποιον ἀπὸ ἄτομον τῆς ἀπροσώπου Φύσεως καθίσταται

ψυχικόν ἄτομον, ἔχον τούς τρεῖς δημιουργικούς νόμους ἐν δράσει: τήν κίνησιν, τήν ζωήν καί τήν ἐνέργειαν. Ἀποτελεῖ τρίτον πλέον εἶδος οὐσίας, τήν ψυχήν. Τό ψυχικόν ἄτομον κατὰ τό λέγειν τῶν φιλοσόφων εἶναι: «ἀφ' ἑαυτοῦ ἐς ἀέι κινούμενον καί ἐνεργοῦν εἶναι». Εἶναι καί τοῦτο αἰδίδιον, ἀφθαρτον καί ἀτελεύτητον, ἀθάνατον, ὡς μορφή ἀπλή τῆς Φύσεως, ὡς εἶναι μορφή ἀπλή, ἀφθαρτος, ἀτελεύτητος καί ἀθάνατος τό ὑλικόν ἄτομον, ἐξ οὗ ἐξελικτικῶς προήλθεν. Οὕτω φιλοσοφικῶς αἰτιολογεῖται ἡ περί ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἀντίληψις τῆς φιλοσοφίας καί τῶν διαφόρων θρησκειῶν. Τέκνον λοιπόν τῶν αὐτῶν γονέων, τῶν δύο θείων δημιουργικῶν οὐσιῶν, εἶναι ἡ ψυχή, πᾶσα ψυχή.

Οἱ ἐσωτερικοί φιλόσοφοι τήν ψυχήν ὀρίζουσι: οἱ Πυθαγόρειοι ὡς «ἀρτιοπέρισσον ἀριθμόν» (ἄρτιος ἡ ἀτομική οὐσία καί περιττός ἡ συνεχής). Ὁ Φιλόλαος «μῖγμα», Τίμαιος ὁ Λουκρός «κρᾶμα» τῆς ἀτομικῆς καί συνεχοῦς. Ὁ Δημόκριτος «ψυχή εἶναι ἄτομον σφαιροειδές ὁμοιον πρὸς ἄτομον πυρός». Ὁ δέ Πρόκλος: «πᾶσα ψυχή μέση τῶν ἀμερίστων ἐστὶ καί τῶν περί τὰ σώματα μεριστῶν».

Ὁ Πλάτων περιγράφων εἰς τόν Τίμαιον τήν ἐμφάνισιν τῆς ψυχῆς λέγει περί τῆς μονάδος (συνεχοῦς): «μῖξας ἑαυτὸ μετὰ τοῦ ἐτέρου συνέστησε τήν ψυχήν».

Τό ψυχικόν ἄτομον ἀποτελεῖ ὡς ἐλέχθη, τρίτην κατάστασιν. Κέκτηται τούς νόμους τῶν γονέων του. Μετέχει ἀμφοτέρων τῶν κοσμικῶν οὐσιῶν. Τοῦτο πρὶν ἀποβεῖ ψυχικόν ἄτομον μετεῖχεν ὡς ὑλικόν ἄτομον ἀκτινοβόλου καταστάσεως εἰς κάποιαν ὑλικήν μορφήν. Ἀφ' ἧς ὅμως ἀπέβη ἄτομον ψυχικόν ἀπεσπάσθη αὐτῆς καί ἀπετέλεσεν εἶδος τι κέντρου δυναμικοῦ, ὅπερ τῇ βοηθείᾳ τῆς περὶ ἑαυτὸ συνεχοῦς οὐσίας συγκεντρώνει ἄτομα ὑλικά καί σχηματίζει μορφήν ὠργανωμένην, μονοκύτταρον ζωϊκὴν μορφήν, δι' ἧς δρᾷ ὡς εἶδος ζωϊκόν. Εἰς τήν μορφήν αὐτὴν παρέχει τήν κίνησιν, ἥτις εἶναι τό διακριτικόν πάσης ζωϊκῆς μορφῆς, «ἡ ψυχή εἶναι τό παρέχον τοῖς ζώοις τήν κίνησιν» ἔλεγον οἱ Ἀτομικοί φιλόσοφοι, οἱ δέ Πυθαγόρειοι ὠρίζον τήν ψυχήν ὡς «ἀριθμόν ἑαυτὸν κινοῦντα».

Ἡ σχηματισθεῖσα μορφή ὑπόκειται, ὡς ὑλική μορφή, εἰς τὸν νόμον τῆς ἀποσυνθέσεως, θνήσκει ἀφοῦ δώσει εἰς τήν ψυχήν ὅ,τι ὁ δυναμισμός της ἐπιτρέπει. Οὕτω τό ψυχικόν ἄτομον σχηματίζει ἑτέραν ὁμοίαν μορφήν εἰς τὴν ὁποίαν ἐνσαρκοῦται κ.ο.κ. μέχρις ὅτου ἡ σχηματιζομένη οὕτω μορφή παύσει νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τήν δυναμικὴν κατάστασιν τοῦ διὰ πολλῶν ἐνσαρκώσεων διεληθόντος δι' αὐτῆς ψυχικοῦ ἀτόμου. Τότε τό ψυχικόν ἄτομον συντρέχει τῇ συνδρομῇ τῆς συνεχοῦς οὐσίας εἰς τὸν σχηματισμόν ἀρτιωτέρας μορφῆς ζωϊκῆς κ.ο.κ. προάγεται δυναμικῶς σχηματίζον τελειότερας πρὸς ἐνσάρκωσιν αὐτοῦ ζωϊκὰς μορφάς.

Ἐθεωρήσαμεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω τήν περίπτωσιν τοῦ πρώτου ἐπὶ τῆς Γῆς συσταθέντος ψυχικοῦ ἀτόμου, ὅπερ συνέτρεξεν εἰς τόν σχηματισμόν τοῦ ἀπλοῦ μονικυττάρου ὀργανισμοῦ ἐν ἀρχῇ καὶ συνθετωτέρων ζωϊκῶν ὀργανισμῶν κατόπιν. Τά μετὰ τό πρῶτον ψυχικόν ἄτομον συνιστώμενα ψυχικά ἄτομα εὕρισκουν ἔτοιμον τόν τύπον τῆς μορφῆς, μονοκυττάρου ἢ συνθετωτέρας καὶ δι' αὐτῶν ἀνελίσσονται.

Εἰς τό σημεῖον τοῦτο πρέπει νά ἐξαρθῇ ὅτι ὁ σχηματισμός, ὡς ἐλέχθη, τῶν διαφόρων ζωϊκῶν ὀργανισμῶν κατὰ τό μᾶλλον καὶ μᾶλλον τελειότερων ὀφείλεται ἀφ' ἑνός εἰς τόν ψυχικόν παράγοντα (ψυχικόν ἄτομον ἀνελισσόμενον), ἀφ' ἑτέρου δέ εἰς τήν περί αὐτό συνεχῇ οὐσίαν, ἣτις συνθέτει τοὺς ὀργανισμούς, οἵτινες κληροδοτοῦνται καὶ χρησιμεύουν διαιωνιζόμενοι πρὸς ἐνσάρκωσιν νέων ψυχῶν. Ἡ συνεχὴς ἄγεται εἰς τήν δρᾶσιν σχηματισμοῦ τῶν διαφόρων τύπων ὀργανισμῶν ἐπηρεαζομένη ἀπὸ τὰς ἐκάστοτε ἐνεργοῦσας κοσμικὰς συνθήκας, τὰς κοσμικὰς ἐπιδράσεις ἐγγύς ἢ μακράν τῆς Γῆς οὐρανίων σωμάτων καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ νόμους τῆς ἀρχαίας ἐπιστήμης τῆς ἀστρολογίας. Παρατηροῦμεν εἰς τήν ζωϊκὴν κλίμακα τοῦ πλανήτου μας ἀπὸ τῶν πρώτων γεωλογικῶν αἰώνων ἄνοδον, τελειοποίησιν τῶν μορφῶν, τοῦτο συμβαίνει καὶ διότι αἱ ψυχαὶ τῆς Γῆς εἰς τόν μακρόν τοῦτον χρόνον ἐξελίσσονται καὶ συντρέχουν εἰς τόν σχηματισμόν πληρεστέρων ὀργανισμῶν, ἀλλὰ καὶ διότι αἱ κοσμικαὶ ἐπιδράσεις ἃς δέχεται ἡ Γῆ κατὰ τὰς μακρὰς ταύτας χρονικὰς περιόδους γίνονται τελειότεραι, λόγῳ τῆς δυναμικῆς ἀνόδου τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἐγγύς ἢ μακράν αὐτῆς εὕρισκομένων. Οὕτω συντελεῖται ἐν τῷ πλανήτῃ μας ἡ ἐξέλιξις τῶν ζωϊκῶν εἰδῶν (αἷτια: ἡ ψυχὴ καὶ αἱ κοσμικαὶ ἐπιδράσεις).

Εἰς τόν φυτικόν κόσμον, ὅπου δέν ὑπάρχει ὁ ψυχικός παράγων, ἡ ἐξέλιξις τῶν εἰδῶν ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς κοσμικὰς ἐπιδράσεις.

Διὰ τῆς λίαν μακρᾶς εἰς μορφᾶς καὶ εἰς χρόνον ζωϊκῆς ὄντολογικῆς κλίμακος, ἡ ψυχὴ, ἐνσαρκουμένη, καὶ ἀποσαρκουμένη ἐπὶ μακρόν χρόνον εἰς ἕκαστον εἶδος μορφῆς, φθάνει εἰς τήν τελειότεραν ὀργανικὴν μορφήν τοῦ πλανήτου μας. Τήν ἀνθρωπίνην. Τοῦτο ἀποτελεῖ σταθμόν εἰς τήν ἀνελισσομένην ψυχὴν. Διὰ τήν σύστασιν τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς, κατὰ τήν ἐσωτερικὴν παράδοσιν, συνέτρεξαν ἴσως καὶ ἕτεροι ὅροι. Τόσον ἡ ψυχὴ ὅσον καὶ ἡ ὀργανικὴ τοῦ ἀνθρώπου μορφή εἶναι ἀποτέλεσμα ἐξελιξεως καὶ τό ἐπιστέγασμα αὐτῆς, μῆς μακρᾶς ζωϊκῆς ἀνελίξεως. Δι' αὐτό οἱ Πυθαγόρειοι ἔλεγον: «τά ζῶα εἶναι οἱ πρόγονοι τῶν ἀνθρώπων».

Καὶ οὕτω κλείομεν τήν μακράν ταύτην παρένθεσιν, τήν ὁποίαν

ἐκρίναμεν ὅτι ἔπρεπε ν' ἀνοιχθῇ ἵνα ἀποσαφηνισθῇ πῶς θεωρεῖ τὴν ψυχὴν ἡ ἐσωτερικὴ φιλοσοφία. Ὡς ἐξετέθη ἡ ψυχὴ εἶναι συγκεκριμένον πρᾶγμα τῆς Φύσεως καὶ οὐχὶ ἀόριστος καὶ συναισθηματικὴ τις ἔννοια, ὡς θεωρεῖ ταύτην ἡ θύρᾳθεν φιλοσοφία καὶ ἡ ἐπιστήμη ἀκόμη τῆς ψυχολογίας, ἣτις πολλάκις ἀποκαλεῖ ἑαυτὴν ψυχολογίαν ἄψυχον.

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων αἰτιολογεῖται πλήρως, φιλοσοφικῶς, ἡ ἔννοια τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀδελφότητος. Εἴμεθα ἀδελφοί διότι καὶ ὡς ψυχαὶ καὶ ὡς ὀργανικαὶ φύσεις ἔχομεν τοὺς αὐτοὺς γονεῖς, τὰς δύο κοσμικὰς οὐσίας.

Τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὁμως ἀδελφότητος ἔχουν φύσει δικαιώματα καὶ τὰ ζῶα, ἅτινα δικαίως ὠνομάσθησαν νεώτεροι ἀδελφοί μας. Ἡ ἀντίληψις αὕτη γεννᾷ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὠρισμένας δι' αὐτὰ ὑποχρεώσεις.

Διὰ τῆς φιλοσοφικῆς αἰτιολογήσεως τῆς ἀδελφότητος, αἰτιολογεῖται ἡ ἀδελφότης καὶ ὡς νόμος ἠθικός, ἔχων βάσιν φυσικὴν καὶ πραγματικὴν. Ἡ ἀντίληψις αὕτη ὑπαγορεύει κατὰ τρόπον συνειδητὸν τὰς ἐκ τῆς ἀδελφότητος ἀπορρεούσας πρὸς πάντα ἄνθρωπον ὑποχρεώσεις. Καὶ ἡ θεμελιώδης ὑποχρέωσις ποὺ ὑπαγορεύει εἶναι ἡ τῆς ἀγάπης ὡς ἠθικῆς ἀρχῆς. Ὑπαγορεύει δηλαδή, ὡς καθήκον, τὴν ἀναγνώρισιν τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ τῆς ζωῆς, τῶν μέσων τῆς ζωῆς, τῆς προόδου καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Ὅταν τό καθήκον τοῦτο τῆς ἀγάπης πρὸς πάντα ἄνθρωπον γίνῃ ἰδιότης τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, καθίσταται διὰ τὸν ἄνθρωπον βίωμα καὶ ἐκδηλοῦται πλεον πηγαίως ὡς συναίσθημα. Ὡς καλωσύνη, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸν ἀνώτερον ἄνθρωπον. Ὁ ἀδελφός Ἀντων. Ἀδριανόπουλος ἔγραφεν ἄλλοτε περὶ τῆς ἀγάπης: «Ὁ νόμος τῆς ἀγάπης πρέπει νὰ ἐκδηλοῦται εἰς τὰς ψυχὰς πάντων ὡς συναίσθημα σκοποῦν τὴν πλήρωσιν ὅλων τῶν ἀναγκῶν τῆς κοινωνίας καὶ ἐξασφαλίζον τὴν πρόοδον ἀπάντων τῶν ἀνθρώπων. Ἦτοι νὰ ἐξασφαλίζῃ τὴν ἀπρόσκοπτον διανοητικὴν, ἠθικὴν, οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν καὶ νὰ καθιστᾷ διὰ τῆς ἐνεργείας του ἁρμονικὰς τὰς σχέσεις των ὥστε ἡ κοινωνία τῶν ἀνθρώπων νὰ ἐμφανίζῃ πράγματι σύνολον νοητικῶν καὶ ἠθικῶν ὄντων, δικαιολογοῦν τὴν φυσικὴν ἀξίαν τῆς μᾶλλον ὑπερόχου, μεταξὺ πάντων τῶν ὄντων τῆς γῆς, ἀνθρωπίνης μορφῆς. Ὁ νόμος τῆς ἀγάπης πρέπει νὰ νοῆται ὡς συναίσθημα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ὅπερ γίνεται ἐπὶ τῇ **βάσει τοῦ προτύπου τῆς καθολικῆς ἀγάπης**, ἣτις ἐκδηλοῦται ὡς διακανονιστικὸς νόμος τῶν σχέσεων καὶ τῶν ἐνεργειῶν πασῶν τῶν μορφῶν τῆς Φύσεως, διὰ τοῦ ὁποίου

ἐπιτυγχάνονται αἱ δυναμικαὶ ἀνελίξεις καὶ διὰ τούτων αἱ μεταμορφώσεις αὐτῶν, σὺν τῇ ἐκδηλώσει ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτῶν ἀξίας· ἀξία δέ εἶναι ὅ,τι ἔχει διὰ τῆς ἐνεργείας του ὡς ἀποτέλεσμα δυναμικὴν αὐξησιν πρὸς περαιτέρω πρόοδον».

Πρότυπον λοιπόν τῆς καθολικῆς ἀγάπης, ποῦ πρέπει ν' ἀποβῇ συναίσθημα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἡ καθολικὴ ἀγάπη ποῦ ἐκδηλοῦται ἐν τῇ Φύσει.

Τό ἐν τῇ Φύσει τοῦτο ὑπόδειγμα καθολικῆς ἀγάπης διαπιστοῦμεν τόσον εἰς τὴν ἀπρόσωπον Φύσιν, ὅσον καὶ εἰς τὰς πνευματικὰς αὐτῆς μορφάς.

Τίποτε μέσα εἰς τὴν Φύσιν, οὐδεμία αὐτῆς μορφή λειτουργεῖ ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὰς ἄλλας μορφάς καὶ μεμονωμένη. Πᾶσα μορφή καὶ μικρά καὶ μεγάλη δέχεται καὶ δίδει δυνάμεις εἰς ἄλλας μορφάς. Μεταξὺ τῶν διαφόρων μορφῶν ἀσκεῖται ἀλληλεπίδρασις. Ταῦτα ἀποτελοῦν ἐκδηλώσεις ἀγάπης. Ἀπὸ τὰς φυγοκεντρικὰς δυνάμεις τῶν ἀτόμων τῆς ἀτομικῆς οὐσίας, μέχρι τῶν ἐπιδράσεων ποῦ ἀσκοῦν πρὸς ἄλληλα τὰ οὐράνια σώματα.

Ἔτερον ὑπόδειγμα ἀγάπης εἶναι αἱ κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν παράδοσιν ἀσκούμεναι ἐπιδράσεις ἐκ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τό ἔκδηλον δέ αὐτοῖς ἐνδιαφέρον τῶν πνευματικῶν θείων ὄντων, ὅπερ παντοιοτρόπως ἐκδηλοῦται, διὰ διαφόρων αὐτῶν ἐνεργειῶν.

Ἐκεῖ εἰς τὰς ὑψηλὰς Χώρας, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ δικαιοσύνη ἀποτελοῦν καθεστὼς τῆς κοινωνίας τῶν πνευματικῶν ὄντων, ὡς διαφαίνεται ἐξ ὑπαινιγμῶν θείων ἀνδρῶν αἵτινες ἔφθασαν μέχρις ἡμῶν. Ἰδοὺ τί γράφει κάπου τό Ζοχάρ, τό βιβλίον λάμπει τῆς ἐβραϊκῆς Καβαλά: «Εἰς τινὰ τῶν ὑψηλοτέρων Χωρῶν τοῦ Οὐρανοῦ ὑπάρχει ἀνάκτορον καλούμενον τῆς ἀγάπης».

Ὑπέροχα ὅμως παραδείγματα ἀγάπης, προσιτὰ εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι ἡ ἀγάπη τὴν ὁποίαν ἐδίδαξαν διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτῶν οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῆς ἀνθρωπότητος, οἱ θεῖοι Μυσταγωγοί.

Οὗτοι, οὐ μόνον ἐδίδαξαν τὴν ἀγάπην διὰ τῶν πράξεων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἀφῆκαν εἰς ἡμᾶς παρακαταθήκας πολυτίμους περὶ τῆς ἐννοίας τῆς καθολικότητος τῆς ἀγάπης.

(Τό τέλος εἰς τό ἐπόμενον τεῦχος)

ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ ἐξόντωσης τῶν Ἀλβιγηνῶν

Σκότος καλύπτει τήν ἵδρυσιν τῆς κινήσεως τῶν Ἀλβιγηνῶν, οἱ ὁποῖοι ἤκμασαν εἰς τήν Μεσημβρινήν Γαλλίαν κατά τόν 12ον αἰῶνα καί ἐξοντώθησαν μέχρις ενός κατά τό α΄ ἡμισυ τοῦ 13ου αἰῶνος.

Οὐδέν εἶναι γνωστόν διά τόν πρῶτον Διδάσκαλον τῶν Ἀλβιγηνῶν. Μήπως ἦτο ὁ Πέτρος Ἀβελάρδος, πού ἐδίδασκε κατά τό α΄ ἡμισυ τοῦ 12ου αἰῶνος; Μήπως ἦτο ὁ βούλγαρος Μυστικός Νικητάς, ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη κατ' ἐπανάληψιν τήν Νότιον Γαλλίαν καί ἔγραψεν ἕνα βιβλίον περιέχον τήν πνευματικήν του διδασκαλίαν; Μήπως ἡ φιλοσοφία τῶν Ἀλβιγηνῶν ἦτο ἀπήχησις μυστικῶν διδασκαλιῶν τοῦ Βυζαντίου;

Ἀλλά ποῖοι ἦσαν οἱ Ἀλβιγανοί, καλούμενοι ἐπίσης καθαροί; Ἦσαν ἐνθουσιώδεις ζηλωταί, οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦσαν νά διάγουν μίαν τελείαν ζωήν, πέραν τῶν νεκρῶν διδαγμάτων τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία τοὺς κατεδίωξε μετὰ πείσματος ὡς αἰρετικούς καί ὁλοκληρωτικῶς τοὺς ἐξόντωσεν.

Ὡς διδάγματα τῶν Ἀλβιγηνῶν ἀναφέρονται αἱ ἀπόψεις ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἴσοι. Ὅτι τὰ ἀγαθὰ τοῦ ἐνός ἀνήκουν καί εἰς τόν ἄλλον. Ὅτι ἡ ζωή εἶναι ἕνα εἶδος τιμωρίας καί ἐάν κανεῖς δέν θέλῃ νά μετενσαρκοῦται ἀτελευτήτως, πρέπει νά κατορθώσῃ τήν ἀπάρνησιν ὅλων τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ὥστε τό πνεῦμα του νά ἐξαρθῇ μέχρι τοῦ Θεοῦ. Ὅτι τό ἰδανικόν τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νά εἶναι ἡ τελεία ζωή. Ὅτι δέν πρέπει νά τρώγουν κρέας, διά νά μή ἀφαιροῦν τήν ζωήν ἀπό τὰ ζῶα, οὔτε νά πίνουν κρασί, διότι τό οἶνόπνευμα σκοτίζει τήν δρᾶσιν τοῦ πνεύματος. Ὅτι ὅταν ὁ ἄνθρωπος ὑψωθῇ εἰς ἕνα βαθμόν τελειότητος, πρέπει νά ἀπέχῃ τοῦ γάμου καί τῆς σεξουαλικῆς πράξεως.

Ἐνωρίτατα οἱ Ἀλβιγανοί ἐθεωρήθησαν αἰρετικοί καί καταδιώχθησαν. Κατά διαταγὴν τοῦ Βασιλέως Ροβέρτου Β΄, Ἀλβιγανοί συλλαμβάνονται εἰς μίαν οἰκίαν τῆς Ὁρλεάνης, σύρονται εἰς τήν ἐκκλησίαν, ὅπου ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Μπωβαί τοὺς ἀνακρίνει, ἐνῶ ἐτοιμάζεται δι' αὐτοὺς ἡ πυρά.

Ἀλλά ἡ κίνησις τῶν Ἀλβιγηνῶν ἐπεκτείνεται. Ὁ ἐκ Βρεττάνης Ἐόν στιγματίζει τόν πλοῦτον τῶν ἱεραρχῶν, τήν σκληρότητα τῶν ἰσχυρῶν, τήν διαφθοράν τοῦ Κλήρου. Ἀναπτύσσει τὰς διδασκα-

λίας τῶν Καθαρῶν καί καθίσταται δημοφιλής. Συγκεντρώνει περί αὐτόν πολυαριθμούς ὁπαδούς, μετὰ τῶν ὁποίων στρατοπεδεύει εἰς τὰ δάση.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ρέϊμς διασκορπίζει τό ἀπειλητικόν κῦμα τῶν ἀγνῶν τούτων ζηλωτῶν. Ὁ Πάπας Εὐγένιος ὁ Γ΄ προεδρεύει αὐτοπροσώπως Συνόδου, ἡ ὁποία καταδικάζει τόν Ἑόν, ὡς αἰρετικόν. Ἡ Ἐκκλησία ὀνομάζει τοὺς Καθαροὺς «λέπραν τοῦ Νότου».

Μερικοὶ Ἀλβιγηνοὶ ἔλαβαν τὴν δυνατότητα, διὰ τῆς ἐλευθέρας ἐρεῦνης, νὰ εὑρουν λύσεις εἰς τὰ μεταφυσικά προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἐβασάνιζον τοὺς διανοουμένους. Οἱ πολλοί, πού δέν εἶχαν πνευματικές ἀνησυχίας, ἀλλ' ἡγανάκτουν διὰ τόν πλοῦτον καί τὴν ἀνηθικότητα τῶν ἐπισκόπων, ἐπανέυρισκον εἰς τοὺς λόγους τῶν Καθαρῶν τὴν ἀγνὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ.

Ἡ διδασκαλία τῶν Καθαρῶν ἐμφανίζεται κυρίως ὡς διδασκαλία ἀνιδιοτελείας. Ἕνας πλούσιος ἀστός εἰς τὴν Καρκασσόν δέν μπορεῖ πλέον νὰ ὑπομένῃ εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι πλούσιος, ἐνῶ ὑπάρχουν τόσοι πτωχοί. Μεταφέρει τὰ πλούσια ἐπιπλά του στό δρόμο, γιὰ νὰ πάρουν ἀπ' αὐτά ὅσα θέλουν οἱ πτωχοί.

Ἄλλοῦ ἓνας βραδύγλωσσος ἀποκτᾷ εὐφράδειαν, λόγῳ τῆς ἐπιθυμίας του νὰ γνωρίσῃ στοὺς ἀδελφούς του ὅτι διὰ νὰ ἀποφύγουν τόν ἀδυσώπητον τροχόν τῶν μετενσαρκώσεων, πρέπει νὰ ἀποβοῦν ἀμέσως τέλειοι.

Ἡ ἀπάρνησις τῶν ἐγκοσμίων εἶναι ἓνας ἠθικός νόμος, πού διαδίδεται μέ καταπληκτικὴν ταχύτητα. Οἱ δρόμοι γεμίζουν ἀπὸ ἀσκητὰς πού βαδίζουν γυμνόποδες, διὰ νὰ γνωρίσουν εἰς τοὺς ἀδελφούς των τὴν πνευματικὴν ζωὴν. Πάντοτε οἱ ταπεινοὶ εἶναι οἱ ἐμπνευσμένοι. Τό πνεῦμα ἀπομακρύνεται ἀπὸ τό χρυσάφι τῶν ἐκκλησιῶν καί τῶν ἀρχόντων. Οἱ Ἀλβιγηνοὶ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τόν Θεόν τῶν ἐκκλησιῶν καί τῶν πλουσιῶν ἱεραρχῶν, τιμῶντες τόν ἐσωτερικόν Θεόν, τοῦ ὁποίου τό φῶς εἶναι τόσον περισσότερον ὁρατόν, ὅσον ἡ ζωὴ εἶναι ἀγνωτέρα καί πληρεστέρα ἀγάπης διὰ τοὺς ὁμοίους τους.

Δέν μπορεῖ νὰ υπάρξῃ μεγαλύτερον ἐγκλημα, στά μάτια τῶν ἐγωϊστῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τὴν ἀνιδιοτέλειαν καί τὴν ἀγάπην. Τό μῖσος πού γεννᾷ ἡ ἠθικὴ ἀνωτερότης των ἄλλων εἶναι πάντοτε ἀμείλικτον. Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία, μέ τόν πλοῦτον της καί τὰ ἰσχυρά μοναχικά Τάγματα, δέν μπορεῖ νὰ συγχωρήσῃ στοὺς καθαροὺς νὰ δίδουν τό παράδειγμα ἑνὸς ἀγνοῦ ἀσκητισμοῦ. Δέν ὑπάρχει εἰς τὴν ἱστορίαν σκληροτέρα τραγωδία ἀπὸ τὴν ἐξόντωσιν τῶν Ἀλβιγηνῶν τῆς Μεσημβρινῆς Γαλλίας, ὁργανωθεῖσαν ἀπὸ τόν Πάπα, τόν Βασιλέα τῆς Γαλλίας καί τοὺς ἄρχοντας τοῦ Βορρᾶ.

Ἡ Μεσημβρινή Γαλλία ἦτο τότε, μετά τήν σοφὴν Ἰσπανίαν τῶν Ἀράβων, τό πλέον πολιτισμένον μέρος τῆς Γῆς. Ὁ Ἀριστοτέλης καί ὁ Πλάτων, οἱ ὁποῖοι εἶχον μεταφρασθῇ ἀπό τοὺς Ἀραβας τῆς Γρανάδας εἰς τήν Λατινικήν, ἀπετέλουν τήν τροφήν τῶν λογίων. Ἡ φιλοσοφία τῶν τροβαδούρων ἀνθοῦσε. Αἱ πόλεις εἶχον δημοτικάς ἐλευθερίας.

Ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος Γ', μόλις ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἀγ. Πέτρου, διεκήρυξεν ὅτι θά ἐξοντώσῃ τοὺς ἀσεβεῖς. Ἐδίδασκεν ὅτι ὁποῖος σχηματίζει προσωπικήν ἰδέαν περὶ Θεοῦ, μή συμφωνοῦσαν μέ τό δόγμα τῆς Ἐκκλησίας, πρέπει ἀδιστακτικῶς νά καίγεται. Ἐζητοῦσε νά ἐκθάπτωνται τά πτώματα τῶν νεκρῶν αἰρετικῶν, διὰ νά τοὺς ἀφαιροῦν τήν εἰρήνην, ἐπὶ τῆς ὁποίας οὐδέν δικαίωμα εἶχον. Γνωρίζει τήν ἀγνότητα τῶν Ἀλβιγηνῶν, ἀλλά τοὺς ὀνομάζει «λάγνον αἵρεσιν», πού βράζει ἀπό ἀκολάστους πόθους».

Εἰς τήν Τουλούζην, πού ἦτο ἡ πρωτεύουσα τοῦ καθαρισμοῦ, ὑπῆρχεν ἓνας σεβάσμιος γέρων, ὀνομαζόμενος Πέτρος Μωράν. Εἰς τήν Οἰκίαν του ἐγίνοντο αἱ νυκτεριναὶ συγκεντρώσεις τῶν καθαρῶν. Εἶχε μεγάλην περιουσίαν καί ἀπελάμβανε μεγίστης ὑπολήψεως. Κάθε τρία χρόνια ἐξελέγετο μεταξύ τῶν συμβούλων τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς τῆς πόλεως. Οἱ ἱεράρχαι τὸν ἐκάλεσαν εἰς ἀνάκρισιν, ἔκριναν ὅτι ἦτο ἔνοχος αἰρέσεως καί τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον. Ὁ ὀγδοηκοντούτης γέρων δέν εἶχε τήν δύναμιν τοῦ μάρτυρος. Τὸν κατέλαβεν ὁ φόβος τοῦ θανάτου καί διὰ νά σωθῇ ἀπ' αὐτόν ἐζήτησε νά ἐπανέλθῃ στοὺς κόλπους τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Τοῦ ἐπέβαλαν νά βαδίσῃ γυμνός ἀπὸ τήν φυλακὴν εἰς τήν ἐκκλησίαν, μαστιγούμενος καθ' ὁδόν. Ἐκεῖ, γονυπετής, νά ἀπαρνηθῇ τήν πίστιν του, νά μεταβαίνει ἐπὶ 40 ἡμέρας πρὸς μαστίγωσιν καί εἰς τὰς ἄλλας ἐκκλησίας τῆς πόλεως, νά δημευθῇ ἡ περιουσία του καί νά ταξιδέψῃ διὰ προσκύνημα εἰς τοὺς Ἀγίους Τόπους.

Ὅλα ἐγίναν, ἀλλὰ ὅταν ἐγύρισεν ἄρχισε νά κηρύσσει μυστικὰ τὸν καθαρισμόν. Ὁ καθαρισμός ἐμεγάλωνεν. Αἱ ἐκκλησίαι παρέμενον κεναί. Μία πνευματικὴ Ἐκκλησία, χωρὶς ἱερεῖς καί ἄμφια, ἐθριάμβευε.

Κατὰ διαταγὴν τοῦ Πάπα κηρύσσεται πόλεμος ἀφανισμοῦ κατὰ τοῦ Κόμητος τῆς Τουλούζης καί ὀλοκλήρου τῆς Μεσημβρινῆς Γαλλίας. Οἱ σταυροφόροι προσέρχονται ἐνθουσιῶντες. Ἡ ἐκκλησία τοὺς ἐξασφαλίζει τὰ ἴδια πνευματικά ὠφέλη πού εἶχαν οἱ σταυροφόροι: Τήν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν καί τὸν Παράδεισον. Τὰ ὑλικά ὠφέλη ἦσαν περισσότερον χειροπιαστά: Τὰ πλοῦτή τῶν πύργων, ἡ εὐφορία τῆς γῆς, ἡ ἀφθονία τῶν οἴνων, ἡ καλλονὴ τῶν γυναικῶν τοῦ Νότου.

Ἀρχηγός τῆς ἐκστρατείας ὀρίζεται ὁ Σίμων ντέ Μονφόρ. Εἶναι 60 ἐτῶν, ὅταν ἀρχίζει τὴν σταυροφορίαν, καὶ ἔχει παύσει νὰ ἐπιθυμῇ τὰς γυναῖκας. Τοῦτο τὸν καθιστᾷ ἀνελέητον. Δέν γνωρίζει γράμματα. Εἶναι φοβερά μύωψ. Ὅταν πολεμᾷ δέν βλέπει τὸν ἐχθρόν. Κτυπᾷ μέ τὴν σπάθην του κατὰ τύχην καὶ γελᾷ μέ τοὺς ἱππῶτας του διότι κατορθώνει νὰ θανατώνῃ χωρὶς νὰ βλέπῃ. Ὑπακούει τυφλῶς στίς διαταγές τοῦ Πάπα. Εἶναι πλεονέκτης, ἀλλὰ γενναιοδωρὸς πρὸς τὸν κληρὸν. Δέν βλέπει μακρύτερα ἀπὸ τὴ μύτη του, ἀλλὰ διακρίνει τὰ πλούτη διὰ μέσου τῶν τειχῶν καὶ ὅταν κυριεύῃ μίαν πόλιν, ξέρει ποῖον κάτοικον πρέπει νὰ καταγγεῖλῃ ὡς αἰρετικόν, διὰ νὰ δημεύσῃ τὴν περιουσίαν του. Ἡ ἱπποτική τιμὴ του εἶναι ἄγνωστη. Κατέχεται ἀπὸ μανίαν καταστροφῆς καὶ λεηλασίας. Φονεύει τοὺς αἰχμαλώτους. Ἐγκαταλείπει τοὺς δικούς του τραυματίας στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν. Εἶναι ἀνελέητος πρὸς ὅλους.

Πνευματικὸς καθοδηγητὴς τῆς ἐκστρατείας εἶναι ὁ μετέπειτα ἰδρυτὴς τοῦ Τάγματος τῶν Δομηνικανῶν, ὁ ἰσπανὸς Δομήνικος. Εἶναι καὶ αὐτὸς ἀνελέητος διὰ τοὺς αἰρετικούς, δηλαδὴ διὰ τοὺς Ἀλβιγνοὺς. Βαδίζει καὶ αὐτὸς μέ γυμνά πόδια, ὅπως οἱ Ἀλβιγνοὶ ἀσκηταί, διὰ νὰ δείχνῃ ταπεινοφροσύνην καὶ νὰ προσηλυτίσῃ εὐκολώτερα. Σχεδιάζει τὴν ἴδρυσιν ἐνὸς τρομεροῦ Τάγματος, πού θὰ φέρει τὸ ὄνομά του καὶ θὰ προσηλυτίσῃ βραδύτερον διὰ τῆς βίας. Δέν βρίσκει ποτέ ἕναν λόγον ἐπιεικείας. Δέν μεσολαβεῖ ποτέ ὑπὲρ τῶν γυναικῶν ἢ τῶν τέκνων τῶν αἰρετικῶν, τὰ ὁποῖα σφάζουν ἐνώπιόν του.

Τὸ 1234, καθὼς μετέβαινεν εἰς τὸ ἐστιατόριον τοῦ Μοναστηρίου, διὰ νὰ συμπληρώσῃ μίαν θρησκευτικὴν ἐορτὴν δι' ἐνὸς δειπνοῦ, μαθαίνει ὅτι μία αἰρετικὴ γυναῖκα τῆς Τουλούζης ἀπέθνησκε καὶ ἐπερίμενε τὸν ἐπίσκοπον τῶν Καθαρῶν, διὰ νὰ τὴν εὐλογίσῃ πρὶν πεθάνῃ. Σπεύδει πλησίον της. Ἡ ἐτοιμοθάνατος, ἀπατηθεῖσα, νομίζει ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἐπισκόπου τῶν Καθαρῶν καὶ ἐπικυρεῖ τὴν πίστιν της. Ἀπαντῶσα εἰς τὰς ἐρωτήσεις του, ἀναφέρει τὰ ὀνόματα τῶν πιστῶν πού γνωρίζει. Οἱ Δομηνικανοὶ τὴν καταδικάζουν ἀμέσως καὶ προφθάνουν νὰ τὴν ἰδοῦν καιομένην εἰς τὴν γειτονικὴν πλατείαν, χωρὶς νὰ καθυστερήσῃ ἐπὶ πολὺ τὸ δεῖπνον τους.

Ἡ Μεσημβρινὴ Γαλλία θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντισταθῇ κατὰ τῆς ἐναντίον της σταυροφορίας, ἐάν ὁ Κόμης τῆς Τουλούζης ἤθελε νὰ πολεμήσῃ. Ἀλλ' οὗτος, δοῦλος τῶν γυναικῶν, ἐπρωτίμῃσε, πρὸς ἡσυχίαν του, νὰ ὑποταγῇ στὸν Πάπα. Οἱ σταυροφόροι ἐκυρίευσαν τὴν Μπεζιέρ, ὅπου εἶχον συγκεντρωθῇ 60.000 ἄνθρωποι, ὄχι βεβαίως ὅλοι Ἀλβιγνοὶ, καὶ προέβησαν εἰς ἀγρίαν σφαγὴν. Τὴν πα-

ραμονήν τῆς ἐπιθέσεως ἓνα Συμβούλιον τῶν πολεμαρχῶν καί ἱεραρχῶν εἶχεν ἀποφασίσει τὴν ὀλικὴν ἐξολόθρευσιν τοῦ πληθυσμοῦ. Δέν ἦσαν ὅλοι Καθαροί. Ὑπῆρχον καί πολυάριθμα πιστά τέκνα τῆς Ἐκκλησίας. Ἕνας ἀφελὴς βαρῶνος ἐρώτησε: Πῶς θά διακρίνωμεν τοὺς πιστοὺς καθολικοὺς ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς Καθαροὺς; Ἕνας ἱεράρχης ἀπήντησε: «Φονεύσατέ τους ὅλους. Ὁ Θεὸς γνωρίζει νὰ ἀναγνωρίσῃ τοὺς ἰδικούς του».

Ὁ Σίμων ντέ Μονφόρ ἐξολοθρεύει τοὺς Καθαροὺς, ἀλλὰ καί ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Μεσημβρινῆς Γαλλίας, διὰ πυρᾶς καί σιδήρου. Παντοῦ στήνει ἀγχόνας καί καίει αἰρετικούς. Οἱ Ἀλβιγανοὶ καταφεύγουν στὰ δάση τῶν Πυρηναιῶν.

Ὁ Κόμης τῆς Τουλούζης ματαίως ἰκέτευσε τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας. Ματαίως μετέβη νὰ γονυπετήσῃ κλαίων εἰς τὰ πόδια τοῦ Πάπα. Ἀντελήφθη ὅτι καμμία χαμέρπεια δέν θά τὸν ἔσωζεν. Ἡ αἵρεσις ἦτο τὸ πρόσχημα. Ἡ εὐφορος γῆ καί αἱ πόλεις τοῦ ἦσαν ἐκεῖναι τὰς ὁποίας ἐπεθύμουν. Τότε ἀπεφάσισε νὰ ἀντισταθῇ. Ἀλλὰ ἦτο πολὺ ἄργά. Οἱ περισσότεροι πολεμισταὶ τοῦ εἶχον ἐξολοθρευθῇ. Ὁ ἴδιος εἶχε παραδώσει τοὺς καλύτερους ἀπὸ τοὺς δικούς του. Εἰς τὴν Τουλούζην ὁ ἐπίσκοπος εἶχε θανατώσει 10 χιλιάδες ἄτομα, κατηγορηθέντα ὡς αἰρετικά. Ὁ ἐπίσκοπος αὐτός ἦτο ἓνας τυχοδιώκτης χωρὶς καμμίαν πίστιν, ὁ ὁποῖος γηράσκων ἡσπάσθη τὸ στάδιον, διὰ τοῦ ὁποίου, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐπλούτιζε κανεῖς τὸ ταχύτερον.

Ἡ Τουλούζη δέν εἶχε καταληφθῇ ἀπὸ τὸν Σίμωνα ντέ Μονφόρ, χάρις εἰς τὸν ἡρωισμόν τῶν κατοίκων της. Οἱ σταυροφόροι ἀνετράπησαν πρό τῶν τειχῶν της καί ἐγκατέλειψαν τὴν ἀπόρθητον πόλιν, διὰ νὰ ὑπάγουν ἄλλοῦ νὰ λεηλατήσουν.

Ἡ Τουλούζη πολιορκεῖται ἐκ νέου. Μία πέτρα, ἐκσφενδονισθεῖσα δι' ἑνὸς καταπέλτου, τὸν ὁποῖον χειρίζεται μία νέα, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα παρέμεινεν ἄγνωστον, διαρρηγνύει τὸ κρανίον τοῦ Σίμωνος ντέ Μονφόρ. Ἡ πολιορκία λύεται, τὸ πτώμα τοῦ ἀρχηγοῦ διακομίζεται μέ εὐλάβειαν ἀπὸ μοναστήρι σὲ μοναστήρι, ἀπὸ ἐκκλησία σὲ ἐκκλησία, ἐνῶ κατὰ τὴν διαδρομὴν λίθοι ρίπτονται ἀπὸ ὑψώματα, ὡς μαρτυρία τῆς λαϊκῆς κατάρας. Ἐπὶ τῆς σαρκοφάγου τοῦ ἐχάραξαν: «Μάρτυς ἐνδοξώτατος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Μετὰ 6 αἰῶνας, κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, ἔσπασαν τὴν σαρκοφάγον καί ἐσκόρπισαν τὰ ὀστά.

Εἰς τὸ δράμα τῶν Ἀλβιγινῶν, τὸ ὁποῖον διήρκεσε μίαν 100ετίαν, εὐρίσκομεν νὰ πρωταγωνισθοῦν δύο γυναῖκες, ὀνομαζόμεναι καί αἱ δύο Ἐσκληρμόνδη. Ἡ Ἐσκληρμόνδη ντέ Φουᾶ τῶν πύρ-

γων, ἡ ἀγνή, καί ἡ Ἑσκληρμόνδῃ ντ' Ἀλίον τῶν δασῶν, ἡ ἔρωτο-
μανής, ἡ ὁποία περιεπλανᾶτο μέ τούς καταδιωκομένους Ἀλβιγ-
νοὺς, ἐπολέμησε σάν ἄνδρας καί ἀπέθανε μέ τούς τελευταίους
Ἀλβιγνοὺς.

Ἡ Ἑσκληρμόνδῃ ντέ Φουᾶ τῶν πύργων εἶχεν ἀπό νεαρᾶς
ἡλικίας ἀφιερωθῇ στόν Καθαρισμόν καί τήν ἀγνότητα. Εἰς τόν
πύργον τοῦ πατρός της συνήντησε - μικρό παιδί - τόν Νικήταν πού
περιεπλανᾶτο στή Μεσημβρινή Γαλλία, διὰ νά φέρῃ τήν διδασκα-
λίαν τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλά πρίν γίνη ἡ ἀπόστολος καί ἡ ἐμπνεύ-
στρια τοῦ Καθαρισμοῦ, ὑπέστη ἕνα μακρόν μαρτύριον. Ἐδόθη
ὑπό τοῦ πατρός της εἰς ἕνα κτηνώδη πολεμιστήν, ὁ ὁποῖος ἐνυμ-
φεύθη τήν νεάνίδα, διὰ νά τήν ἔχῃ εὐπειθές ὄργανον τῶν ἀπολαύ-
σεών του, μετά τά κυνήγια του καί τās ἵπποδρομίας. Ἡ Ἑσκληρ-
μόνδῃ ὑφίστατο καθημερινόν βιασμόν καί μόνον μετά τόν θάνα-
τον τοῦ συζύγου της ἤρχισε τό ἀποστολικόν της στάδιον, πού
διήρκεσε 30 ἔτη. Συνήσπισεν ὅλους τούς ἄρχοντας τῶν Πυρη-
ναίων κατὰ τῆς ἐξουσίας τοῦ Πάπα καί τῆς τοπικῆς τυραννίας τῶν
μοναστηρίων. Ἐφήρμωσε τήν θρησκείαν τοῦ πνεύματος καί ἀπέβη
ἡ σοφή Ἑσκληρμόνδῃ.

Ἡ ὑπαρξίς της κατέστη θρυλική. Οἱ Ἀλβιγνοὶ μάρτυρες,
ἀνερχόμενοι εἰς τήν πυράν, παρηγοροῦντο σκεπτόμενοι ὅτι ὑπῆρ-
χε κάπου, εἰς τά Πυρρηναῖα, εἰς τόν Πύργον τῶν Μονσεγκύρ, μία
ῥαία πυργοδέσποινα, πού ὕψωνε τās χεῖρας πρὸς τόν ἥλιον, εἰς
τήν ὁποίαν εἶχεν ἑνσαρκωθῇ ἡ τελεία ἀγνότης τῆς πίστεώς των.

Διαβλέπουσα τήν μελλοντικὴν καταστροφὴν τῆς μεσημβρινῆς
Γαλλίας, ἡ σοφή Ἑσκληρμόνδῃ εἶχε κτίσει, ὡς τελευταῖον καταφύ-
γιον τῶν διωκομένων Καθαρῶν, τόν ἀπόρρητον πύργον τοῦ Μον-
σεγκύρ. Ἐκεῖ ἐπορεύοντο κατὰ τήν νύκτα, διὰ μέσου σκολιῶν
ἀτραπῶν, ὅλοι ὅσοι δέν ἤθελον ν' ἀπαρνηθοῦν τήν πίστιν των, ὅ-
λοι ὅσοι διέφυγον τās σφαγὰς τῶν εὐσεβῶν πολεμιστῶν τοῦ Πά-
πα, τās καταγγελίας τῶν καλογήρων, τās ὑπογείους φυλακάς τῆς
Ἱερᾶς Ἐξετάσεως.

Ὁ λίθος πού ἔθραυσε τό κρανίον τοῦ Μονφόρ εἶχεν ἀφήσει,
δί' ὀλίγον μόνον καιρόν, τήν Τουλούζην ἐλευθέραν. Οἱ ἐπίσκοποι
τοῦ Πάπα ἐπανῆλθον μέ τās ἀκολουθίας των. Τό δικαστήριον τῆς
Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, συσταθέν διὰ νά ἀνακαλύπτῃ τήν κρυμμένην
αἵρεσιν, ἀποτελούμενον ἀπό φανατικούς Δομηνικανούς, ἤρχισε νά
λειτουργῇ εἰς ὅλας τās πόλεις. Οἱ μεγάλοι ἄρχοντες, κατατρομαγ-
μένοι, ἐπανῆλθον εἰς τόν Καθολικισμόν, εἰς τήν αὐστηράν θρη-
σκείαν πού δέν συγχωρεῖ τήν παραμικράν διαφορὰν ἀπὸ τό ἀναλ-
λοῖωτον δόγμα της, καί παραδίδουν οἱ ἴδιοι τούς ὑπηκόους των εἰς

τήν Ἱεράν Ἐξετάσιν. Ὁ Κόμης τῆς Τουλούζης πηγαίνει νά μαστιγωθῇ εἰς τήν NOTRE DAME τῶν Παρισίων, διὰ νά καταδείξῃ τήν πίστιν του εἰς τήν Ἐκκλησίαν καί τόν βασιλέα.

Ἐφεραν εἰς τήν Τουλούζην πολλούς καθηγητάς, διὰ νά ἀναδιοργανώσουν τό ἔως τότε ἀνεξάρτητον Πανεπιστήμιόν της καί νά διδάξουν τό Θεοκρατικόν Δίκαιον. Εἰς τόν τόπον ὅπου εἶχε διαμείνει ὁ ἅγιος Δομήνικος ἀνήγειραν τό μέγαρον τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως. Οἱ Ἱεροξετασταί δεικνύουν μέγιστον ζῆλον. Αἱ ὑπάρχουσαι φυλακαί εἶναι ἀνεπαρκεῖς καί πρέπει νά ἀνεγερθοῦν νέαι, εἰς ὅλας τὰς συνοικίας. Καθημερινῶς στήνονται ἀγχόνοι καί ἐπειδή οἱ δήμιοι εἶναι ὀλίγοι, φέρουν καί ἄλλους ἀπό τό Παρίσι.

Οἱ πολῖται φυλακίζονται ἀθρόως μέ τήν ἀπλὴν ὑπόνοιαν τῆς αἰρέσεως. Ὅλαι αἱ καταγγελίαι γίνονται δεκταί ὡς ἀληθεῖς. Οὐδὲ μία ὑπάρχει ἀσφάλεια, δι' οὐδένα. Καθιεροῦνται τὰ βασανιστήρια ὡς νόμιμον μέσον διὰ νά ἀποσποῦν ὁμολογίας. Οἱ εἰρηνικοὶ ἄνθρωποι τρομοκρατοῦνται, ἀλλὰ τό ἀποτέλεσμα εἶναι ἐξαιρετον. Αἱ ὁμολογίαι πολλαπλασιάζονται εἰς βαθμόν μὴ ἀναμενόμενον. Ὅλος ὁ κόσμος εἶναι αἰρετικός. Ἀρκεῖ νά ἄκουσες κατὰ τὰ τελευταῖα 30 ἔτη τήν ὁμιλίαν ἐνός Ἀλβιγνοῦ κήρυκος, διὰ νά συλληφθῇ καί νά ὑποβληθῇ εἰς βασανιστήρια, μέχρι νά θυμηθῇ τὰ ὀνόματα ἐκείνων πού ἄκουσαν μαζί σου τήν πρό τριάκοντα ἐτῶν διδασκαλίαν.

Ἡ ἀνθρωπίνη ἀδυναμία πολλαπλασιάζει τὰς καταδόσεις. Ἐνας τέλειος Ἀλβιγνός καταδίδει ὅλους ἐκείνους πού τοῦ ἔδωσαν ἄσυλον κατὰ τήν φυγὴν του ἐκ Τουλούζης εἰς Μασσαλίαν. Γονυπετεῖς μεταβαίνουν νά ζητήσουν συγγνώμην πρό τοῦ μεγάρου τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, διὰ νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τόν τρόπον ὅτι ἔχουν θεωρηθῇ ὑποποῖ. Δικάζουν τοὺς νεκροὺς καί τοὺς ἐκθάπτουν, δημεύοντες τὰς περιουσίας τῶν τέκνων καί ἐγγονῶν των, ἔστω καί ἂν εἶναι καλοὶ καθολικοί, διότι οὐδέν ἔχουν δικαίωμα εἰς ὅ,τι εἶχεν ἀποκτήσει ἕνας αἰρετικός.

Ἡ ἐποχὴ κατὰ τήν ὁποίαν ἀνάπτονται αἱ περισσότεραι πυραὶ καί γίνονται αἱ περισσότεραι ἐντειχίσεις ἀνθρώπων, εἶναι ἐκείνη κατὰ τήν ὁποίαν ἐορτάζουν στό Παρίσι τόν γάμον τοῦ Ἀγίου Λουδοβίκου, τοῦ ἀρίστου τῶν βασιλέων. Ἄνθρωποι φυλακίζονται διότι τό πρόσωπόν τους εἶναι πολύ ὠχρόν καί τοὺς ὑποπεύονται ὡς Καθαροὺς, οἱ ὁποῖοι δέν τρώγουν κρέας καί δέν πίνουν κρασί. Καί ἐπειδὴ οἱ ἀστοὶ παρεπονέθησαν τό 1245 εἰς τόν Πάπαν, διὰ τὰς ὑπερβασίας τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, οἱ ἐπίσκοποι ἔσπευσαν καί αὐτοὶ νά παραπονεθοῦν διὰ τήν μέγιστην ἐπιείκειαν τῶν Ἱεροξεταστῶν.

Ἄλλά μακράν εἰς τὰ ὄρη, ἄρχοντες καί χωρικοί παρέμεναν πιστοί εἰς τήν Καθαράν διδασκαλίαν. Εἶχον σχηματίσει ἐνόπλους συμμορίας, βοηθούμενοι ὑπό τῶν χωρικῶν.

Δύο γενεαί ἔχουν περάσει καί ὁ Καθαρισμός ἀντέχει ἀκόμη. Δίδει μάχας εἰς τὰ ὄρη καί τὰ δάση. Οἱ ἐπίσκοποι τῶν Καθαρῶν ἐμφανίζονται παντοῦ, κατά τάς τελευταίας στιγμάς ἐνός πιστοῦ, διά νά τοῦ δώσουν τό CONSOLAMENTUM, τήν ἐπιθανάτιον εὐλογίαν τῆς Καθαρᾶς Θρησκείας. Ἄλλοτε ἐνδεδυμένοι ὡς ἐπαίται, ἄλλοτε ὡς προσκυνηταί, ἐμφανίζονται κατά τήν ὥραν τῆς ἀγωνίας, εἰς πείσμα τῶν φρουρῶν τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως: Κάθε κατάδικος, καίόμενος ἐπὶ τῆς πυρᾶς, διακρίνει, ἀνάμεσα στό πλῆθος, ἕνα τέλειον, νά τοῦ κἀν ἕνα μυστηριῶδες σημεῖον, διά νά παραδώσῃ τό πνεῦμα ἐν εἰρήνῃ. Διότι ἡ ἀγάπη πού ἀπευθύνεται ἀπό τόν ἕνα εἰς τόν ἄλλον, σώζει τήν ψυχή.

Ὅταν ἡ Ἑσκληρμόνδῃ ντέ Φουᾶ ἀπέθανεν, εἰς μεγάλην ἡλικίαν, ἐνεφανίσθη ἡ δευτέρα Ἑσκληρμόνδῃ, ἀνεψιά τῆς πρώτης. Ἦτο κόρη τοῦ Ρογήρου Ραμόν, ὅστις κυνηγῶν κάποτε καί ἀναζητῶν καταφύγιον διά τήν νύκτα, εἰσῆλθεν εἰς ἕνα γυναικεῖον μοναστήρι, ἐδείπνισε μέ τήν νέαν καί ὠραίαν ἡγουμένην, ἐπέρασε τήν νύκτα μαζί της καί τό πρωί ἀνεχώρησε. Μετά 9 μῆνας ἡ ἡγουμένη ἐγέννησε δίδυμα, τόν Λῦκον ντέ Φουᾶ, τόν βραδύτερον ἀρχηγόν τῶν ἀνταρτῶν Ἀλβιγινῶν καί τήν Ἑσκληρμόνδην τῶν δασῶν, τήν ὁποίαν ὁ πατέρας της ὑπάνδρευσε μέ τόν Βερνάρδον Ντ' Ἀλιόν καί ἡ ὁποία κατέστη ἡ ἡρωὶς τῶν τελευταίων Ἀλβιγινῶν.

Ἡ Ἑσκληρμόνδῃ μεταβάλλει τόν πύργον της εἰς φρούριον τῶν Καθαρῶν. Ὁ ἀδελφός της διοικεῖ τούς ἀντάρτας εἰς τὰ ὄρη. Αὕτῃ γυρίζει ἔφιππος, φέρουσα ἀνδρικήν πανοπλίαν. Ἐπισιτίζει τό πολιορκημένο Μονσεγκύρ. Ἀνάπτει τὰ νυκτερινά σήματα, μέ τὰ ὁποῖα συνενοοῦνται αἱ ὁμάδες τῶν Ἀλβιγινῶν ἀνταρτῶν. Σπρώχνει τούς βράχους πού κατρακυλοῦν καί συντρίβουν τούς στρατιώτας τοῦ Πάπα. Ὅλοι οἱ Ἱππῶται ὀνειρεύονται τήν φλογεράν ἡρωίδα καί αὕτῃ, ἐπεὶ εἶναι φύσις θερμή παραδίδεται μέσα στό δάση των Πυρηναίων, κοντά στό ἄλογό της καί στό σπαθί της, στόν ἐκάστοτε ἐκλεκτόν τῆς καρδίας της καί τῶν ἐπιθυμιῶν της.

Τό Μονσεγκύρ, στηριζόμενον στούς ἀπόκρυμνους βράχους του καί στίς λόγχες τῶν ὑπερασπιστῶν του, ἀνθίσταται ἐναντίον τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης, ἐναντίον τῶν Μαυροφόρων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι τό τελευταῖον καταφύγιον τῶν Ἀλβιγινῶν. Πολιορκεῖται ἐπὶ δύο ἔτη, μέ καθημερινάς μάχας.

Ἄλλά οἱ ἥρωες πίπτουν, ὁ ἕνας μετά τόν ἄλλον. Δέν ἀπομέ-

νουν πλέον, παρά μερικές εκατοντάδες. Βοσκοί ἐπρόδωσαν τό Μονσεγκύρ, ἀποκαλύψαντες τὰς εἰσόδους του εἰς τοὺς στρατιώ-
τας τοῦ βασιλέως. Γενικὴ σφαγὴ ἐπηκολούθησε. Ὅσοι παρέμειναν
ζωντανοὶ ὠδηγήθησαν εἰς μίαν πελωρίαν πυράν. Ὁ ἐπίσκοπος τῆς
Ἀλμπι ὑπεσχέθη ἀντὶ πυρᾶς ἰσόβειον φυλάκισιν εἰς ὅσους θά
ὑπηρνοῦντο τὴν πίστιν των. Οὐδεὶς ἐδέχθη. Τριακόσιοι Καθαροὶ
ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φλόγας.

Ὁ πύργος τοῦ Μονσεγκύρ κατεστράφη. Δέν ἐπέζησεν, εἰ μὴ
ὁ θρυλὸς τοῦ ὀνόματος τῆς Ἑσκληρμόνδης. Τῆς Ἑσκληρμόνδης
ντέ Φουᾶ, τῆς ἀγνῆς, καὶ τῆς Ἑσκληρμόνδης ντ' Ἀλιόν, τῆς ἐρω-
τομανοῦς.

Μαζύ μέ τοὺς Ἀλβιγηνούς ἐξέλιπε καὶ ἡ Καθαρά διδασκαλία.
Οὐδέν βιβλίον, οὐδέν φυλλάδιον ἐπέζησεν, ὥστε νά γνωρίζωμεν
ποία ἀκριβῶς ἦτο ἡ Διδασκαλία, ἡ ὁποία ἐξήγειρε τόσον μῖσος
ἐναντίον της. Οἱ ἐχθροὶ τῶν Ἀλβιγηνῶν ἔλεγον ὅτι αἱ διδασκαλαί
των ἦσαν Μανιχαϊκαί. Ὁ MAGRE λέγει ὅτι ἦτο ἓνας δυτικός κλά-
δος τοῦ Ἀνατολικοῦ δένδρου του Βουδδισμού. Ὅτι οἱ Ἀλβιγηνοὶ
ἦσαν οἱ Βουδδισταὶ τῆς Δύσεως, ἀναμίζαντες εἰς τὴν ἀνατολικὴν
διδασκαλίαν ἓνα κρᾶμα γνωστικοῦ χριστιανισμοῦ.

Ἀπ' ὅσα προφορικῶς διεσώθησαν, κατὰ τοὺς Ἀλβιγηνούς, ἡ
οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄγνωστη καὶ ἀκατάληπτη. Αἱ ψυχαὶ τῶν ἀν-
θρώπων ἀπεσπάρσθησαν ἀπὸ τοῦ Θεῖου Πνεύματος καὶ ἐνεσαρκώθη-
σαν εἰς τὴν ὕλην. Αὐτό εἶναι τό προπατορικόν ἁμάρτημα. Ἀπὸ τό
κατώτερον σημεῖον τοῦ ὕλισμοῦ ἀκολουθοῦν μίαν μακράν περιο-
δὸν ἀνοδικῆς ἐξελίξεως, ἐκτελουμένην δι' ἁλλεπαλλήλων ἐνσαρ-
κώσεων τῆς ψυχῆς εἰς ὕλικά σώματα. Ἀνυψούμεθα δι' ἀπαρνή-
σεως τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπατηλά, καὶ διὰ τῆς
ἀναπτύξεως τῆς ἀγάπης. Ἡ ἐκμηδένισις τῆς ἐπιθυμίας τῆς ζωῆς
ὁδηγεῖ εἰς τὴν διαφυγὴν ἀπὸ τὸν Νόμον τῆς Μετενσαρκώσεως καὶ
εἰς πραγματοποιήσιν τῆς ἐνότητος τοῦ Πνεύματος. Εἰς τὸν Καθαρι-
σμόν αἱ γυναῖκες κατέχουν θέσιν ἴσην τῶν ἀνδρῶν, διότι ὁ Νόμος
τῆς Μετενσαρκώσεως δέν κάνει διάκρισιν τῶν φύλων.

Οἱ ἀσπαζόμενοι τὸν καθαρισμόν καὶ ἐξακολουθοῦντες νά διά-
γουν τὴν ἐγκόσμιον ζωὴν ἦσαν οἱ πιστοί. Ὑπεράνω αὐτῶν ἦσαν οἱ
τέλειοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον θυσιάσει τὴν ζωὴν τοῦ σώματος, χάριν τῆς
ζωῆς τοῦ πνεύματος. Οἱ τέλειοι, εὐρισκόμενοι ὑπεράνω τῶν ὕλι-
κῶν ἀναγκῶν καὶ ζῶντες μίαν ζωὴν ἀγνότητος, ἤμποροῦσαν νά
μεταδώσουν διὰ τοῦ CONSOLAMENTUM, τοῦ σημείου εὐλογίας
ποῦ ἔκαναν εἰς τοὺς θνήσκοντας, μίαν ἀόρατον ἀλλὰ πραγματικὴν
βοήθειαν ἀγάπης καὶ ἐγκαρτερήσεως. Ἐνισχύετο ἡ ψυχὴ διὰ νά
διέλθῃ ἐν ἡρεμίᾳ τὴν θύραν τοῦ θανάτου. Ἡ πραγματικὴ λατρεῖα

τῶν Καθαρῶν ἦτο ἡ λατρεία τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, πού ἐπιτρέπει εἰς τό ἀνθρώπινον πνεῦμα νά φθάσῃ εἰς τόν πραγματικόν κόσμον τοῦ καθaroῦ καί ἀνεσπέρου φωτός.

Ἐκεῖνο πού ἐξήγειρε τό μεγαλύτερον μῖσος ἐναντίον τῶν Καθαρῶν ἦτο ἡ περιφρόνησις των διὰ τά ὑλικά ἀγαθά, ἡ ἀνιδιοτέλειά των, ἡ ἀντίθεσις των πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν, ἡ ἔξαρσις τῆς πενίας ὡς ἰδανικοῦ. Προηγήθησαν εἰς τοῦτο τοῦ Ἁγ. Φραγκίσκου τῆς Ἀσσίζης. Ἄλλ' ἂν ἡ περιφρόνησις πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν συνεχωρεῖτο εἰς ὀλίγους ζηλωτάς μοναχοὺς, ἦτο ἀσυγχώρητος δι' ἓνα ὁλόκληρον λαόν, ὅστις θά ἐγκατέλειπε τό ἄροτρον καί τὴν σκληρὰν ἐργασίαν, διὰ νά ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πρόσκλησιν τοῦ Θεοῦ. Διότι τότε, ποῖαν δεκάτην θά κατέβαλεν εἰς τόν κλῆρον; Τί φόρους θά ἐπλήρωναν εἰς τοὺς ἄρχοντας καί τόν βασιλέα; Τοιοῦτος λαὸς προτιμώτερον νά καταστραφῇ. Ὅπερ καί ἐγένετο.

Ὅταν ἡ μεγάλη κίνησις τῶν Καθαρῶν κατεστάλῃ ἐξ ὁλοκλήρου καί δέν ἀπέμεινεν οὐδέ εἷς Ἀλβιγινός, οἱ ἔγγονοι καί οἱ δισέγγονοι τῶν αἵρετικῶν ὑποχρεώθησαν νά φέρουν ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων των, ἔμπροσθεν καί ὀπισθεν, ἓνα κίτρινον σταυρόν, διὰ νά διακρίνεται ἀπὸ μακρὰν ἡ αἵρεσις τῶν προγόνων των καί νά δαιωνίζεται ἐπ' αὐτῶν ἡ κατάρα τῆς Ἐκκλησίας. Ὅλοι αἱ δημόσιαι θέσεις καί τό δικαίωμα νά ἐμπορεύωνται τοὺς ἦσαν ἀπηγορευμένοι. Τοὺς ἐταύτιζον μέ τοὺς λεπροὺς.

Ὁ MAGRE γράφει: Οἱ ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν Ἀλβιγινῶν δέν τυγχάνουν σήμερον τῆς αὐτῆς μεταχειρίσεως μέ τοὺς λεπροὺς καί δέν εἶναι ὑποχρεωμένοι νά φέρουν κίτρινον σταυρόν. Ἀπέβησαν ὅμοιοι μέ τὴν λοιπὴν ἀνθρωπότητα. Ἀλλά φέρουν ὅλοι ἓνα σῆμα φοβερώτερον ἀπὸ τόν κίτρινον σταυρόν. Φέρουν τό σῆμα τῆς ἀμαθείας, τῆς ἀητιότητος ἀμαθείας, τῆς τόσον προφιλοῦς φίλης τοῦ Σκότους.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Ὁ μεγαλύτερος πόθος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νά γνωρίσει ἢ νά πλησιάσει τήν Ἀλήθεια. Δηλαδή ν' ἀποκτήσει γνώσεις γιά τά γύρω του ποικίλα φαινόμενα, πού κάθε στιγμή ἐμφανίζονται μέ διαφορετικές μορφές. Αὐτός ὁ αἰώνιος πόθος γιά νά γνωρίσει προέρχεται ἀπό κάποια ἀντίδραση στόν ἐξωτερικό και ἐσωτερικό του κόσμο. Ἀπό κάποιο φόβο γιά τήν ύπαρξιακή του θέση, πού βρέθηκε σά βιολογικό ἄτομο. Κι' ἔτσι ἀρχίζει τόν ἀγώνα του γιά γνώση, πού ἀποτελεῖ ἕνα δρόμο χωρίς τέλος, ἀλλά γεμάτος ἀπό θυσίες κι' ἀγωνίες. Μιά κινέζικη παροιμία διατυπώνει τόν ἀγώνα γιά τή γνώση μ' αὐτές τίς λέξεις: «Ἡ γνώση δέν εἶναι λουλουδί νά τό κόψεις, εἶναι βουνό νά τ' ἀνεβεῖς».

Τό δεύτερο μέρος τοῦ ἀγώνα γιά τή γνώση εἶναι ἡ χρησιμοποίησή της. Ἡ ἀπόκληση τῆς γνώσης δίνει στόν ἄνθρωπο κάποια σιγουριά καί δύναμη. Γι' αὐτό μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἡ γνώση ἰσοδυναμεῖ μέ τή δύναμη, πού κατέχει ὁ ἄνθρωπος μέσα στήν πορεία τῆς ζωῆς του. Ἡ γνώση εἴτε προέρχεται ἀπό τήν ἐμπειρία, εἴτε ἀπό περιγραφές, ἀποτελεῖ ὕλική καί πνευματική δύναμη. Ὅμως αὐτή ἡ δύναμη ὅταν χρησιμοποιεῖται χρειάζεται σκέψη, ψυχραιμία καί ἠθική. Γιατί ὁ ματαιόδοξος ἄνθρωπος πολλές φορές χρησιμοποιεῖ τή δύναμη τῆς γνώσης γιά νά ὑποδουλώσει ὕλικά και ψυχικά τόν συνάνθρωπό του. Βλέπουμε καθημερινά μπροστά μας τέτοια φαινόμενα, πού μᾶς προκαλοῦν ἀγανάκτηση.

Κι' ἔτσι γεννιέται τό ἐρώτημα γιατί πηγαίνουν τόσες χιλιάδες γιά ἐπιστημονικές σπουδές; Χωρίς ἀμφιβολία τό μεγαλύτερο μέρος αὐτοῦ τοῦ κύματος γιά ἀνώτατες σπουδές κινεῖται πρὸς τά ἐκεῖ γιά ν' ἀποκτήσει γνώσεις κι' ἔπειτα νά τίς χρησιμοποιήσει γιά νά ἐπιβληθεῖ ὕλικά και ψυχικά στούς συνανθρώπους του. Γιὰ μία ζωή ἀνετη μέ τήν ἐκμετάλλευση τῆς γνώσης, πού ἀποκτήσανε μέσα ἀπό τίς περιγραφές. Ἀλλά καί σ' ἄλλο ἐπίπεδο τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας ἡ γνώση γίνεται πηγή ἐκμετάλλευσης γιά ἀπατηλοῦς σκοποῦς, ἔξω ἀπό κάθε ἠθική προσφορά πρὸς τούς συνανθρώπους μας.

Ὡστόσο ὑπάρχει ἡ χρησιμοποίηση τῆς γνώσης σέ μία παγκόσμια κλίμακα ἀπό πολλά κράτη γιά τήν καταστροφή. Ἡ καθαρῇ Ἐπιστήμη ἔχει μοναδικό σκοπό τήν ἀποκάλυψη τῆς Ἀλήθειας καί, μ' αὐτόν τόν τρόπο δίνει γνώσεις. Εἶναι μ' ἄλλα λόγια πηγή γνώ-

σεων. Δυστυχώς αυτές τīs γνώσεις χρησιμοποιοῦν μερικοί ἡγέτες κρατῶν γιά νά ἐξαπολύσουν τόν ὄλεθρο καί τήν καταστροφή στήν ἀνθρωπότητα. Μέ μοναδική δικαιολογία ὅτι κινδυνεύει ἡ κοινωνική καί οἰκονομική κατάσταση τῶν λαῶν τῆς Γῆς.

Βέβαια ἡ πηγή, πού παράγει γνώσεις, ὅπου ὑπάρχει, δέν πρόκειται νά σταματήσει ποτέ, γιατί ὅπως ἀναφέραμε στήν ἀρχή ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τήν ἐνδόμυχη ἀνάγκη γι' αὐτό τό σκοπό. "Ὁμως χρειάζεται σύγχρονα νά μάθουμε ὅλοι μας ὅτι τīs γνώσεις δέν τīs παίρνουμε μέ ὁποιοδήποτε τρόπο γιά νά ἐπιβληθοῦμε μ' αὐτή τή δύναμή τους ἐγωκεντρικά στούς συνανθρώπους μας. Ἀλλά πρέπει νά μάθουν οἱ ἄνθρωποι ἀπό τά πρῶτα τους βήματα ὅτι ἡ χρησιμοποίηση τῆς δύναμης κάθε γνώσης πρέπει ν' ἀποβλέπει στό καλό τοῦ ἑαυτοῦ μας καί τοῦ συνανθρώπου μας χωρίς κινδύνους καί καταστροφές.

Λούλα Δ. Κωνσταντινίδου

ΝΙΟΒΗ

Μήν κλαῖς ἄλλο πιά Νιόβη.
Κοίταξε
γύρω σου καί πέρ' ἀπό τό χρόνο,
οἱ πόλεμοι σκοτώνουν ὅλοένα
τά παιδιά σου.
Ἀπόβαλε
αὐτό τό ἱερό πένθος
τῆς συντριβῆς καί τοῦ θανάτου.
Οἱ νέοι καιροί ἐπιβάλλουν,
Ἄγια Μάνα ὄρθια νά σταθεῖς
μέσα κι ἔξω ἀπό τά τείχη
καί νά βροντοφωνάξεις:
«Ὅχι ἄλλος πόλεμος. Ὅχι.
Φτάνει πιά».

ΑΝΤΑ ΜΠΡΟΥΜΗ

Δυό χαρές

Δύο είναι οι χαρές του κόσμου!

Ή μιά, είναι ή χαρά τῆς καρδιάς, πού χαίρεται γιατί ὑπάρχει, γιατί ή ζωή τῆς ἔδωσε τά θεῖα δῶρα, γιατί τρυγάει τήν ὀμορφιά τῆς φύσης, τή γλύκα τοῦ ἔρωτα, τό φῶς τοῦ ἡλίου!

Εἶναι ή χαρά νά δέχεσαι, νά ἀπολαμβάνεις, καί νά πλουτίζεις.

Εἶναι ή χαρά νά νιώθεις τόν ἑαυτό σου ἐλαφρύ, ξέγνοιαστο, ἐλεύθερο!

Εἶναι ή χαρά πού ξεσπάει σέ τραγούδι καί χορό, σέ ξεφάντωμα τρελλό, εἶναι ή χαρά πού ἀνθίζει σάν λουλούδι!

Εἶναι ή χαρά πού νοιώθουν οἱ νεράϊδες, γιατί γλύπτησαν ἀπό τά βάσανα τῆς ὕλης καί χορεύουν ξέγνοιαστες, στά φωτεινά λιβάδια τοῦ οὐρανοῦ!

Εἶναι ή χαρά τοῦ πουλιοῦ, πού κελαϊδάει ἀμέριμνα, γιατί δέν γνώρισε ἀκόμα τήν πίκρα τῆς ζωῆς...

Ύπάρχει καί ἄλλη μιά χαρά.

Εἶναι ή χαρά τῆς μάνας, πού γεννάει μέσα στόν πόνο τή νέα ζωή.

Εἶναι ή χαρά νά ξεπλένεις τόν βουρκο, χωρίς νά βρωμίζεσαι, νά γιαιτρεύεις τίς πληγές, χωρίς νά μολύνεσαι, νά ξοδεύεις τά πλούτη σου, χωρίς νά φτωχαίνεις...

Εἶναι ή χαρά νά νοιώθεις μέσα σου ὅλον τόν πόνο τῶν ἀνθρώπων καί νά μπορεῖς νά τόν γλυκαίνεις, χωρίς νά λυγίζεις κι' ἐσύ μπροστά του...

Εἶναι ή χαρά νά δίνεις τήν σκέψη σου, τήν καρδιά σου, τήν ψυχή σου, στόν καθένα καί σ' ὅλους καί σ' ὅλα, χωρίς διάκριση.

Εἶναι ή χαρά νά θυσιάζεις τήν ἴδια σου τή ζωή, κερδίζοντας ἔτσι μίαν ἄλλη, ἀνώτερη ζωή.

Εἶναι ή χαρά νά νοιώθεις μέσα σου ὅλο τό βάρος τῆς ζωῆς κι' ὅλη τήν αἴγλη τ' οὐρανοῦ.

Εἶναι ή χαρά πού ξεπέρασε τήν τραγικότητα τοῦ πάθους καί δέν γνωρίζει πιά τό δάκρυ...

Εἶναι χαρά πού δέν ἐκφράζεται μέ τό γέλοιο καί τό τραγούδι, γιατί ἔγινε ἐσωτερική ἀκτινοβολία κι' αὐτό ἀρκεῖ.

Εἶναι ἡ χαρά νά δημιουργεῖς.

Εἶναι ἡ χαρά νά δίνεις.

Γλυκειά εἶναι ἡ ξέγνοιαστη χαρά τοῦ πουλιοῦ, μά θεϊκή εἶναι ἡ ἄλλη, ἡ ἀνέκφραστη χαρά τῆς ἀγάπης...

Τάκης Γιαννόπουλος

Σκιές

Σκιές οἱ μορφές τῶν ἀνθρώπων πού φύγαν.
Αἰφνίδια μπρός στά μάτια μου περνοῦν
κι ἀναβοσβήνουν γιά λίγο τά φωτοστέφανά τους.

Τούς βλέπω ν' ἀνατέλλουν ἀπό παλιές ἐπιστολές,
μισοσχισμένα ἄλμπουμ καί κίτρινα, σβηστά βιβλία,
μέσα ἀπό φράσεις ὑπογραμμισμένες
καί σκέψεις γραμμένες στά περιθώρια.

Ἀμήχανη, συστρέφεται ἡ μνήμη μου.
Τόσα χρόνια πού ἔζησαν δίπλα μου ὀλοζώντανοι,
μοιάζει νά λάμπανε γιά ἓνα πρωῒνο
νά ξάπλωσαν ἓνα μεσημέρι μόνο ν' ἀναπαυτοῦν
ἀπό πολέμους χρόνων κι ἀπό καιρῶν πλημμυρίδες.

Τόσα χρόνια δέν πρόλαβα καλά-καλά
οὔτε τό πρόσωπό τους ν' ἀποτυπώσω μέσα μου.

Νά ἐμφανίσω στό ἐργαστήριό τῆς μνήμης τώρα δέν μπορῶ,
μιὰ ἐγκάρδια, καθαρή φωτογραφία τους.

Από τό βιβλίο «Ἐλεγεῖς».

ΝΙΚΟΣ Α. ΤΕΝΤΑΣ

Ὁ Μακεδόνας πολίτης τῆς Δυτ. Ἑλλάδος Ἀναστάσιος Πολυζωίδης

Ἕλληνες, τῆς πατρίδος
καί τῶν προγόνων ἄξιοι·
Ἕλληνες, σεῖς, πῶς ἤθελεν
ἀπό σᾶς προκριθῆν
ἄδοξος τάφος;

Ἡ ἐθνική ἐμπνευση τοῦ καρμπονάρου ποιητῆ Ἀν. Κάλβου τανύει τὰ φτερά τῆς ψυχῆς καί τήν μεταμοιώνει· «ἀνοίγει στόμα καί ἐλκύει πνεῦμα». Τό Εἰκοσιένα εἶναι ζεῖδωρη πνευματική πηγή ἐλευθερίας γιά τά «Δίκαια τοῦ Ἀνθρώπου», ὅπως μέ τό μαρτύριό του κατοχύρωσε ὁ ἐθνεγέρτης Τέκτων Ρήγας.

Εἶναι νόμος φυσικός ὁ ἔρωτας γιά τήν Ἐλευθερία στίς τεκτονικές στοές. Καί ἡ μυστικότητα λειτουργικό τους στοιχείο. Ἔτσι αὐτονόητη εἶναι ἡ ἐπάξια πρόκριση τῶν τεκτόνων ὡς μελῶν τῶν ἐθνικῶν μυστικῶν Ἑταιριῶν.

Σέ εἰδική μονογραφία γιά τόν διανοούμενο ἀγωνιστή Γ. Τερτσέτη, ὁ ἱστορικός Στ. Σκοπετέας ἀποδέχεται αὐτήν τήν ἀλήθεια. «Φαίνεται ὅτι ἐγνώριζε τό Φιλικό μυστικό ὁ Τερτσέτης, πού ἦταν δά καί Μασσόνας. Μήπως τάχα ἐσώθησαν ὅλα τὰ ἀποδεικτικά τῶν Φιλικῶν Ἑλλήνων καί λείπει τοῦ Γ. Τερτσέτη; Λίγα ἄλλωστε ἀφιερωτικά τῆς ὑστερινῆς ἐποχῆς (1820) ἐφθασαν ὡς τό Ἀρχεῖο τῆς Ὑπέρτατης Ἀρχῆς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Τά πιό πολλά ἐμείναν στά χέρια τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Κατηχητῶν».

Φυσικά θά ὑπάρξουν δυσκολίες στήν τεκμηρίωση τῆς ιδιότητος τοῦ Φιλικοῦ. Ἀντίθετα οἱ τέκτονες μπορούσαν καί μποροῦν, μέ προσωπική τους εὐθύνη, νά δηλοποιοῦν τήν ἐνεργό τους συμμετοχή στήν Παγκόσμια Τεκτονική Ἀδελφότητα μέ διάφορα δημόσια τιθέμενα σημεῖα, ὅπως οἱ τελεῖες στίς ὑπογραφές τους.

Μάλιστα ἡ ὑπογραφή τοῦ Μακεδόνα πνευματοφόρου πρωτα-

* Συμμετοχή τῆς Στοᾶς Φίλιππος στόν πανελλήνιο ἑορτασμό τῆς Παλιγγενεσίας ἔτους 1987.

γωνιστή για δημοκρατικό έθνικό βίο 'Αναστάσιου Πολυζωΐδη, προς τήν 'Επιτροπή έκδουλεύσεων κατά τόν 'Αγώνα (άριθ. 182, Τμ. Γ' Πολιτικοί), δέν αφήνει περιθώρια για άμφισβητήσεις ή ένδοιασμούς. Εΐναι εϋγλωτη κι' άποκαλυπτική στήν τεκτονική της διατύπωση. 'Ολόκληρος, άλλωστε, ό βίος του διακρίνεται για τήν καλλιεργημένη στό 'Εργαστήρι της Ψυχής πνευματική καί ήθική ύπεροχή, με άποτέλεσμα ή έθνική του πράξη νά συνάδει μέ τήν ύπατη τεκτονική άρχή της 'Ελευθερίας.

Τά αίτια πού προκάλεσαν τήν 'Ελληνική 'Επανάσταση ό 'Α. Πολυζωΐδης τά άποδίδει:

- στήν ένδόμυχη πεποίθηση τών 'Ελλήνων για τό παράνομο της τουρκικής έξουσίας.
- στήν γενική όρμή προς έλευθερία καί
- τόν ζήλο τών 'Ελληνικών 'Εταιριών.

Πρόκειται για τίς μυστικές όργανώσεις του έλληνισμού, οι όποιες κύριο στόχο είχαν τήν άποτίναξη του τυραννικού ζυγού μέ λαϊκές έξεγέρσεις. 'Ηξεραν οι μυημένοι στίς 'Εταιρίες τή βασική τεκτονική δοξασία πώς ή δύναμη πού διαμορφώνει τό μέλλον της ιστορίας εΐναι ό Λαός.

'Ηταν όλες οι 'Εταιρίες τεκτονικές; 'Η αλήθεια διατυπώνεται στήν ιστορική κρίση του καθηγητή του 'Αριστοτέλειου 'Απ. Βακαλόπουλου: «... οι μυστικές έταιρίες - τόν 19ο αιώνα - εΐναι τό μόνο καταφύγιο τών όπαδών τών έλευθέρων ιδεών. Πολλές μάλιστα άπ' αυτές γεννήθηκαν μέσα στους κόλπους του μασσονισμού».

Θά μνημονεύσω τρεις σημαντικά ένισχυμένες άπό κορυφαίες ιστορικές μορφές, όπως τών τεκτόνων 'Αθανασίου Τσακάλωφ, 'Ιωάννη Καποδίστρια καί Θεοδώρου Κολοκοτρώνη. Μέ τους δύο τελευταίους ή μοίρα δοκίμασε άργότερα τό ήθος καί τήν τεκτονική συνείδηση του 'Αν. Πολυζωΐδη.

Τό 1809 ό Θεσσαλονικέας τέκτονας Γρηγόριος Ζαλύκης ιδρύει στό Παρίσι τό 'Ελληνόγλωσσο ξενοδοχείο, μέ σκοπό τήν πολεμική προετοιμασία της 'Εθνεγερσίας. Δραστήριο μέλος της όργάνωσης υπήρξεν ό 'Αθ. Τσακάλωφ, ό όποιος, για νά άποφύγει τή μήνη της 'Ιερής Συμμαχίας, μετά τήν πτώση του Ναπολέοντα, μετέφερε τήν έδρα της 'Εταιρίας στη Μόσχα, όπου άνθοϋσε ό Τεκτονισμός. 'Απ' τό Μοσχοβίτικο 'Ελληνόγλωσσο ξενοδοχείο θά λάμψει άργότερα, φάρος 'Ελευθερίας, ή Φιλική 'Εταιρία.

Τό 1813 ιδρύεται στήν 'Αθήνα ή «Φιλόμουσος 'Εταιρία» για τήν προετοιμασία του άπελευθερωτικού άγώνα μέ μέσο τήν παιδεία. Μέ τόν πνευματικό φωτισμό του Γένους. 'Ενεργό μέλος της ήταν ό 'Ιωάννης Καποδίστριας.

Τό 1815 ἡ Μεγάλη Ἀνατολή τῆς Ἑλλάδος, ἰδρύει στήν Ἀνατολή Ζακύνθου τή Στοά «Ὁ Ἀναγεννηθεῖς Φοῖνιξ - LA FENICE RISSORTA», ἡ ὁποία ἀποτελέσσε τό ὀρμητήριο τῶν Φιλικῶν πρὸς τὴν Πελοπόννησο. Σ' αὐτὴν εἶδε τό «τεκτονικό φῶς» ὁ τουρκομάχος Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.

Εἶναι δικαιολογημένη, συνεπῶς, ἡ ἀφιέρωση τοῦ Θεοδώρου Γενναίου Κολοκοτρώνη, στό βιβλίο του πού ἔχει γιά τίτλο τόν 3ο βαθμό μύησης τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας: «Ἱερεὺς τῶν Ἐλευσινίων», γιά τίς ψυχές τῶν Νικολάου Σκουφᾶ καί Ἀθανασίου Τσακάλωφ: «Εὐλογημέναί αἱ Μασσωνικαὶ Στοαὶ αἵτινες σᾶς ἐβάπτισαν εἰς τὴν κολυμβήθραν τῆς Ἐλευθερίας».

Αὐτὴν τὴν εὐλογία πῆρε καί ὁ Ἀν. Πολυζωΐδης μιά καί ἐνστερνίσθηκε τὴ ὑπατὴ τεκτονικὴ ἀρχή πῶς «ὁ συγκεκριμένος ἄνθρωπος εἶναι ἢ γίνεται ἄνθρωπος, σ' ὅσο βαθμό εἶναι ἢ γίνεται ἐλεύθερος» καί τὴν ἀποδοχή τῆς ἀλήθειας ὅπως διατυπώνεται στήν ἀπάντηση τῆς ἐρώτησης «τί ζητεῖτε, «ἀνωτάτου μυητικοῦ βαθμοῦ: «Τό φῶς τῆς Ἐλευθερίας δι' ἐκείνους οἵτινες δέν θέλουσι καταχρασθεῖ αὐτῆς. Καί ἐκδίκησιν ἐναντίον πάντων τῶν λαϊκῶν τυράννων».

Μ' αὐτές τίς οἰκουμενικὲς ἀξίες ὁ Τεκτονισμός ἐργάζεται πάντα γιά τὴν ἀνόρθωση τῆς ἀνθρωπότητος καί μ' αὐτές ἐξαγνίστηκε στοὺς ἀγῶνες του γιά τὴν ἐλευθερία καί τὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν ὁ Πολίτης τοῦ ξεσηκωμοῦ Ἀναστάσιος Πολυζωΐδης.

Ὁ βίος του ἐπιμαρτυρεῖ πῶς παντοῦ ὁ Τεκτονισμός εἶναι τό Κρυφὸ Σχολεῖο τῆς Ἐλευθερίας καί τῆς Δημοκρατίας.

Στό βυζαντινὸ Μελένικο τῆς βόρειας Μακεδονίας γεννήθηκε στίς 20 Φεβρουαρίου 1802 ὁ Ἀν. Πολυζωΐδης. Πατέρας του ἦταν ὁ ἀδελφός τοῦ Μητροπολίτη Λεόντιου Πολυζώης Ἀναστασίου, ἀπὸ τίς Σέρρες. Εὐτύχησε νά ἔχει ἀπὸ μικρὸς σοφοὺς δασκάλους. Ὁ Μετσοβίτης Ἀδάμ Τσεπέκος καί ὁ Γιαννιώτης Χριστόφορος Φιλητάς, διάσημοι παιδαγωγοί, δίδαξαν, στή σχολή τοῦ Μελένικου καὶ ἰδιαίτερα, τόν Ἀναστάσιο, ὅλες τίς γνώσεις τῆς ἐποχῆς. Ἀφοῦ συμπλήρωσε τίς σπουδές στίς Σέρρες, σέ ἡλικία 16 χρόνων, φεύγει γιά τὴ Βιέννη. Μαθαίνει τὰ γερμανικά καί σπουδάζει τέσσερα χρόνια νομικά καί ἱστορία στό Πανεπιστήμιο τῆς Γοτtingης.

Μέ τὴν κήρυξη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης ξεκινᾷ γιά τὴ Βλαχιά. Θέλει νά καταταχθεῖ ἐθελοντής στὸν Ἱερό Λόχο. Ἡ καταστροφή στο Δραγατσάνι δέν τὸν πτοεῖ. Τό 1821 φθάνει στό Μεσολόγγι. Συνδέεται στενά με τοὺς νομομαθεῖς τέκτονες Ἀλεξ. Μαυροκορδάτο καὶ Βιτσέντζο Γκαλλίνα. Μεταφράζει τὰ συντάγμα-

τα τῆς Ἀγγλίας καί τῶν Η.Π.Α. καί συμμετέχει ἐνεργά στή σύνταξη τοῦ Συντάγματος τῆς Ἐπιδαύρου. Ὡς εἰδικός στά οἰκονομικά στέλλεται στό Λονδίνο, μαζί μέ τούς Λουριώτη καί Ὁρλάνδο καί διαπραγματεύεται μέ ἐπιτυχία τή σύναψη τοῦ πρώτου δανείου τοῦ Ἑθνικοῦ Ἀγῶνα.

Συμμετέχει στήν ἐκστρατεία κατά τοῦ πολιορκημένου Μεσολογγίου καί ἀνταποκρίνεται μέ ζῆλο σ' ὅλες τίς ἀνάγκες τοῦ ἀγῶνα εἴτε μέ τήν πένα, εἴτε μέ τό καριοφύλι.

Ἡ συνέλευση τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, στή συνεδρίαση τῆς 23 Δεκεμβρίου 1824 τοῦ ἀπονέμει τόν τίτλο τοῦ Πολίτη, τήν ὑπατή δηλαδή διάκριση τῆς Ἐπανάστασης μέ τήν αἰτιολογία: «... Ἡ Συνέλευσις τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, τιμῶσα τούς ἐνάρτετους πατριώτας καί τούς κατ' ἐξοχήν ὑπέρ τοῦ μέρους τούτου ἀγωνιζομένους, σέ ἀνακηρύσσει Πολίτην τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ σημερινῇ συνεδριάσει, εἰς ἀντιστάθμισμα τῶν πρὸς αὐτήν πιστῶν ἐκδουλεύσεών σας».

Μέ τήν ἀπελευθέρωση τῆς χώρας συμπληρώνει τίς νομικές σπουδές του στό Παρίσι. Ἐπιστρέφει στήν περίοδο τῆς διακυβέρνησης τοῦ τόπου ἀπό τόν Ἰωάννη Καποδίστρια, πού στήν προσπάθειά του νά διαμορφώσει βιώσιμη Πολιτεία, εἶχε πάρει ἀντιλαϊκά μέτρα, ὅπως ἡ ὑπερβολική συγκέντρωση τῆς ἐξουσίας καί ἡ ἀπαγόρευση τῆς λειτουργίας τῶν μυστικῶν Ἑταιριῶν.

Ὁ Πολυζωίδης ἐντάχθηκε, χωρίς δισταγμό, στήν ἀντιπολίτευση τῶν λεγόμενων Συνταγματικῶν.

Τό 1834 διορίζεται Πρόεδρος τοῦ Ἐκτάκτου Δικαστηρίου τῆς πολύκροτης δίκης Κολοκοτρώνη - Πλαπούτα.

Ὁ Βασιλιάς Ὁθωνας, ἐκτιμῶντας ἰδιαίτερα τήν εὐθυκρισία τοῦ Πολυζωίδη, τόν διορίζει Ἀντιπρόεδρο τοῦ τότε Ἀρείου Πάγου καί τό 1837 ὑπουργό τῆς Παιδείας καί τῶν Ἑσωτερικῶν. Πέτυχε ἀπόλυτα καί στούς δύο τομεῖς πολιτικῆς εὐθύνης. Ὡς Ὑπουργός Παιδείας ἔθεσε τόν θεμέλιο λίθο στό Ἑθνικό μας Πανεπιστήμιο.

Ὡς ὑπουργός Ἑσωτερικῶν συνέταξε καί δημοσίευσε τόν περί τύπου νόμο, πού διατηρήθηκε σέ ἰσχύ μέχρι τό 1931.

Νοῦς προοδευτικός καί διορατικός ἐξαρτοῦσε «τήν ἐλευθερίαν καί εὐτυχίαν τοῦ ἔθνους καί τῶν ἀτόμων ἀπό τόν διά τῆς Παιδείας φωτισμόν τῶν πολιτῶν» σύμφωνα μέ ρῆση βιογράφου του. Ὁ ἴδιος εἶχε πάρη ἀσυνήθη γιά τήν ἐποχή του πανεπιστημιακή μόρφωση. Μιλοῦσε ἅπταιστα γαλλικά, ἀγγλικά, γερμανικά, ἰταλικά καί τουρκικά. Ἔτσι μπόρεσε ἀριστοτεχνικά νά μεταφράσει ξένα συγγράματα μέ ἐξειδικευμένους ὅρους, ὅπως τήν περίφημη Πολι-

τική Οικονομία του Ίωσήφ Δρόζ και τις Ἀρχές τῆς Ἐπιστήμης του Δικαίου του Ἑρρίκου Γρός. Ἡ πρωτότυπη πνευματική του ἐργασία εἶχε ἀποκλειστικό μέλημα τὴν μόρφωση τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας. Κυρίως γι' αὐτὴν γίνονταν οἱ συνεχεῖς ἐκδόσεις τῶν ἔργων του Γεωγραφικά, Ἑλληνικά, Νεοελληνικά καὶ Γενικὴ Ἱστορία. Ἦταν τόσο μεγάλο τὸ πάθος τῆς συγγραφῆς πού ὁ θάνατος τὸν βρῆκε πάνω στὰ χειρόγρατά του. Στὶς 7 Ἰουλίου 1873. Θὰ πίστευε κανεῖς ὅτι ὁ πρῶτος Πολίτης τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος πέτυχε καὶ τὸ πρῶτο δάνειο τοῦ ἀγῶνα καὶ πολλές ὑψηλές δημόσιες θέσεις διακόνησε μέ ἔργο ἐθνικῆς ἐμβέλειας, θὰ εἶχε τέλος ἀντάξιο τῶν κόπων του. Πέθανε φτωχὸς καὶ σχεδὸν λησμονημένος.

Ἄν καὶ ἡ κηδεία ἐγίνε «δημοσίᾳ δαπάνῃ» καὶ μέ τιμές Ὑπουργοῦ, δέν βρέθηκαν «τέσσερις νὰ λάβωσι τὰς ταινίας τοῦ φερέτρου του», γράφει μέ φανερὴ ἀγανάκτηση ἡ ἐφημερίδα «Χρόνος». Καὶ σημειώνει στὴ σχετικὴ νεκρολογία τῆς. «...Ὁ Ἀναστάσιος Πολυζωΐδης δέν ἀνῆκεν εἰς ἑαυτὸν· ἀνῆκεν εἰς τὸ Πανελλήνιον». Ἀνάλογη εἶναι καὶ ἡ πεποιθήση τοῦ καθηγητῆ Ν. Σπετσερόπουλου, ὁ ὁποῖος στὸν ἐπικήδειο τόνισε: «Κατάβηθι εἰς τὸν τάφον τοῦτον ὅπως παραμυθῆσιν τοὺς προαπελθόντας συναγωνιστάς σου καὶ προμάχους τῆς πατρίδος, δι' ὅσα ἐν ἡμῖν ὄργια τελοῦνται».

Πράγματι καὶ νεκρὸς ὁ Πολυζωΐδης κατέβαινε στὸν Ἄδη, ὄχι γιὰ ἀνάσταση κρίσεως, ἀλλὰ ζωῆς. Ὅπως ὅλοι οἱ Φιλικοὶ καὶ κάθε διδάχος τῆς ἀρετῆς. Τὸ κατεστημένο τῆς ἐποχῆς τὸν καταδίδωκε... καὶ μετὰ θάνατον τοὺς πρωταγωνιστὰς τῆς Ἐθνεγερσίας Φιλικούς καὶ Τέκτονες.

Ἀπὸ τὴν παράθεση βασικῶν στοιχείων τοῦ βίου του, ὀδηγοῦμαστε σὲ μιὰ θεώρηση τοῦ πολὺπλευρου πνευματικοῦ ἔργου του, ὡς φιλελεύθερου πολιτιολόγου - συνταγματολόγου, ἀσυμβίβαστου ἀγωνιστῆ - δημοσιογράφου γιὰ τίς λαϊκὲς ἐλευθερίες καὶ ἀδέκαστου δικαστῆ.

Ὁ Ε. Λυκούδης, στὸ ἔργο του «Ἐκλογικὸς Κῶδιξ - 1889» θαυμάζει τὸ νομοθετικὸ ἔργο τῶν πληρεξουσίων τῆς παλιγγενεσίας, γιατί οἱ σύγχρονοί του «ψηφίζουν ἀσυνειδήτως νομοθετικὰ ράκη «ἀφοῦ στεροῦνται τὴν ὅσα φῶτα ἀπαιτεῖ τῶν νόμων ἡ κατασκευή».

Οἱ συνταγματικοὶ νομοθέτες τοῦ 21 δέν εἶχαν μόνο τὰ κατάλληλα πνευματικὰ φῶτα, ἀλλὰ καὶ ὄραση ἐλληνικὴ. Γι' αὐτό, ὁ Ἀν. Πολυζωΐδης, στὸν πρόλογο τῆς ἐκδοσης: «Προσωρινὸν Πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος κ.λ.π., τὸ πολιτικὸν σύνταγμα τῆς μεγάλης Βρετανίας καὶ τῶν Ἑνωμένων Ἐπικρατιῶν τῆς Ἀμερικῆς, Μεσολόγγιον

1824» προτείνει νά μήν αντιγράφονται τά Συντάγματα πού ἔχει μεταφράσει ἀλλά «νά δεχτοῦμε ... ὅσα εἶναι μιμητικά, μεταφερτά καί ἐφαρμοστά...».

Ποτισμένος ὡς τό κόκκαλο μέ τά πολιτικά κηρύγματα τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης καί συνεχῶς ἐμπνεόμενος ἀπό τό τεκτονικό σύνθημα «Ἐλευθερία - Ἰσότης - Ἀδελφότης», πού ἦταν ἀρχικά τό ἐπιφώνημα τῆς περίφημης τεκτονικῆς στοάς τῶν Ἐγκυκλοπαιδιστῶν τοῦ Παρισιοῦ «Ἐννέα Μοῦσαι», ἦταν φυσικό νά ἀγωνίζεται ἀσυμβίβαστα γιά τήν ἐλευθερία τῆς σκέψης καί τῆς συνείδησης, ἀλλά καί γιά τά ἀτομικά δικαιώματα τῶν πολιτῶν. Παράλληλα ἡ γνώση τῶν πολιτειακῶν δεδομένων τῆς ἐποχῆς, τῶν ιδεολογικῶν κατευθύνσεων καί τῶν πραγματικῶν τοπικῶν συνθηκῶν, τόν ἐνίσχυσαν σημαντικά στήν προσπάθειά του νά δημιουργήσῃ δυτικοῦ τύπου Κράτος, κατά τήν σύνταξη τοῦ συντάγματος τῆς Ἐπιδάουρου. Ἡ νεώτερη μάλιστα ἔρευνα ἀπόδειξε τή μέγιστη συμβολή του στόν προσανατολισμό τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἑλλάδας στό δημοκρατικό - λαϊκό ιδεῶδες. Ὁ ἱστορικός τῆς Ἐπανάστασης Σπυρίδων Τρικούπης σημειώνει, «Ἐξωθεν δύο συστήματα εἶχον ὑπερασπιστάς, τό μοναρχικόν καί τό δημοκρατικόν· τό πρῶτον εἶχεν τās αὐλάς, τό δεύτερον τοὺς λαοὺς». Ὁ τέκτονας ἱστορικός προσδιορίζει μέ σαφήνεια ὡς δημοκρατικό τόν Ὅργανικό Νόμο τῆς Ἐπιδάουρου γιατί ἐξασφάλιζε τήν:

- τέλεια ἀνεξήθηρσκαία
- ἰσοτέλεια καί ἰσότητα ἔναντι τῶν νόμων
- προστασία ζωῆς, τιμῆς καί περιουσίας
- κατάργηση δουλείας, δημεύσεως, βασανιστηρίων καί
- περίθαλψη τῶν χηρῶν καί ὀρφανῶν τῶν φονευομένων γιά τήν πατρίδα.

Κύριο ὅμως χαρακτηριστικό τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐπιδάουρου εἶναι ὅτι ἔθεσε τίς βάσεις τῆς ἐθνικῆς ἐξουσίας μέ ἄμεση ἀναγνώριση τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας, τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας μέ ἀποδοχή τῆς ιδέας τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς καί ὄχι τῆς ἐπιτακτικῆς ἐντολῆς (πληρεξούσιοι· ἀντιπρόσωποι παραστάται) καί τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας. Μέ ἔντονη ἀντιαπολυταρχική διάθεση καθιέρωνε ἀβασίλευτο πολίτευμα πού ἀποτελοῦσε παραφωνία στή μοναρχική συγχορδία τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ὁ αἰώνιος Καθηγητής τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου Ἀλέξανδρος Σβῶλος ἐπισημαίνει σέ σχετική μονογραφία πῶς τά Συντάγματα τῆς Ἐπαναστάσεως «συνετάχθησαν ἐν ἐπιπτώσει τῆς σημασίας των ἀπό ἄνδρας ἔχοντας ἀναμφισβητήτως γνώσεις περί πολιτευμάτων καί γενικὴν μόρφωσιν ἀξιόλογον» καί πῶς «καμμία ἄλλη

άρχή της Γαλλικής Έπαναστάσεως δέν υιοθετήθη μέ περισσότερον ένθουσιασμόν από τά έλληνικά Συντάγματα καί τούς πολιτικούς καί πνευματικούς όδηγούς της Έλληνικής Έπαναστάσεως, όσον ή της ισότητος».

Θά μνημονεύσουμε δύο σχετικά άρθρα του Συντάγματος της Έπιδαύρου:

— «Όλοι οί Έλληνες είσιν όμοιοι ένώπιον τών νόμων, άνευ τινός διακρίσεως ή βαθμού ή κλάσεως ή αξιώματος» καί

— «Όλοι οί Έλληνες είς όλα τά αξιώματα καί τας τιμάς έχουσι τό αύτό δικαίωμα, δοτήρ δέ τούτων μόνη ή αξιότης έκάστου».

Μέ τά άρθρα αυτά κλονιζόταν τά προνόμια της ήγετικής τάξης τών προκρίτων, άφοϋ, θεωρητικά τουλάχιστον, δινόταν ή εύκαιρία στους άγωνιζόμενους Έλληνες, νά άνέβουν στα πιό ψηλά αξιώματα, τά όποια, διαφορετικά, θά ήταν άπρόσιτα γι' αύτούς. Ήταν τότε έπίκαιρος ό φόβος του Κοραή νά δουλωθει ή Ελλάδα «είς χριστιανούς Τουρκίζοντας». Κάτι πού προσεκτικά άπόφυγε ή Έθνοσυνέλευση της Έπιδαύρου.

Η δημοκρατική πολιτειακή συγκρότηση του άγωνιζόμενου ελληνισμού πήρε εύρύτατη δημοσιότητα καί προκάλεσε ένθουσιασμό σέ όσους πίστευαν στην άνεξαρτησία τών ύποδούλων έθνότητων. Αντίθετη άκριβώς, ύπήρξεν ή στάση τών συντηρητικών - κυριάρχων, τότε, κύκλων της Εύρώπης, πού στό σύνταγμα της Έπιδαύρου έβλεπαν τίς φιλελεύθερες προεκτάσεις του καρμποναρισμού - μασσονισμού καί τών «μυστικών έταιριών» τίς άνατρεπτικές κινήσεις, σ' όλους τούς εύρωπαϊκούς λαούς. Μάλιστα ή κραταιή Έρρή Συμμαχία είχε προγράψει τίς «Μυστικές Έταιρίες», άνάμεσα στις όποιες ήταν καί ή Φιλική Έταιρία.

Γιά νά άποφύγει ό Άλ. Μαυροκορδάτος άμεση άνθελληνική αντίδραση του μοναρχικού ή τυραννικού κατεστημένου, εισηγήθηκε τρείς μετριοπαθείς προτάσεις, οί όποιες καί έγιναν άπ' όλους άποδεκτές.

Τό πολίτευμα όνομάστηκε «Προσωρινό».

Αντικατεστάθηκε ή τρίχρωμη επαναστατική σημαία της Φιλικής Έταιρίας μέ τό άποτελούμενο από έννέα όριζόντιες κυανές καί λευκές ταινίες, νέο έθνικό σύμβολο. Τά σημεία είναι άλληγορικά. Ο αριθμός έννέα, στην Πυθαγόρειο Αριθμοσοφία όνομάζεται «Προμηθεάς» καί «Απαλλαγή από τή διαμάχη» καί συμβολίζει τήν δημιουργία, ή όποία συνεχώς διαφοροποιείται, αλλά ποτέ δέν καταστρέφεται. Δηλαδή τήν Ένότητα. Του παντός καί του Έθνους μας. Έξ άλλου τά βασικά χρώματα του Τεκτονισμού είναι τέσσερα: κυανό, έρυθρό, μέλαν καί λευκό. Μ' αυτά είναι γνωστά καί τά

ὀνόματα τῶν διαβαθμίσεών του. Στὴν Ἐπίδauρο ἀντικαταστάθηκαν τὰ ἐπαναστατικά χρώματα ἐρυθρό καὶ μαῦρο μέ τό κυανό, σύμβολο τῆς ἐλευθερίας, τῆς παγκόσμιας φιλίας καὶ τῆς ἀπολλώνιας πνευματικότητας, καὶ τό λευκό, σύμβολο διαρκοῦς εἰρήνης, ἀγνότητας καὶ διονυσιακῆς ἀδελφότητας. Μέ τὰ χρώματα, δηλαδή, τῆς Στοᾶς τῶν Διδασκάλων.

Ἔτσι μέ τὴν Κυανόλευκη ὑψώνονταν ἐλπιδοφόρο τό μήνυμα τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἐλευθερία, Εἰρήνη καὶ Φιλία.

Καὶ δικαιολόγησε τὴν Ἐπανάσταση μέ τὴν περίφημη διακήρυξη τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1822, πνευματικό ἔργο τοῦ ἰδιοφυοῦς Ἀν. Πολυζωΐδη, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος ἔγραψε ὅτι: «εἶναι τό κάλλιστον τῆς Συνελεύσεως ταύτης ἔργον καὶ το κάλλιστον ἴσως ἔγγραφον ἐξ ὧσων ποτέ ἐπὶ 60 ἔτη ἐξέδωκεν ἑλληνικὴ συνέλευσις ἢ κυβέρνησις».

Ἡ διπλωματικὴ διατύπωση τοῦ κειμένου ἔδωσε τὴν ἐντύπωση ὅτι γράφτηκε ἀπὸ τὸν Καποδίστρια ἢ τοὺς Μαυροκορδάτο καὶ Νέγρη. Πρόκειται ὅμως γιὰ δοκίμιο τῶν νεανικῶν, μάλιστα, χρόνων τοῦ Ἀν. Πολυζωΐδη: «... Ὁ κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμος ἡμῶν, μακράν τοῦ νὰ στηρίζεται εἰς ἀρχὰς τινὰς δημαγωγικάς καὶ στασιώδεις ἢ ἰδιωφελεῖς, εἶναι πόλεμος ἐθνικός, πόλεμος ἱερός, πόλεμος τοῦ ὁποίου ἡ μόνη αἰτία εἶναι ἡ ἀνάκτηση τῶν δικαίων τῆς προσωπικῆς ἡμῶν ἐλευθερίας, τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς τιμῆς, τὰ ὁποῖα, ἐνῶ τὴν σήμερον ὅλοι οἱ εὐνομούμενοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης τὰ χαίρουσιν, ἀπὸ ἡμᾶς μόνον ἡ σκληρὰ καὶ ἀπαραδειγμάτιστος τῶν ὁθωμανῶν τυραννία ἐπροσπάθησε μέ βίαν ν' ἀφαιρέσει καὶ ἐντὸς τοῦ στήθους ἡμῶν νὰ πνίξει... Δίκαια, τὰ ὁποῖα ἡ φύσις ἐνέσπειρε, βαθέως εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ ὁποῖα οἱ νόμοι, σύμφωνα μέ τὴν φύσιν καθιέρωσαν, ὄχι τριῶν ἢ τεσσάρων, ἀλλὰ καὶ χιλίων καὶ μυρίων αἰῶνων τυραννία δέν δύναται νὰ τὰ ἐξαλείψει... Δίκαια, τέλος πάντων, τὰ ὁποῖα δέν ἐπαύσαμεν μέ τὰ ὅπλα νὰ ὑπερασπιζόμεθα ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, ὅπως οἱ καιροὶ καὶ αἱ περιστάσεις ἐπέτρεπον».

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καθαρῶς τεκτονικὴ ἀναφορά στὴν ἐννοια τῆς Φύσης, ὁ λόγος τοῦ Ἀν. Πολυζωΐδη δονεῖται ἀπὸ τὴν διαχρονικὴ ἀλήθεια τῆς διατυπωθείσης, ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτο, πολιτικῆς διακήρυξης: «τὴν γάρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἐνθεα βάρβαρα οἰκοῦνται οἱ Πέρσαι, τὴνδὲ Εὐρώπην καὶ τό Ἑλληνικόν ἡγῆνται κεχωρίσθαι».

Στοὺς Μηδικοὺς πολέμους δέν συγκρούστηκαν δυὸ λαοί, ἀλλὰ δυὸ κόσμοι: ὁ Εὐρωπαϊκὸς καὶ ὁ Ἀσιατικὸς. Ἐκεῖ νίκησαν οἱ Ἕλληνες. Οἱ Εὐρωπαῖοι. Αἰῶνες ἀργότερα, στὴν Κωνσταντινούπολη, ξανασυγκρούονται οἱ ἐνωμένοι Εὐρωπαῖοι μέ τοὺς Ἀσιάτες. Νι-

κοῦν οἱ βάρβαροι. Ἀλλά ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἰδέα δέν ἔσβυσε. Οἱ συνεχεῖς ἑλληνικὲς ἐξεγέρσεις καὶ ὁ ἐκδηλούμενος φιλελληνισμός τὴν εὐρωπαϊκὴ ἐνότητα εὐαγγελίζονται. Καὶ αὐτόν ἀκριβῶς τόν ἐπαναστατικό φιλελληνισμό ἡ διακήρυξη τῆς ἐπανάστασης κυοφορεῖ. Μόνον οἱ Εὐρωπαῖοι, πού ἀξιοποίησαν τό φῶς τῆς Γνώσης, ἤμπορουν νά σώσουν τόν Προμηθέα - Ἑλληνισμό, σταυρωμένο στόν Καύκασο. Ἀκριβῶς στά ὅρια Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, ὅπως τόν θέλει ὁ Μυθολογικός συμβολισμός.

Ἀκόμη ὁ ἐναντίον τῶν Τούρκων πόλεμος χαρακτηρίζεται ἐθνικός καί ὄχι στάση. Πόλεμος διαρκῆς καὶ καθολικός. Ὅλων τῶν Ἑλλήνων κατὰ βαρβάρου τυράννου. Ἀργότερα θά σχολιάσει ὁ Ἄν. Πολυζωΐδης, ὡς ἐξῆς τὴν φράση τοῦ συγχρόνου του φιλέλληνα καὶ διεθνολόγου Γιόχαν Κλύμπερ: «... ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάσταση δέν ἦτο ἀποστασία τις ... ἀλλὰ πόλεμος ἔθνους πρὸς τυραννικόν δορυκτῆτορα...».

Λανθάνεται ἄρα ὁ ἡμέτερος Ἑλλην συγγραφεὺς (Σπ. Τρικούπης), ὅταν ἐν τῇ πρώτῃ τῶν εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ συγγράμματος του σημειώσεων λέγει, ὅτι ὁ πόλεμος τῆς Ἑλλάδος ἔχει καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ ἀποστασίας ὡς ἀποστάτης τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς Ὄθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, εἰς ἣν ὑπέκειτο».

Ἄν ὁ Ἄν. Πολυζωΐδης προσέφυγε στὴν εὐρωπαϊκὴ ἀρωγὴ γιὰ τὴν ἀποτίναξη τυραννικοῦ ζυγοῦ τοὺς Ἑλληνες, μέ τὴν ἴδια διακήρυξη, καθιστᾷ ὑπεύθυνους γιὰ τὴν ἐλευθερίαν τους: «... μόνη ἡ μετὰς σας ὁμόνοια καὶ ἀκριβὴς ὑποταγὴ εἰς τὴν Διοίκησιν ἡμπορεῖ νά στερεώσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν σας!».

Ὁ λόγος του, λόγος ἐνωτικός, γαλουχεῖ τὴν εὐρωπαϊκὴν μας συνείδηση, μέ ἥθος ἡρωϊκό...

Ὁ Ἄν. Πολυζωΐδης θεωροῦσε τόν τύπο ἔκφραση τῆς κοινῆς θέλησης τοῦ ἔθνους καὶ φύλακα ὅλων τῶν ἐλευθεριῶν του. Ἀντίθετα ὁ Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας ἤθελε τόν Τύπο «ὄργανον δημοσίων ἀνακοινώσεων» καὶ πίστευε πῶς «πρέπει ἡ τυπογραφικὴ μελάνη νά ὑπηρετήσῃ τὰς ἀνάγκας τῆς Κυβερνήσεως». Οἱ ἀπόψεις αὐτές τοῦ Κυβερνήτη συγκρούονταν μέ τίς πρόσφατες μαχητικὲς κατακτήσεις τῷ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὁ στενός συνεργάτης τοῦ Ἰ. Καποδίστρια Σπ. Τρικούπης γράφει στὴν ἱστορία του: «Ἀνέπαφος διατηρεῖτο ἐξ ἀρχῆς τῆς Ἐπανάστασεως ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου, οἰασδήποτε μεταβολὰς καὶ ἂν ἔπαθεν ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος, ὅσα πάθη καὶ ἂν ἐξῆψαν οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ ὅσαι ἐθνικαὶ συνελεύσεις κι ἂν συνεκροτήθησαν». Ἀντίθετα μέ τὴν ἀναστολὴ τοῦ Συντάγματος τῆς Τροιζήνας «οὐδέν ἐγράφετο ἔκτοτε «άντικυ-

βερνητικόν». Ἡ Διοίκηση εἶχεν ἐπιβάλλει προληπτικό ἔλεγχον τῶν δημοσιευμάτων κί' ἀπόλυτη λογοκρισία. Φυσικό, λοιπόν, νά ἔλθῃ σέ γρήγορη σύγκρουση μέ τίς φιλελεύθερες ἀρχές τῆς Ἐπανάστασης τό συντηρητικό πνεῦμα τοῦ Ἱ. Καποδίστρια. Κυρίως ἀντέδρασαν οἱ διανοούμενοι πού εἶχαν πρωταγωνιστήσῃ στήν ἔθνευγερσία. Πρῶτος ὁ Ἄν. Πολυζωίδης θέλησε, μέ πατριωτικό ζήλο, νά συνεχίσει τοὺς ἐθνικούς ἀγῶνες καί μέ τό ὄπλο τῆς δημοσιογραφίας. Ἀποφάσισε νά ἐκδώσῃ τήν Ἐφημερίδα «Ἀπόλλων» στό Ναύπλιο.

Σύμφωνα μέ τίς συνήθειες τοῦ καιροῦ του κυκλοφόρησε στίς 19 Δεκεμβρίου 1830, προκήρυξη, μέ τήν ὁποία ἐξηγοῦσε τίς προγραμματικές θέσεις καί τοὺς σκοπούς τῆς Ἐφημερίδας:

Προκήρυξις

«Δύο μεγάλα ἀντικείμενα, καί τά δύο ἀναποσπάστως μετ' ἀλλήλων συνδεδεμένα, ἡ **Ἐλευθερία** καί ἡ **Παιδεία**, αἱ μόναι τῶν Λογικῶν ἀνθρώπων χαρακτηριστικάί ἀρχαί, ἀσχολοῦσιν ἀπό τινων ἡδὴ χρόνων πλέον παρά ποτέ τά κραταιότερα τοῦ παλαιοῦ, καί ὅλα σχεδόν τοῦ Νέου Ἡμισφαίριου τά Ἕθνη. Θέλοντα νά ζῶσιν ἐλεύθερα, καί ἐπιθυμοῦντα νά φωτισθῶσιν, κυρίως ἄλλο δέν ζητοῦν εἰμή νά ζῶσιν εὐτυχῇ ἐπειδή ἔμαθον ἐκ πείρας καί ἱστορίας, ὅτι εὐτυχία, ἥτις δέν στηρίζεται εἰς τάς εἰρημένας ἀρχάς, εἶναι ψευδής καί ἐπισφαλής, ὁμοία μέ τήν μυθολογουμένην Νεφέλην, τήν ὁποίαν ὁ Ἰξίων ἐδίωκεν ἀντί τῆς Ἥρας. Συζητήσεις ἀπειραι ἔγιναν ἤδη καί γίνονται ἀδιοκόπως περί τῶν προσφορωτέρων μέσων εἰς ἐξασφάλισιν τῆς πρώτης, καί πολλαπλασιασμόν τῆς δευτέρας· ἡ ἄμιλλα εἶναι γενική, ὁ ζήλος πολὺς, καί διά τοῦτο ἔχομεν πάντα λόγον νά ἐλπίσωμεν ὅτι οἱ ἀγαθοὶ τῶν Ἐθνῶν σκοποὶ δέν θέλουσιν μείνει ἐτελεσφόρητοι.

Ἄν καί εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἑλλάδος κυρίως ἀνεφύησαν κατὰ πρῶτον αὐτά τῆς ἐλευθερίας καί παιδείας τά εὐθαλῆ φυτά, δριμύς ὁμως χειμῶν τῆς δουλείας δέν ἐβράδυνε νά τά πλακώσῃ νά τά ξηράνῃ, νά τά νεκρώσῃ· καί αὐτός ὁ χειμῶν διήρκησε φεῦ! ὀλόκληρους αἰῶνας. Τελοσπάντων παρῆλθε. Τό ξαρ ἐφάνη, καί χάρις εἰς τά ἐκχυθέντα αἵματα τῶν Μαρτύρων, τῶν νέων Μιλτιάδων καί Θεμιστοκλέων μας, τό νεκρωμένον φυτόν τῆς ἐλευθερίας ἀνεβλάστησεν ἐκ νέου παραδόξως, ἐξάπλωσε τοὺς κλάδους του, καί εἰλκυσεν εἰς περίθλαψιν καί ὑποστήριξιν του τήν προσοχήν ὁ-

λου τοῦ Κόσμου, καί αὐτῶν τῶν Κρατῶν τῆς Εὐρώπης Δυνάμεων.

Ἡ Ἑλλάς λοιπόν ἐλευθέρα, ἀλλ' ἀσχολουμένη ἐν ταύτῳ περὶ τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως καί παγιώσεως τῆς ἐλευθερίας της, τρέχει τὸν αὐτὸν ἐν μέρει, τὸν ὁποῖον καί τὰλλα ἔθνη τρέχουσιν ἀγῶνα, καί συγκινεῖται ὁμοῦ μέ αὐτά εἰς τὸ ἔνδοξον στάδιον τῶν νέων ἰδεῶν. Ἀλλ' εἰς συμπλήρωσιν καί ἐξομοίωσιν τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος, ὅστις εἰς τέλος ἀποβλέπει τὴν Ἑθνικὴν εὐτυχίαν, τῆς λείπει εἰσέτι ἡ ἄλλη οὐσιώδης βάσις αὐτῆς τῆς Εὐτυχίας, ἡ **Παιδεία**. Καί ἡ ἔλλειψις εἶναι τόσῳ πλέον αἰσθητή, ὅσω χωρὶς ταύτης ἀδύνατον νά ὑπάρξῃ, νά ἀκμάσῃ καί νά διατηρηθῇ ἡ τόσον ποθητή, καί μέ τόσα αἵματα καί θυσίας ἐξαγορασθεῖσα ἐλευθερία της.

Τρία εἶναι τὰ γενικώτερα καί ἀρχικώτερα μέσα διὰ τῶν ὁποίων ὁ **φωτισμός διασκορπίζεται εἰς πᾶν ἔθνος**. Τὰ Σχολεῖα, καλῶς καταστημένα, καί προβαίνονται ἱεραρχικῶς ἀπὸ Ἀλληλοδιδασκτικῶν μέχρι τῶν Πανεπιστημίων. Ἡ δημοσίευσις διαφόρου ὕλης διδασκτικῶν καί ὠφελίμων συγγραμμάτων καί τέλος πάντων ὁ Περιοδικὸς τύπος. Ἀφῆνοντες τὰ δύο πρῶτα, περιοριζόμεθα εἰς τὸν τρίτον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ ἡμέτερος σκοπός. Ὁ Περιοδικὸς τύπος εἶναι τὸ προχειρότερον μέσον τοῦ νά διασκορπίζωνται τάχιστα αἱ ὠφέλιμοι γνώσεις καί ἀνακαλύψεις εἰς ὅλας τῶν ἀνθρώπων τὰς τάξεις. Ὁ Περιοδικὸς τύπος εἶναι ὁ χειραγωγὸς καί κήρυξ ἐν ταύτῳ τῆς Κοινῆς θελήσεως τοῦ ἔθνους. Τό δέ μέγιστον ἀπάντων, ὁ **Περιοδικὸς Τύπος εἶναι ὁ φύλαξ ὅλων τῶν ἐλευθεριῶν**. Ἀνακαλύπτων τὸ κακὸν ἀποτρέπει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὰ κακῶς πράττειν. Ὅπου οὗτος ὑπάρχει, δυσκόλως ἡ Τυραννία, μεγάλη ἢ μικρά, αἱ κακώσεις καί αἱ καταχρήσεις τῆς ἐξουσίας, ἐκούσιοι ἢ ἐξ ἀγνοίας, ἡμποροῦν νά ζήσωσιν πλησίον αὐτοῦ. Παρατηρητέον δέ ὅτι ἡ Δημοσιότης εἶναι ἐνταυτῷ Περισταλτικὴ καί Προκαταληπτικὴ. **Περισταλτικὴ** μὲν, ἐπειδὴ ὀλίγοι ἄνθρωποι ἔχουσι τόσον ἀπολιθωμένην τὴν καρδίαν των, καί τόσον σκληρυμένην τὴν συνείδησίν των, ὥστε νά μὴ θεωρῶσιν ὡς τὴν μεγαλυτέραν τῶν δυστυχιῶν καί τιμωριῶν τὴν ἀπλὴν τοῦ ὁποίου ἐπραξαν κακοῦ ἀποκάλυψιν. **Προκαταληπτικὴ** δέ, διότι ὁσάκις ἀποπειρᾶται νά κάμῃ τῆς ἐξουσίας του κατάχρησιν, ἐρωτᾷ αὐτὸς ἑαυτὸν χωρὶς νά θέλῃ. Τί θέλουν εἰπεῖ αὔριον περὶ ἐμοῦ;

»Τοιοῦτων καί τοσούτων μεγάλων ὠφειλειῶν πρόξενος ὁ Περιοδικὸς Τύπος δέν εἶναι τάχα μία τῶν πρωτίστων ἀναγκῶν, τῆς ὁποίας ἡ Ἑλλάς, ἀναγεννωμένη, καί ὑπὲρ πάντα ἄλλον τύπον τοῦ φωτισμοῦ τὴν χρεῖαν αἰσθανομένη, πρέπει νά ἐπιθυμῇ τὴν ταχίστην ἀναπλήρωσιν; Αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν της λοιπὸν προμαντεύων,

ἢ μᾶλλον εἰπεῖν καλῶς γνωρίζων καί παρακινούμενος ἀπό πολλοῦς μου φίλους, καί φίλους τῶν καλῶν, ἀπεφάσισα νά ἐπιχειρήσω τήν ἐκδοσιν μιᾶς Πολιτικῆς καί Φιλολογικῆς Ἐφημερίδος, διὰ τῆς ὁποίας, ἐκτός τῶν ἐσωτερικῶν εἰδήσεων, λαμβανομένων καί κατὰ μέγα μέρος ἀπό τήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως, σκοπόν ἔχω νά κάμω γνωστά ἐπὶ πλέον τὰ ἐκτός τῆς Ἑλλάδος συμβαίνοντα Πολιτικά, καί τὰς Φιλολογικάς προόδους, ἐραυιζόμενος αὐτά ἀπό τὰς ἐπισημοτέρας Ἀγγλικάς, Γαλλικάς καί Γερμανικάς ἐφημερίδας. Τά Ἔθνη κινοῦνται, προβαίνουν εἰς τόν πολιτισμόν μέ γιγαντιαῖα βήματα, καί αὐτά τὰ κινήματα καί αἱ πρόοδοί των πρέπει νά γίνωνται γνωστά εἰς τοὺς Ἕλληνας, **διορισμένους ἐκ φύσεως νά τρέξωσι συγχρόνως τόν μέγαν δρόμον τοῦ Πολιτισμοῦ, καί νά συγκαταταχθῶσι μίαν ἡμέραν εἰς τήν σειράν τῶν λαμπρῶν καί μεγαλοπλούτων Ἐθνῶν.**

Σπουδαῖον σκοπόν ἔχει ἡ ἐφημερίς μας, καί σπουδαῖον χαρὰ κτῆρα θέλει φυλάξει διὰ παντός, χωρίς νά ὑπερπηδήσῃ, ποτέ τοὺς ὅρους, εἰς τοὺς ὁποίους περικλείεται ἡ ἐλευθερία τοῦ Τύπου. **Μακρὰν ἀπὸ ἡμᾶς πᾶσα ἰδέα μεροληψίας.** Ἡ Μοῦσα μας δέν θέλει χαρισθῇ ποτέ οὐδέ θέλει ὑποφέρει ἐκ συγκαταβάσεως χαμερποῦς ἢ σκοποῦ τινός ἰδιαιτέρου νά κολακεύσῃ ὁποιονδήποτε ἄτομον. Τό ἀγαθόν, τό δίκαιον, τό τίμιον καί τό κοινῶς ὠφέλιμον, ἰδοὺ τὰ ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα αὕτη θέλει ὑμνεῖ καί ἐκθειάζει μέ ζῆλον καί ἀφειδῶς. Περιπλέον δέ τό Στάδιον εἰς τό ὁποῖον ἐμβαίνομεν, προστατευόμενον ἀπὸ τοὺς καθεστῶτας νόμους μας, εἶναι ἀνοικτόν τοῖς πᾶσι καί οὐδέ ἐπιθυμοῦμεν ἄλλο τίποτε, εἰμὴ νά ἰδῶμεν πληθυνόμενον τόν ἀριθμόν τῶν Συναγωνιστῶν μας, τοιούτων, ὁποῖοι ἦσαν ἄλλοτε οἱ ἐκδόται τῶν Ἑλληνικῶν Χρονικῶν, τοῦ Φίλου τοῦ Νόμου, καί τῆς ἐφημερίδος τῶν Ἀθηνῶν· ἐπειδὴ οὕτω μόνον ἡμποροῦν τὰ καλά νά διαδοθῶσι ταχύτερα.

»Ἡ ἐφημερίς μας, φέρουσα ἐπιγραφὴν διακριτικὴν «Ο ΑΠΟΛΛΩΝ» θέλει ἐκδίδεται δὶς τῆς ἐβδομάδος εἰς φύλλον μέγα ὁποῖον τό τῆς παρούσης προκηρύξεως, καί θέλει φανῇ κατὰ πρῶτον τήν πρώτην τοῦ μηνός καί νέου ἔτους. Ἡ τιμὴ τῆς διορίζεται κατ' ἔτος Φοῖνικας 48, καθ' ἑξαμηνίαν Φοῖν. 24 καί κατὰ τριμηνίαν Φοῖν. 12. Πληρωτέα ἡ ἐτησίᾳ συνδρομὴ μετὰ μῆνας 6, ἡ ἑξαμηνιαία μετὰ 3 καί ἡ τριμηνιαία εἰς τό τέλος τοῦ μηνός.

»Βέβαιον περὶ τῆς φιλοκαλίας, καί τῆς πρὸς ἀπόκτησιν ὠφελίμων γνώσεων δίψης τῶν Ἑλλήνων, ἐλπίζομεν νά ἰδῶμεν τό ἐπιχειρήμα μας ὑποστηρικμένον παρὰ πάντων. Οἱ θέλοντες νά γενῶσι συνδρομηταὶ παρακαλοῦνται ν' ἀναγγείλῳσιν ὅσον τάχιστα τὰ ὀνόματά των εἰς τοὺς κατὰ τόπους διοριζομένους ἐπιστάτας, διὰ

νά σταλῶσιν εἰς τό ἐδῶ Τυπογραφικόν κατάστημα τοῦ Κυρίου Ἑμμ. Ἀντωνιάδου, ὅστις ἐπιφορτίζεται τήν ἐν καιρῷ ἀποστολήν καί ἀκριβῇ διανομήν τῶν ἐφημερίδων.

Τήν 19 Δεκεμβρίου 1830 ἐν Ναυπλίᾳ

Ὁ Συντάκτης

Α. ΠΟΛΥΖΩΪΔΗΣ»

Οἱ ἰδεολογικές θέσεις τῆς προκήρυξης συνάντησαν τήν ἐχθρική στάση τοῦ Καποδιστριακοῦ περιβάλλοντος, τό ὁποῖο μέ κάθε μέσο ἐπεδίωξε νά ματαιώσῃ τήν ἔκδοση τῆς Ἐφημερίδας. Ὁ ἀδελφός τοῦ Κυβερνήτη Βιάρος τελικά τό κατορθώνει. Γιά τίς ἐπιστολικές διαμαρτυρίες τοῦ Ἀν. Πολυζωΐδη πρὸς τόν Βιάρο, τῇ Γερουσίᾳ καί τήν «Γραμματεία ἐπὶ τοῦ Δικαίου», ἔρχεται ἡ προγραφή του. Μαζί μέ ἄλλους δεκατρεῖς ἐπιφανεῖς ἀντιπολιτευόμενους διασώζεται ἀπὸ δολοφονική ἐπίθεση τοῦ ἐμπιστοῦ τοῦ Κυβερνήτη Θ. Κολοκοτρώνη, ξεφεύγοντας νύχτα μέ μιὰ βάρκα στήν Ὑδρα. Ἐκεῖ, ἐπιχορηγούμενος ἀπὸ τήν Συνταγματική Ἐπιτροπεία, ἐκδίδει στίς 11 Μαρτίου τόν «Ἀπόλλωνα», ἐφημερίδα πού κυκλοφοροῦσε δυό φορές τήν ἐβδομάδα, μέ κύριο σύνθημα: «Ἐθνική Συνέλευσις - Σύνταγμα».

Φυσικά πρὶν ἀπ' τήν ἔκδοση κυκλοφόρησε νέα προκήρυξη πρὸς τό Κοινό:

«Φρίκη καί ἀγανάκτησις δικαία ἐκυρίευσε τοὺς πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος φίλους τῶν καλῶν καί τῆς ἐλευθερίας, ἰδόντας τό ἀπροσδόκητον τοῦτο φαινόμενον τῆς διὰ τῆς βίας τούτέστιν καταργήσεως τῆς ἐλευθεροτυπίας, καθιερωμένης ἀπὸ τόσας Ἐθνικάς Συνελεύσεις καί ἐπικυρωμένης μέ τό αἷμα τόσων Μαρτύρων. Πολλοὺς δέ συνέλαβε καί φόβος μή ὁ «Ἀπόλλων» μείνῃ διὰ παντός καταδικασμένος εἰς τό σκότος. Ὅσον τό καθ' ἡμᾶς καίτοι θορυβηθέντες διὰ τό ἀλλόκοτον καί παράκαιρον τοῦ συμβάντος, ποτέ ὁμως δέν ἀποδειλιάσαμεν, ποτέ δέν ἀπηλπίσθημεν. Ἡ ἱστορία τῶν ἐθνῶν, ἡ πεῖρα τοῦ Κόσμου, μᾶς ἐδίδαξαν ὅτι τό δίκαιον πολλάκις παραγνωρίζομενον ἢ καί ἐν γνώσει κατατρυχόμενον, ἀναγκάζεται μέν νά ὑποχωρήσῃ εἰς τήν βίαν, διὰ τοῦτο ὁμως δέν παύει ἀπὸ τό νά εἶναι δίκαιον, ἀπαύγασμα τοῦ Αἰωνίου Λόγου, καί ὡς τοιοῦτον πρέπει ταχύτερα ἢ ἀργότερα νά θριαμβεύσῃ.

»Θαλαεοὶ λοιπόν καί πεπεισμένοι ἀφ' ἐνός μέρους εἰς τήν ὀρθότητα τῶν φρονημάτων καί εἰς τήν νομιμότητα τοῦ ἐπιχειρήματός μας, ἀφ' ἐτέρου δέ ἔχοντες εἰς τήν καρδίαν μᾶλλον τοὺς μυχούς παρά εἰς τό βαλάντιον τόν ὑπέρ πατρίδος ἔρωτα ἐναποταμιευμένον καί τέλος πάντων ἀναδεχόμενοι χάριν αὐτῆς πάντα κίν-

δυνον καί ἀφοσίωσιν, δέν ἐπαύσαμεν νά φροντίζωμεν περί τοῦ τύπου καί τρόπου τῆς διασώσεως τῆς ἀληθοῦς ταύτης τῶν ἐθνῶν Κιβωτοῦ, τῆς Τυπογραφίας. Ἐρρίψαμεν τά βλέμματά μας πανταχοῦ τῆς ἐλληνικῆς ἐπικρατείας καί μέ ἀνεκλάλητον χαράν, ἐξεσκεπάσαμεν ἐπάνω τῶν μεγαλοπρεπῶν βράχων τῆς Ὑδρας τήν μόνην ἐπί τοῦ παρόντος ἀρμοδίαν θέσιν, ὅπου ἡ τυπογραφία, ὡς ἄλλοτε ἡ Κιβωτός τοῦ Νῶε εἰς τάς ὑψηλάς κορυφάς τῆς Ἄρμενας, ἡδύνατο νά σταθῇ ἀσφαλῆς καί ἐκτός κινδύνου.

»Οἱ Ὑδραῖοι, Γίγαντες ἀκαταμάχητοι, ὅταν ἐπρόκειτο νά ὑπερασπισθῶσι τήν Ἑλλάδα κατά τοῦ τυράννου, εἶναι ὄχι ὀλιγώτερον πατριῶται ἀτρόμητοι καί ὅταν ἤδη πρόκειται νά προστατεύσωσι τά δίκαια τῶν ὁμογενῶν των κατά τοῦ αὐθαιρέτου· φίλοι τῶν νόμων καί τῆς ἐλευθερίας ἔνθερμοι, οἱ ὅποιοι καθ' ὅλας τάς περιστάσεις ἐδείχθησαν, δέν ἀνέχονται οὐδόλως τοῦ ἱερωτέρου τῶν νόμων, τῆς ἐλευθεροτυπίας, τήν καταπάτησιν καί κατ' αὐτῆς διαμαρτύρονται πασιφανῶς ἐνώπιον ὅλου τοῦ φωτισμένου κόσμου. Ἕλληνες, ὅσων ἡ εὐγενῆς καρδιά πάλλει διὰ τό πλέον ἀξιαγάπητον καί τό πολυτιμώτερον πάντων τῶν ἐπὶ Γῆς ἀγαθῶν, τήν ἐλευθερίαν, πρὸς σᾶς ἀποτεινόμενοι ἀναγγέλλομεν, ὅτι εἰς τῶν ἀξιοτίμων τῆς Ὑδρας κατοίκων τήν προστασίαν χρεωσθῆτε τήν ἐμφάνισιν τοῦ «Ἀπόλλωνός» μας, εὐρόντος ἄσυχον εἰς τοὺς κόλπους των εὐρύχωρον. Εἰς αὐτούς πρέπει νά ἀπονέμωμεν ὅ,τι καλόν, ὅ,τι ὠφέλιμον καί ὅ,τι σωτήριον ἢ παροῦσα ἐφημερίς ἡμπορεῖ νά γεννήσῃ ἐν τῷ μέσῳ τῆς γλυκυτάτης ἡμῶν πατρίδος.

Ὑδρα τῇ 6ῃ Μαρτίου 1831

Ὁ συντάκτης

Ἄ. Πολυζωΐδης».

Ἐτοι πρῶτιστο μέλημα τῆς ἐφημερίδας παράμεινε ἡ ψήφισις Συντάγματος ἀντάξιου τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος πού προσδοκοῦσε ὁ λαός, καθὼς καί ἡ αὐστηρὴ πολεμικὴ γιὰ τήν ἐξαιρετικὴ εὐνοία τοῦ Κυβερνήτη πρὸς τοὺς συγγενεῖς καί φίλους του, παράλληλα μέ τὸν συστηματικὸ παραγκωνισμό τῶν ἀγωνιστῶν καί ἀνταγωνιστῶν του. Ἡ λαϊκὴ ἐξάλλου δυσφορία ἐπίσπευσε τήν ἀντιπαράθεση μεταξύ τῆς φιλοκαποδιστριακῆς καί τῆς «Συνταγματικῆς» παράταξης. Ἡ σύγκρουση κατέληξε στά γνωστά ἐπεισόδια τοῦ Πόρου καί τήν ἀνατίναξη ἀπὸ τὸν Μιαούλη δύο πολεμικῶν.

Ἀκριβῶς τήν ἐπομένη τῆς καταστροφῆς ὁ Ἰ. Καποδίστριας συγκαλοῦσε Ἐθνικὴ Συνέλευσις γιὰ τὸν καθορισμὸ νέου Πολιτεύματος. Διέπραξε ὅμως τό ἀτόπημα νά παραπέμψῃ σέ δίκη ὅσους ἀποτελοῦσαν τήν Συνταγματικὴ Ἐπιτροπὴ δηλ. τὸν Μιαούλη, τὸν

Σαχίνη, τόν Μαυροκορδάτο, τόν Πολυζωΐδη καί τούς άλλους. Ήταν μιά άστοχη ένέργεια πού επέτεινε τήν λαϊκή δυσaréσκεια. Αύτήν έκμεταλλεύτηκαν οί άρχοντες τής Μάνης Μαυρομιχαλέοι γιά νά δικαιολογήσουν τή δολοφονία ενός Κυβερνήτη, στίς 27 Σεπτεμβρίου 1831, ό όποϊος έξακολουθοῦσε νά δίνει τήν έντύπωση ότι άντί «νά κυβερνάει, τυραννάει τούς "Έλληνες». "Ετσι δικαιολογείται ό αύστηρός λόγος τοῦ Κοραή: «ό άδίκως τολμηθείς κατά τοῦ κυβερνήτου φόνος τόν έλύτρωσεν, από τήν όποία έμελλε νά επιβάλλει μετ' όλίγον ή 'Ελλάς εϊς τόν παραβάτην τών έλληνικών νόμων δικαιότεραν καί πολύ φρικτοτέραν τοῦ θανάτου ποινήν, τήν άτιμον από τήν 'Ελλάδα έξωσιν αύτοῦ».

Ό Άν. Πολυζωΐδης, έχοντας μοναδικό κίνητρο τής πολεμικής ένάντια στόν Κυβερνήτη τόν έρωτά γιά τίς συνταγματικές έλευθερίες τοῦ λαοῦ, βρίσκει κι αύτός φυσική τήν δολοφονία, σάν πολιτική πράξη. Καί μέ τή φράση: «Παύόμεν έκδιδόμενοι, άφοῦ Καποδίστριας δέν ύπάρχει», σταμάτησε τήν έκδοση τοῦ «'Απόλλωνα». Ό Γ. Βαλέτας πού έπιμελήθηκε τήν έκδοση τών ΑΠΑΝΤΩΝ τοῦ Γ. Τερτσέτη, σχολιάζει: Ό «ΑΠΟΛΛΩΝ» τοῦ Πολυζωΐδη, μέ τά φλογερά δημοκρατικά άρθρα του εϊναι ή φωνή τοῦ Προδομένου Άγώνα πού ζητοῦσε άποκατάσταση. Πολλά χρωστοῦν στόν Πολυζωΐδη οί δημοκρατικοί μας Θεσμοί».

Ό Πολυζωΐδης άγωνίστηκε ένάντια στήν διάλυση τής Δ' Έθνικής Συνέλευσης τής Πρόνοιας καί τήν άνάρρηση στό θρόνο τοῦ Όθωνα, χωρίς τήν ψήφιση Συντάγματος. Ήταν πάντα αντίθετος μέ τήν έκλογή βασιλιά. Καί γλύτωσε από βέβαιο θάνατο, χάρη στήν άποτελεσματική παρέμβαση τών Μακεδόνων στρατιωτῶν τής Φρουράς τοῦ Άργους, όταν ό φρούραρχος Ζέρβας βίαία διέλυσε τήν Έθνοσυνέλευση, τήν ώρα άκριβῶς πού ό Πολυζωΐδης υπεράσπιζε τίς συνταγματικές ιδέες κι άπόκρουε τά σχέδια τών Μοναρχικῶν.

Η Άντιβασιλεία, όμως, έκτιμώντας τήν εύρύτατη νομική του κατάρτιση καί ίσως καί τήν μαχητική του έναντίωση στόν 'Ι. Καποδίστρια, τόν διόρισε Πρόεδρο τοῦ Πρωτοδικείου Ναυπλίου.

Σέ έναρκτήριο λόγο προσδιόρισε μέ νομική άκρίβεια, αλλά και προφητική ιδεοληψία τήν άποστολή τοῦ δικαστικοῦ λειτουργήματος: «Τῆς ένεργείας τής Δικαστικής οί όροι έμπεριλαμβάνονται εϊς αύτούς τούτους τούς νόμους. Αύτοί καί μόνοι άποτελοῦσι τήν στάθμην τής διαγωγῆς των. Ούδέ συγχωρεΐται ποσῶς εϊς τόν Ήγεμόνα ή εϊς τινά τών Ύπουργῶν ή εϊς άλλην οϊανδήποτε τών δημοσίων Άρχῶν, νά φέρει τό έλάχιστον έμπόδιον, τήν έλαχίστην

παρενόχλησιν εἰς τὴν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς νομοθεσίας κινουμένην ἐνέργειάν της. Τοῦτο ὑπαγορεύει τό συμφέρον τῆς κοινωνίας καί ἡ ἱερότης τοῦ δικαίου». Καί μέ περισσότερη ἀκρίβεια ὑλοποίησε τίς δικαστικές του ἀρχές στήν περίφημη δίκη τῶν ἀγωνιστῶν Θ. Κολοκοτρῶνη - Δ. Πλαπούτα, στήν ὁποία ἐγκαιρα, σάν Πρόεδρος τοῦ Ἐκτάκτου Δικαστηρίου, ἀντιλήφθηκε τήν ἀθωότητα τῶν κατηγορουμένων καί πάλεψε γι' αὐτήν ἐξαντλώντας ὅλα τά διαδικαστικά μέσα.

Ἡ ἀπόφαση ἦταν, ὡς γνωστόν, καταδικαστική. Μειοψήφισαν οἱ τέκτονες Πολυζωίδης καί Τερτσέτης. Ὁ Πολυζωίδης, ὡς Πρόεδρος, ἀρνεῖται νά τήν ὑπογράψει, γιατί τήν θεωρεῖ «ἀδικον καί ἀτιμάζουσαν ἄνδρας ἀθώους καί ἐνδόξους, ἐπικίνδυνον δέ καί κηλιδούσαν ἐκ προοιμίων τα δικαστήρια τῆς νέας Βασιλείας καί ἀσεβοῦσαν πρὸς τήν ἀλήθειαν καί τήν δικαιοσύνην.

...Προτιμῶ νά μοῦ κόψουν τό χέρι...». Ἡ σθεναρή στάση τῶν δικαστῶν Ἀν. Πολυζωίδη καί Γ. Τερτσέτη ἔσωσε τόν ἐλευθερωτὴ τῆς Ἑλλάδος Θ. Κολοκοτρῶνη, καί μαζί του, τήν ἀξιοπρέπεια τῶν Ἑλλήνων δικαστῶν.

Εἶναι, συνεπῶς δικαιολογημένη ἡ κρίση τοῦ ἱστοικοῦ Σπυρίδωνα Λάμπρου: «... Οἱ δικασταὶ ἐκεῖνοι, ὁ Πολυζωίδης καί ὁ Τερτσέτης, οἱ ὁποῖοι δέν ἤθελον καί ὑπὸ τὰς λόγχας τῶν χωροφυλάκων νά ὑπογράψουν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν κατὰ τοῦ Κολοκοτρῶνη, εἶναι χαρακτηρηε ἀπὸ ἐκείνους, οἵτινες δέν συναντῶνται συχνά εἰς τὴν Ἱστορίαν».

Προεῖπαμε: ἡ μοῖρα τοῦ Ἀν. Πολυζωίδη τόν ἔφερε ἀντιμέτωπο μέ δύο τέκτονες - ἀδελφούς του: τόν Ἰ. Καποδίστρια καί τόν Θ. Κολοκοτρῶνη. Καί στίς δύο περιπτώσεις ἔκανε τό χρέος του σάν ἐλεύθερος καί χρηστοθήης. Χωρίς συμβιβασμούς πολέμησε τό ἀπολυταρχικό καθεστῶς τοῦ φίλου Κυβερνήτη, μέ σθένος ὑπεραμύνθηκε τῆς ἀθωότητος τοῦ διώκτη του Θ. Κολοκοτρῶνη.

Ἡ Τεκτονική Ἀδελφότητα δέν δουλοποιεῖ τό πνεῦμα. Γι' αὐτό καί ἡ ἀγάπη, ἡ ὁποία ἐνώνει ὅσους διακονοῦν τό θεῖο Σχέδιο, γίνεται νέμεση, ὅταν περιορίζεται ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου καί πύρινη ρομφαία δικαιοσύνης ὅταν βάναισα προσβάλλεται καί κατοποιεῖται ἡ προσωπικότητα τοῦ ἀτόμου.

Πάνω ἀπὸ τὴν ἀδελφότητα στέκει πάντα ἡ θεία οὐσία τῆς ἀρετῆς καί ὁ ἔρωτας γιὰ τὴν ἀλήθεια.

Εἶναι μεγάλη ἡ συμμετοχή τῶν Μακεδόνων στήν ἀποτίναξη ἐχθρικοῦ ζυγοῦ καί τὴν πνευματική, κοινωνική καί διοικητική ἀνασυγκρότηση τῆς ἀναγεννώμενης Ἑλλάδας. Ἡ συμβολὴ τῶν Μάρ-

κου καί Νικολάου Δραγούμη, Γεωργίου Πραϊδή, Γεωργίου Λασσάνη, υπῆρξε θετική, γιατί γονιμοποίησε τήν ἔθνική ἐλευθερία μέ τήν ιδέα τῆς ἐνιαίας πατρίδας καί προσπάθησε νά πατάξει τή στηριγμένη στό φθόνο - πρώτο ψυχοφθόρο φυλετικό ἐλάττωμα - ἀδελφομαχία. Καί κορυφαία ἡ προσφορά τοῦ Ἄν. Πολυζωΐδη, γιατί μόχθησε, χωρίς ἰδιοτέλεια καί μικρότητες, νά συγκροτήσῃ τό νεότευκτο κράτος σέ Πολιτεία Ἐλευθερίας, Ἰσότητος καί Ἀδελφότητας, μέ περιεχόμενο ἀπό λαϊκή καί ἐλεύθερη Συνέλευση, Σύνηταγμα.

Εἶναι, συνεπῶς, ἔλλογος ὁ ἔπαινός μας γιά τόν πατριώτη Ἄν. Πολυζωΐδη, πολεμιστή, νομικό καί διανοούμενο, τόν Πολίτη τῆς Ἐθνεγερσίας, ὁ ὁποῖος πίστεψε συνειδητά ὅτι ἡ Ἑλληνική Ἐπανάσταση εἶχεν ἔθνική, εὐρωπαϊκή καί παγκόσμια σημασία.

Ἐθνική γιατί οἱ πρῶτες συνταγματικές διακηρύξεις εἶχαν ὑπερεκράσει τό δυτικό πρότυπο τῆς Ἀνεξαρτησίας. Ἡ Ἑλληνική Ἐπανάσταση στήριξε περισσότερο στήν Ἰσότητα - Κοινωνική Δικαιοσύνη τήν Ἐλευθερία. Δηλ. στήν Ἀδελφότητα καί ὄχι στό χωριστικό σύνθημα τῆς πάλης τῶν τάξεων πού γεννοβολᾷ τήν τυραννία τῆς ὄρχουσας τάξης. Τό ἑλληνικό πνεῦμα ἐναρμόνιζε τίς ιδέες μέ τήν πραγματική ἔννοια τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Ἀκόμη, μέ τήν συνταγματική κατοχύρωση τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν τῆς σκέψης καί τῆς ἀτομικῆς ἱκανότητας, ἐξοβέλιζε τόν κοντόφθαλμο λαϊκίστικο φανατισμό, ὁ ὁποῖος σέ κάθε ἐποχή, δημιουργεῖ προδότες.

Εὐρωπαϊκή, γιατί ὁ φιλελληνισμός ἀποτέλεσε βασικό παράγοντα ἀποκαλύψεως τοῦ ἐνιαίου τῆς συνείδησης τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης γιά μιά μελλοντική ἐνότητα, μέ τήν στηριγμένη στόν πατριωτισμό, ἀρχή τῶν ἐθνοτήτων. Ἦταν ἡ φιλελεύθερη πνευματική κίνηση κατὰ τοῦ ἀπολυταρχισμοῦ, πού δίνοντας εὖρος στήν ἔννοια τοῦ πατριωτισμοῦ, μέ τήν ἀρχή «πατριώτης εἶναι ὁποῖος ὑπηρετεῖ τή δημοκρατία» προσδιόριζε καί τό μέλλον τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης τῶν Πατρίδων. Τῆς Εὐρώπης τῆς ἐλευθερίας πού δικαιολογημένα «μέ βιά μετρά τή γῆ», σύμφωνα μέ τήν μεγαλόπρεπη ἐμπνευση τοῦ τέκτονα ποιητῆ Διονυσίου Σολωμοῦ. Γιατί φωτολουσμένα ἀπ' τά κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων σ' ὅλη τήν οἰκουμένη δίνει φῶς!

Καί, τέλος, Παγκόσμια γιά δυό ἀναμφίλεκτους λόγους: κλόνισε τό κύρος τῆς Ἱερῆς Συμμαχίας μέ τό νά καταδείξῃ πῶς δέν εἶναι μακρόχρονη ἡ διάρκεια τῆς στηριγμένης στήν ἀπολυταρχία πολιτικῆς βούλησης καί διέλυσε ὀριστικά τήν Ὄθωμανική Αὐτοκρατορία σάν μεγάλη δύναμη. Τό κράτος τῆς Τουρκίας, οὐσιαστικά Ἀσιατι-

κό, δέν θά ἔχει, στό μέλλον, καμιά αὐτοτελή δυνατότητα στή διαμόρφωση τῶν εὐρωπαϊκῶν πραγμάτων.

Ὁ ὀξυνούστατος Ἄν. Πολυζωίδης εἶχε ρεαλιστική πολιτική σκέψη. Ἡ σημερινή ἱστορική πραγματικότητα ἀπόλυτα τόν δικαιώνει. Καί μαζί του ὅλους τούς Ἑλληνες δημοκράτες - πολεμιστές τῶν ἐλευθεριῶν τῶν λαῶν. Κυρίως τούς τέκτονες, πού φοιτοῦν στό Σχολεῖο τῆς ψυχῆς, γιά νά γίνουν, ὅταν ὁ χρόνος τό ἀπαιτήσει, ἕνας Ὑψηλάντης ἢ ἕνας Ἀλλιέντε, σύμφωνα, ἄλλωστε, μέ τήν ἀναντίρρητη κρίση τοῦ μεγάλου Ἑλληνα ἱστορικοῦ Διονυσίου Κόκκινου: «Ἡ Ἑταιρία τῶν τεκτόνων, τῶν πεφωτισμένων αὐτῶν ἀνθρώπων, μέ τήν ἐμπιστοσύνη τῆς ἐνώσεως πού γεννᾷ ὁ Τεκτονισμός εἰς τά μέλη του, ἔπαιξε σημαντικόν ρόλον. Ἀποφάσισε νά δώσει εἰς τό Ἔθνος τήν ἡγεσίαν του, τῆς ὁποίας εἶχε τοῦτο ἀνάγκη, διά νά ἀποτινάξει τόν τύραννον».

Ἡγεσία στρατιωτική καί πνευματική. Σ' αὐτήν ἔνδοξα συμμετέχει ἡ αἰώνια Μνήμη τοῦ Πολίτη τῆς Ἐπανάστασης Ἀναστάσιου Πολυζωίδη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ἀρχεῖα Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας 1821 - 1832. (τόμ. Α'). Ἀθῆναι 1971.
2. Γατοπούλου Δ. «Καποδίστριας». Ἀθῆναι 1952.
3. Διαμαντούρου Ν. «Προσπάθεια δημιουργίας δυτικοῦ τύπου κράτους» Ἐπανάσταση τοῦ Εἰκοσιένα. Τόμ. Α' Ἐπιστημονικό Συμπόσιο Κ.Μ.Ε. 1981.
4. Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ἐκδοτική Ἀθηνῶν.
5. Κιτρινιάρη Κ. «Ἑλληνες καί Φιλέλληνες Ἐλευθεροτέκτονες τοῦ Εἰκοσιένα». Ἀθήνα 1975.
6. Κόκκινου Δ. «Ἡ Ἑλληνική Ἐπανάστασις» Ἀθήνα 1956.
7. Μανασίδου Δ. «Βιογραφία Ἀ. Πολυζωίδου». Στέν πρόλογος τῶν «Νέων Ἑλληνικῶν» Ἀ. Πολυζωίδου. Ἀθῆναι 1894.
8. Παπαρρηγοπούλου Κων. «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» Ἐκδοση Ἐβδόμη.
9. Ρούσου Γ. «Νεώτερη Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους». Τόμ. Α'.
10. Σαριπόλου Νικ. «Ἡ πρώτη Ἐθνοσυνέλευσις καί τό Πολίτευμα τῆς Ἐπιδάουρου». Ἀθῆναι 1907.
11. Σβώλου Ἀλεξ. «Ἡ Συνταγματική Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος. Τά Ἑλληνικά Συντάγματα 1822 - 1952». Ἀθῆναι 1972.

12. Σκιαδᾶ Νίκου. «Χρονικό τῆς Ἑλληνικῆς Τυπογραφίας» Ἀθήνα 1981.
13. Τερτσέτη Γ. «Ἀπολογία» ἈΘῆναι 1835.
14. Τερτσέτη Γ. «ΑΠΑΝΤΑ». (Ἀναστήλωση Γ. Βαλέτας). Ἀθήνα 1967.
15. Τρικούπη Σπυρ. «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821». Τόμ. Α΄ Θεσσαλονίκη 1935.
16. Φραντζή Ἀμβροσίου. «Ἐπιτροπή Ἱστορίας Ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος» ἈΘῆναι 1839.

Περιοδικά - Ἐφημερίδες:

1. Δασκαλάκη Γεωρ. «Τό πολιτικό σύστημα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν Πρότυπο γιά τό ὀριστικό πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος». Νέα Ἑστία. Χριστούγεννα 1983.
2. Κρητικοῦ Π. «Φιλική Ἑταιρία καί Τεκτονισμός» Τεκτονικό Δελτίο 1965.
3. Πέννα Πέτρου. «Ὁ Μακεδὼν Ἀναστάσιος Πολυζωίδης» Σερραϊκά Χρονικά 1953.
4. Ριζοπούλου Χρ. «Τεκτονική Γενεαλογία» Τεκτονικό Δελτίο 1965.
5. Σβώλου Ἀλεξ. «Τά πρῶτα Ἑλληνικά Πολιτεύματα καί ἡ ἐπίδρασις τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως» Ἐφημερίδα Ἑλλήνων Νομικῶν. Τόμ. Β΄ 1935.
6. Σκοπετέα Σταύρου. «Γεώργιος Τερτσέτης: Ὁ ἀγωνιστής, ὁ βιβλιοφύλαξ τῆς Βουλῆς, ὁ ἱστορικός τοῦ Εἰκοσιένα». Ἐπτανησιακά Φύλλα. Ἰούλιος 1954.
7. Σπετσεροπούλου Ν.: Νεκρολογία Ἀν. Πολυζωίδη στίς Ἐφημερίδες «Χρόνος» καί «Πλάστιγξ» 1873.
8. Τάσιου Θ. «Ἑλληνικές τεκτονικές καί παρατεκτονικές ἑταιρίες πρὶν καί μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, στὴν ὑπηρεσία τῶν Ἐθνικῶν Ἀγώνων». Τεκτονικό Δελτίο 1971.

Σαράντος Παυλέας

Ἡ πίκρα τοῦ Ἰησοῦ

Σωστά ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός δέ μᾶς ἔσωσε
 πῶς θέλαμε νά μᾶς σώσει τό γλυκό ἐκεῖνο
 ἀγόρι, ὁ γιός τοῦ μαραγοῦ πού
 πάντα ὀραματιζόταν νά ἐπιστρέψει στό σπίτι
 τοῦ οὐράνιου πατέρα του, ἀφοῦ δέν πιστέψαμε
 ποτέ τό κήρυγμά του; μόνο τό ποδοπατήσαμε
 μέ κάθε ἀκράδαντο καί τυφλότατο δόγμα πού τό κηρύξαμε
 μ' ἐμπάθεια καταδιώκοντας τοὺς πραγματικούς του πιστοὺς
 με τήν πυρά καί τήν ἐξαφάνηση.
 Πολύ πικραινόταν τό παράδοξο ἐκεῖνο
 μαραγκόπουλο ὁ γλυκός μας Ἰησοῦς
 καί ὑψώναμε ὅλοι μας ὁ ἓνας στόν ἄλλο
 στή θέση τῆς ἀγάπης πού ἐνώνει
 ἓνα διαχωριστικό καί σκοτεινό καί ἀπαίσιο
 τοῖχο. Πῶς νά μᾶς ἔσωζε ὁ Ἰησοῦς,
 (ὁ Θεός δέν ἦταν εἶδος ἡρωϊνῆς)
 (κι εἴχαμε πολύ ἀπομακρυνθεῖ ἐπιζήμια
 ἀπό τό Χριστιανισμό τῆς κατακόμβης).

Ἀπό τό βιβλίο «Οἱ Μέτοχοι».

...ΚΕΚΛΗΤΑΙ ΤΕΚΤΟΝΟΣ ΥΙΟΣ

»Έσμέν ποίημα κτισθέντες ἐν Χριστῷ». Παῦλος

Με άχραντες δυνάμεις νέα κτίση
ωράισμα του Νου νεοποιείται.
Με άσματα χερουβικά δονείται
η δέσμια θανάτου γύρω φύση.

Μητέρα αειπάρθενη τη Ζήση
ενώνει με τη Χάρη. Καινουργείται
ο κόσμος της φθοράς και οδηγείται
με φως χωρίς αρχή και δύση.

Ο Γιός του Τέκτονα Υιός Ανθρώπου
γεννιέται. Η ανάσα του ειρήνη
απλώνεται πνοή του κάθε τόπου

κι αγλίσμα του Σύμπαντος. Φαιδρύνει
την ψυχή μας κλήση ουρανία:
οι Οίκος του Θεού δική της κατοικία.

Πετρούλα Ἀλ. Παναγιωτίδη

Φύγανε τά χρόνια

Φύγανε τά χρόνια
καί ἐγώ περιμένω
καί σχεδιάζω
τί θά κάνω τά ἐπόμενα
χρόνια
εἶναι τόσα λίγα ὅμως
καί παρακαλῶ τόν Ὑμνηστο
νά μοῦ δώσει παράταση
ζωῆς.
νά συνεχίσω νά γράφω
τό τραγούδι τῆς ζωῆς μου·
ἔχω πολλά ἀκόμα νά πῶ
καί νά γράψω
ἀδέλφια μου ἀγαπημένα.
Κατάφερα τό κλάμα
νά τό μετατρέψω
σέ τραγούδι
καί ἔτσι ἔζησα.

Ἀπό τό βιβλίο «Στήν ἔρημο τῆς ζωῆς».

ΔΗΜΗΤ. Κ. ΤΣΙΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ δυνατότητα καὶ σκοπιμότητα τοῦ θαύματος ἀπὸ φιλοσοφική καὶ θεολογική ἄποψη

Τό θαῦμα πού σάν παραφυσικό - ὑπερλογικό φαινόμενο, μαγνήτιζε πάντα τήν σκέψη τῶν ἀπλῶν πιστῶν, σάν θέμα, ἔχει ἀπασχολήσει ἀπό τά παλιά χρόνια, θεολόγους, φυσικούς καί φιλόσοφους, οἱ ὅποιοι εἶδαν τό «ζήτημα» ἀπό διαφορετικές, σκοπιές καί ὀπτικές γωνίες.

Τόσο ἡ Χριστιανική πίστη ὅσο καί ἡ Θεολογική ἐπιστήμη ἀνέκαθεν δέχονται τή δυνατότητα τοῦ θαύματος, διότι σύμφωνα μέ τήν «δογματική» τό θαῦμα τελεῖται ἀπό τόν «Παντοκράτορα» (ἐνίστε καί ἀπό ἄλλες πνευματικές ὑπάρξεις, ἀγαθές ἢ καί πονηρές) ἐξυπηρετώντας κάποιο συγκεκριμένο σκοπό.

Γιά τήν θεολογική σκέψη, ἡ ἄρνηση τοῦ θαύματος, ἰσοδυναμεῖ μέ ἄρνηση τῆς παντοδυναμίας ἢ ἀκόμα καί αὐτῆς ταύτης τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ. Ὑποστηρίζεται μάλιστα ἀπό μερικούς ἐρευνητές, ὅτι ἡ ὁλοκληρωτική ἀφαίρεση τοῦ θαυματουργικοῦ στοιχείου ἀπό τή θρησκεία, θά τήν μετέτρεπε οὔτε λίγο οὔτε πολύ, σέ ἀπλή ἠθικοδιδασκαλία ἢ σέ κοινωνικό καί οὐμανιστικό σύστημα, μιὰ καί τό θαῦμα εἶναι ἡ «εἰδοποιός διαφορά» (DIFFERENTIA SPECIFICA) ἀνάμεσα στήν θρησκεία καί στά ἄλλα ἰδεολογικά συστήματα καί τίς διάφορες κοσμο - βιοθεωρίες. Τό μόνο ζήτημα πού παραμένει κατὰ τοὺς φιλοσοφούντας θεολόγους καί τοὺς θεολογούντας φιλόσοφους εἶναι νά ἐξακριβωθεῖ κατ' ἀναμφισβήτητο τρόπο κατὰ πόσον ἓνα γεγονός, φερόμενο σάν θαῦμα, εἶναι πράγματι θαῦμα. Καί σάν τέτοιο, θεωρεῖται «γεγονός ἔκτακτο, σπάνιο καί καταπληκτικό, πού ὑπόκειται στίς ἀνθρώπινες αἰσθήσεις καί γίνεται ἀντιληπτό, καί πού δέν μπορεῖ νά ἀποδοθεῖ στή λειτουργία τῶν φυσικῶν δυνάμεων, νόμων ἢ φαινομένων (γνωστῶν ἢ ἀγνώστων), ἀλλά πρέπει ν' ἀποδοθεῖ στήν ἐπενέργεια μιᾶς ὑπερβατικῆς, ὑπερφυσικῆς ὀντότητας» (1).

(1) C.S LEWIS, MIRACLES, A PRELIMINARY STUDY (1977) σελ. 9 ἐπ. Εἶναι περιττό βέβαια νά τονίσουμε, ὅτι οἱ συνηθισμένες καθημερινές ἐκφράσεις «ἐπιστημονικό θαῦμα» ἢ «ἀνακάλυψη - θαῦμα» κ.ἄ., δέν ἔχουν σχέση μέ τόν παραπάνω ὀρισμό. Ὁ R. BULTMANN, ὁρῶν διέκρινε ἀνάμεσα στό θαῦμα (WUNDER) καί στό θαυμαστό γεγονός (MIRAKEL).

Ὡστόσο ἀπό τή σκοπιά τῆς φιλοσοφίας κατὰ καιρούς, ἔχουν διατυπωθεῖ ἀρκετές ἐνστάσεις γιά τή δυνατότητα καί τή σκοπιμότητα τοῦ θαύματος αὐτοῦ καθ' ἑαυτό. Ὑλιστές, ἀθεϊστές, δεῖστές, ἀγνωστικιστές, ὀρθολογιστές, σκεπτικιστές, καί γενικότερα ἐκπρόσωποι διαφόρων φιλοσοφικῶν συστημάτων καί ρευμάτων, υποστηρίζουν ὅτι τό θαῦμα εἶναι ἀδύνατον, καί πρέπει νά ἐκληφθεῖ σάν θρησκευτικός μῦθος ἢ σάν «ἀγαπητό παιδί τῆς πίστεως» (Γκαϊτε). Εἶναι χαρακτηριστικός ὁ ἀφορισμός τοῦ POINCARÉ, πού ἔλεγε: «Τό αἰώνιο θαῦμα εἶναι ὅτι ἀδιάκοπα δέν υπάρχουν θαύματα».

Τά βασικότερα ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς παραδοχῆς τοῦ θαύματος πού ἔχουν προβληθεῖ μέχρι σήμερα ἀπό τοὺς διάφορους πολέμιους τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καί θεολογικῆς σκέψης μποροῦν νά συνοψισθοῦν ὡς ἑξῆς:

1.- Τό θαῦμα συγκρούεται μέ τό νόμο τῆς αἰτιότητας ἢ μέ τήν ἀρχή τοῦ ἀποχρῶντος λόγου, (PRINCIPIUM RATIONIS SUFFICIENTIS). Γιά τοὺς ὁπαδούς τοῦ ὀρθολογισμοῦ ἰδιαίτερα, τό θαῦμα, ἐφ' ὅσον γίνεται δεκτόν ὅτι ἔχει τήν αἰτία του σέ δύναμη ὑπερφυσική, εἶναι ξένο στοιχεῖο, πού εἰσχωρεῖ στήν περιοχὴ τῆς αὐστηρῆς νομοτέλειας τῆς φύσης κατ' αὐθαίρετο τρόπο καί διασπᾷ τό ἄκαμπτο σχῆμα αἰτίων - αἰτιατόν, καταργώντας τήν αἰτιοκρατική ἀρχή, σύμφωνα μέ τήν ὁποία κάθε ἀποτέλεσμα ἔχει τήν φυσική του αἰτία (NIHIL FIT SINE CAUSA) καί παραβιάζει τοὺς φυσικοὺς νόμους πού εἶναι ἄκαμπτοι, ἀμετάβλητοι καί αἰώνιοι. Χαρακτηριστικό εἶναι αὐτό πού ἔλεγε ὁ πανθειστής Σπινόζα: «τίποτα δέν μπορεῖ νά συμβεῖ στήν φύση, πού νά εἶναι σέ ἀντίθεση μέ τοὺς παγκόσμιους νόμους». Εὐθυγραμμιζόμενος μέ τέτοιου εἶδους ἀπόψεις καί ὁ Σκῶτος φιλόσοφος Δ. Χιούμ (DAVID HUME 1711 - 1776), ὑποστήριζε ὅτι τά θαύματα εἶναι «μιά παραβίαση τῶν νόμων τῆς φύσης» (A VIOLATION OF THE LAWS OF NATURE)⁽²⁾.

2.- Σύμφωνα μέ τοὺς ἀρνητές τοῦ θαυματουργικοῦ στοιχείου, τό θαῦμα ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τήν ἀνθρώπινη πεῖρα καί δέν μπορεῖ νά ἐλεγχθεῖ ἐπιστημονικά, δηλ. μέ τήν παρατήρηση καί τό πείραμα· γι' αὐτό καί πρέπει νά ἀπορριφθεῖ. Τῇ θέσῃ αὐτῇ ὑποστήριξε ὁ Δαυὶδ Χιούμ πού ἀνεδείχθη ἕνας ἀπ' τοὺς δεινούς πολέμιους τοῦ θαύματος, τονίζοντας ὅτι τά θαύματα εἶναι ἀντίθετα μέ

(2) DAVID HUME, AN ENQUIRY CONCERNING HUMAN UNDERSTANDING, X, OF MIRACLES, 99. Πρβλ. ἐπίσης καί C. BROWN, MIRACLES AND THE CRITICAL MIND (PATERNOSTER PRESS, 1984) ὅπου δίδεται μία σφαιρική θεώρηση τῆς πορείας τῆς ἀντιπαράθεσης φιλοσόφων καί θεολόγων πάνω στό θέμα.

τήν ανθρώπινη πείρα (CONTRARY TO THE EXPERIENCE). Παρόμοια, ὁ γνωστός Γάλλος ὀρθολογιστής Ἑρνέστος Ρενάν (E. RENAN) ἰσχυρίζονταν ὅτι δέν μπορεῖ νά δεχθεῖ τό θαῦμα, γιά μόνο τό λόγο, ὅτι δέν ὑπάρχει λόγος νά πιστεύουμε σέ κάτι, τοῦ ὁποίου ὁ κόσμος δέν μᾶς προσφέρει κανένα ἵχνος πειραματικό.

3.- Ἡ διενέργεια τοῦ θαύματος - σύμφωνα μέ πολλούς φιλόσοφους - δέν ἐναρμονίζεται μέ τή φύση, καί μέ τό σκοπό τοῦ Θεοῦ. Ἐφ' ὅσον ὁ Θεός εἶναι τό Α καί Ω, ὁ πρῶτος καί ὁ ἔσχατος, Παντογνώστης καί ἀναλλοίωτος ὅπως διδάσκεται σέ πολλά Ἀγιογραφικά χωρία (Ἑσαΐας μδ/6, Ἀποκάλυψη κβ/13) γνωρίζων ἀπό τό τέλος τά ἐξ' ἀρχῆς καί ἀπό πρότερον τά μή γεγονότα, (Ἑσαΐας μς/10) γιατί θά πρέπει νά ἐπεμβαίνει στή φυσική τάξη τῶν πραγμάτων πού αὐτός δημιούργησε διαταράσσοντάς την; Μιά τέτοια ἐπέμβαση - ὑποστηρίζουν - ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τίς ιδιότητες τῆς σοφίας καί τῆς προνοητικότητάς Του.

I

Καί τά τρία ὅμως παραπάνω ἐπιχειρήματα τῶν ἀρνητῶν τοῦ θαύματος, οὔτε ἀκαταμάχητα εἶναι, οὔτε πειστικά μποροῦν νά θεωρηθοῦν, ὅπως θά ἐξετάσουμε ἀμέσως παρακάτω. Ἀντίθετα μιά πιό διονυχιστική ἔρευνα καί μιά ὀρθολογικότερη θεώρηση τοῦ ὅλου θέματος μπορεῖ νά πείσει ὅτι τό θαῦμα δέν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ἀδύνατον.

Ὡς πρὸς τήν πρώτη ἀντίρρηση, ὅτι τό θαῦμα πρέπει ν' ἀπορριφθεῖ διότι σάν φαινόμενο συγκρούεται μέ τούς φυσικούς νόμους καί ἰδιαίτερα μέ τόν νόμο τῆς αἰτιότητας, μπορεῖ νά λεχθεῖ, ὅτι σήμερα μετά τίς διάφορες ἐπιστημονικές ἀνακαλύψεις καί ἔρευνες σ' ὅλους τούς τομεῖς τοῦ ἐπιστητοῦ, ἡ ἔνσταση ἔχει χάσει τήν βαρύτητά της καί μιά τέτοιου εἶδους A PRIORI καί PER DEFINITIONIS ἀπόρριψη τοῦ θαύματος εἶναι ἀντεπιστημονική.

Κατ' ἀρχήν ἄς σημειωθεῖ ὅτι τό ἐπιχείρημα ὅτι θαύματα δέν γίνονται, γιατί τίποτε δέν μπορεῖ νά γίνει χωρίς τήν φυσική του αἰτία, εἶναι μιά ἀποψη ὅχι τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης - ὅπως ὑποστηρίζουν οἱ ὑλιστές - ἀλλά τόσο παλιά, ὅσο οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι. Ὁ Κικέρων π.χ. ὑποστήριζε ὅτι «τίποτα δέν γίνεται, πού δέν μπορεῖ νά συμβεῖ, καί αὐτό, δέν μπορεῖ νά ἐρμηνευθεῖ σά θαῦμα... δέν ὑπάρχουν θαύματα· ὅ,τι εἶναι δυνατόν νά συμβεῖ, δέν εἶναι θαῦμα»⁽³⁾.

(3) CICERO, DE DIVINATIONE 2, 28.

Κατά δεύτερο λόγο πρέπει νά ἔχουμε ὑπ' ὄψη μας ὅτι ἐνῶ πρὶν ἀπὸ μερικές δεκάδες χρόνια οἱ φυσικοὶ νόμοι θεωροῦνταν σάν ἀκατάλυτοι καὶ ἄκαμπτοι, οἱ νέες γνώσεις τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης ἔχουν ὁδηγήσει στό συμπέρασμα, ὅτι οἱ φυσικοὶ νόμοι εἶναι ἀπλῶς ἡ γενικευμένη περιγραφή συνηθισμένων φαινομένων, πού παρατηροῦνται κάτω ἀπὸ κανονικές καταστάσεις καὶ συνθήκες. Μὲ ἄλλα λόγια, οἱ φυσικοὶ νόμοι δέν εἶναι οἱ ἴδιες οἱ δυνάμεις τίς ὁποῖες περιγράφουν, ἀλλὰ μόνο ἡ ἐπιστημονικὴ διατύπωση τοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖο δροῦν καὶ δέν πρέπει νά συγχέονται μέ τίς δυνάμεις τῆς φύσης πού περιγράφουν.

Ἀπὸ τὴν παρατήρηση π.χ. τῆς ἐπαναλαμβανόμενης πτώσης τῶν ἀντικειμένων στὴ γῆ, διατυπώθηκε ὁ νόμος τῆς βαρύτητας. Ὁ νόμος αὐτός ὅμως, ἢ μᾶλλον ἡ ἐπαγωγικὴ διατύπωση τοῦ φαινομένου τῆς πτώσης τῶν ἀντικειμένων, δέν σημαίνει ὅτι τὸν κανόνα τῆς πτώσης τῶν ἀντικειμένων τὸν ἀκολουθήσαν στό παρελθόν ἢ θά τὸν ἀκολουθήσουν ἀναγκαστικά στό μέλλον πάντοτε ὅλα τὰ ἀντικείμενα, γιατί ἡ ὁμοιομορφία τοῦ φαινομένου εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀνθρώπινης παρατήρησης. Οἱ φυσικοὶ, παρατηροῦν ἐνέργειες, αἷτια, καὶ ἀποτελέσματα, πού τὰ ταξινομοῦν σέ ἓνα γενικό φυσικό νόμο πού στήν πραγματικότητα εἶναι στατιστικοῦ εἴδους.

Ἡ κατανόηση αὐτοῦ τοῦ θέματος ἔχει ἀπαλλάξει τούς φυσικούς νόμους ἀπὸ τὴν «ἀναγκαστικότητα», τὴ «σταθερότητα» καὶ τὴν «ἀνεξάρτητη ἀντικειμενικὴ τους ὑπόσταση» καὶ ἔτσι σήμερα ἡ σταθερότητά τους θεωρεῖται σχετικὴ καὶ οἱ ἴδιοι (οἱ νόμοι) θεωροῦνται σάν κανόνες πού συνάγονται μέ τὴ βοήθεια τοῦ πειράματος καὶ τῆς παρατήρησης. Εἶναι ἐξαγόμενα μέσων ὀρων μεγάλου ἀριθμοῦ μεμονομένων ὁμοιομορφῶν μετρήσεων καὶ κατὰ συνέπεια οἱ θεμελιώδεις καὶ βασικοὶ φυσικοὶ νόμοι ποτὲ δέν ἔχουν γενικὴ ἰσχύ⁽⁴⁾. Οἱ σύγχρονες γνώσεις τῆς φυσικῆς ἔχουν ἀλλάξει ριζικὰ το φυσικὸ κοσμοεἶδωλο (WELTBILD) τοῦ 19ου αἰῶνα μέ τίς ἀπόλυτες ἔννοιες ὕλης, χώρου - χρόνου - αἰτιότητας, καὶ ἄνοιξαν τὸ δρόμο γιὰ τὴν κατανόηση καὶ παραδοχὴ τῆς δυνατότητας τοῦ θαύματος.

Ἡ ἀνακάλυψη τῶν Κβάντα ἀπὸ τὸν Μ. Πλάνκ (PLANK) πού εἰσήγαγε τὴν ἔννοια τῆς ἀσυνεχείας στὴ φύση, ἡ θεωρία τῆς σχετικότητας τοῦ Ἀϊνστάϊν μέ τὴν ἔννοια τοῦ χωρο - χρόνου καὶ τέλος ἡ ἀρχὴ τῆς ἀβεβαιότητας (UNSICHERHEIT PRINZIP) πού πρω-

(4) E. SCHRODINGER, WAS IST EIN NATURGESETZ? (MUNCHEN - WIEN 1962). Ἐπίσης καὶ MARY HESSE, MIRACLES AND THE LAWS OF NATURE σελ. 35 - 42, στὸ ἔργο MIRACLES, ED. BY C.F. MOULE, (OXFORD 1965).

τοπαρουσιάστηκε και θεμελιώθηκε από τον Βέρνερ Χαϊζενμπέργκ (W. HEISENBERG) τό 1917, προκάλεσαν κυριολεκτικά κοσμογονική επανάσταση στις αντιλήψεις μας γιά τήν ύφή και τήν δομή τής ύλης και τήν λειτουργία τών φυσικών δυνάμεων.⁽⁵⁾ Μέ τήν επιστημονική έρευνα αποδείχτηκε ότι δέν ισχύει στή φύση ή απόλυτη μηχανιστική αίτιοκρατία (DETERMINISMUS) όπως υποστήριζαν οι άκρατοι ύλιστές στηριζόμενοι στή Νευτώνεια μηχανική, αλλά ό ιντετερμινισμός, ή άπροσδιοριστία και ή άβεβαιότητα. Οι άνακαλύψεις αυτές επέφεραν τήν όριστική διάλυση του φυσικοεπιστημονικού ύλισμου και τήν άνατραπή τής ύλιστικής φιλοσοφίας τής φύσης όπως υπογράμμισε πρόσφατα ό σύγχρονος διάσημος Γερμανός άστροφυσικός Πασκάλ Γιόρνταν (P. JORDAN)⁽⁶⁾.

Κατά συνέπεια, ή παλιά ύλιστική - όρθολογιστική έπιχειρηματολογία, ή όποία στρέφεται ένάντια στήν παραδοχή τής δυνατότητας του θαύματος γιατί τάχα τουτο αντίκειται στους φυσικούς νόμους, δέν μπορεί νά θεωρηθεί βάσιμη.

Τό γεγονός ότι ή φυσική τάξη δέν άποκλείει τήν επέμβαση ή παρέμβαση άλλων άγνώστων έξω - υλικών δυνάμεων, μπορεί νά καταφανεί από τή δυνατότητα παρέμβασης αυτού, τούτου, του ανθρώπου στή φύση. 'Η ανθρώπινη διάνοια και βούληση μπορεί νά έπενεργεί μέ διάφορο τρόπο άπ' αυτόν πού του έπιβάλλουν οι τυφλές άλογες φυσικές δυνάμεις και μάλιστα έχει τή γνώση και τή δύναμη νά τιθασεύει τή φύση και τίς δυνάμεις της (π.χ. μέ τό άλεξιέκραυνο άναχαιτίζει τον κεραυνό). "Αν όμως ό άνθρωπος μπορεί νά έπεμβαίνει στα φυσικά φαινόμενα και νά τά περιορίζει ή νά τά ένίσχυει κατά βούληση, κατά «μείζονα λόγο» (ARGUMENTUM A FORTIORI) μπορεί νά τό κάνει αυτό ό υπέρτατος Δημιουργός τής φύσης, τών δυνάμεών της και του ίδιου του ανθρώπου.

Άκόμη και σ' αυτή τή φυσική τάξη παρατηρείται ότι συνυπάρχουν δυνάμεις, ή κάθε μιά άπ' τίς όποιες είναι δυνατόν σέ όρισμένη περίσταση νά έξουδετερώνει ή τροποποιεί κάποια άλλη κατώτερή της. Έτσι π.χ. τό φυτικό σπέρμα πού φυτρώνει προς τά πάνω περιορίζει ή υπερνικά τήν βαρύτητα, χωρίς βέβαια νά καταργεί τον νόμο τής βαρύτητας. Και ή δύναμη του ηλεκτρισμού μπορεί νά υπερισχύσει τή δύναμη τής βαρύτητας χωρίς νά τήν καταλύσει.

(5) WERNER HEISENBERG, φυσική και φιλοσοφία (Μεταφ. Γ. Λιόνη, εκδόσεις 'Αναγνωστίδη) ιδιαίτερα σελ. 143 έπ.

(6) Πρβλ. PASCUAL JORDAN, DER NATURWISSENSCHAFTLER VOR DER RELIGIOESEN FRAGEN (HAMBURG 1968) και A E. WILDER SMITH, DIE DEMISSION DES WISSENSCHAFTLICHEN MATERIALISMUS (HANSSELER - VERLAG, STUTTGART 1976).

Γιατί λοιπόν, δέ θά μπορούσε ὁ Δημιουργός τοῦ σύμπαντος καί τῶν «φυσικῶν νόμων» νά παρέμβει ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐνισχύοντας τίς ὑπάρχουσες φυσικές δυνάμεις, ὥστε νά μπορεῖ νά παράγει μεγαλύτερα συγκλονιστικά ἀποτελέσματα; Καί στήν περίπτωση διενέργειας ἐνός θαύματος ἀπό μέρος τοῦ Θεοῦ πρέπει νά ἐννοήσουμε ὅτι ὁ Παντοκράτωρ Δημιουργός δέν ἐνεργεῖ μόνον μέ τή χρήση τῶν δευτερευόντων φυσικῶν αἰτιῶν πού ὑπάρχουν ἤδη, ἀλλά ἡ θεία δύναμή του μπορεῖ νά ἐνεργήσῃ ὡς CAUSA PRIMA (πρώτη αἰτία), χωρίς νά καταργεῖ τοὺς φυσικοὺς νόμους, οὔτε τή φυσική τάξη καί ἁρμονία.

Τελικά, στόν ἰσχυρισμό τοῦ Σπινόζα ὅτι τίποτα δέν μπορεῖ νά συμβεῖ στή φύση πού νά εἶναι σέ ἀντίθεση μέ τοὺς παγκόσμιους νόμους, θά πρέπει νά εἰπωθεῖ ὅτι θά ἦταν ὀρθός, μόνον ἂν μέ τή λέξη φύση ἐννοήσουμε ἓνα σύνολο πού περιλαμβάνει ὅλες τίς δυνάμεις ὑλικές καί ὑπερυλικές δηλ. πνευματικές. Μ' ἄλλα λόγια τό συμπέρασμα τοῦ Σπινόζα θά ἦταν σωστό, μόνο μέ τήν προϋπόθεση ὅτι σάν φύση μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ κάτι τό ἀποκλειστικό καί ἀνεξάρτητο ἀπό τό Θεό. Ἀλλά, ὅπως σωστά παρατήρησε ὁ Αὐγουστίνος, ἡ φύση, ὅπως τή γνωρίζουμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, δέν μπορεῖ νά ταυτιστεῖ μέ τή φύση ὅπως τή γνωρίζει ὁ Θεός, γιατί αὐτός μπορεῖ ν' ἐπεμβαίνει στό σύνολο τῶν φυσικῶν δυνάμεων καί νά προσθέτει νέες δυνάμεις πού ἐμεῖς ἀγνοοῦμε⁽⁷⁾.

Ὅπως παρατηρεῖ ὁ καθηγητής τῶν Μαθηματικῶν στό Παν/μιο τοῦ MAINZ ΧΑΝΣ ΡΟΡΜΠΑΧ (HANS ROHRBACH) τό σύμπαν στήν κατεύθυνση τοῦ Θεοῦ δέν εἶναι κλειστό σύστημα, ἀλλά ἀνοιχτό⁽⁸⁾.

Πραγματικά μόνον ἓνας πού μπορεῖ νά ἔχει ἀπόλυτη καί πλήρη γνώση ὅλων τῶν φυσικῶν φαινομένων καί γεγονότων τοῦ παρελθόντος, παρόντος καί μέλλοντος θά μπορούσε νά ἀμφισβητήσει τήν δυνατότητα τοῦ θαύματος, πού εἶναι σπάνιο καί κἀτ' ἐξαιρέσιν φαινόμενο⁽⁹⁾.

(7) Αὐγουστίνου (DE CIV. DEI XXI) «PORTENTUM ERGO FIT, NON CONTRA NATURAM SED CONTRA QUAM EST NOTA NATURA».

(8) HANS ROHRBACH, NATURWISSENSCHAFT, WELTBILD, CLAUBE (R. BROCKHAUS VERLAG 1975) σελ. 10 - 26 τοῦ ἰδίου. Ἡ ἐπιστήμη καί τά θαύματα τῆς Βίβλου (Ἑλλ. μετάφρ. 1980) σελ. 25 ἐπ. καί 51.

(9) Ἐδῶ ἴσως ἐνδιαφέρει νά σημειώσουμε ὅτι νέα φαινόμενα πού ἀνακαλύπτονται ὅπως τῆς «ὑπερευστότητας τῆς ὕλης» «δεῖχνουν πόσο ἀτελής εἶναι ἀκόμα ἡ γνώση μας γιά τά φυσικά φαινόμενα ἐν γένει βλ. Περισκόπιο τῆς ἐπιστήμης (Τεῦχος 71, Δεκεμ. 1984, σελ. 45 ἐπ.): Ὑπερευστότητα. Ἡ ἔκτι κατάσταση τῆς ὕλης.

II

Τό δεύτερο επιχείρημα - γνωστό σάν επιχείρημα τοῦ Δ. Χιούμ ὅτι τὰ θαύματα ἔρχονται σέ ἀντίθεση μέ τήν ἀνθρώπινη πείρα ἢ μέ τήν παρατήρηση, εἶναι ἕνας συλλογισμός πού ὅπως σωστά παρατηρήθηκε ἀπό τόν Πάλεϋ (PALEY)⁽¹⁰⁾ περιέχει τό λογικό σφάλμα πού εἶναι γνωστό στήν λογική ἐπιστήμη σάν PETITIO PRINCIPIIS (λήψη τοῦ ζητουμένου) ἢ ἀπόδειξη διὰ τοῦ ἀποδεικτέου, γνωστή καί ὡς φαῦλος κύκλος ἢ διαλληλία (CIRCULUS VITIOSUS).

Πράγματι, ἂν μέ τή λέξη πείρα ἐννοήσουμε ὅλη τήν ἀνθρώπινη πείρα ἢ τήν πείρα ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἡ μείζων πρόταση εἶναι μία καθαρή λήψη τοῦ ζητουμένου· ἂν πάλι μέ τή λέξη ἐννοήσουμε τήν πείρα γενικῶς, τότε ἡ ἔννοια βυθίζεται στήν κοινότητα διαπίστωση ὅτι τὰ θαύματα εἶναι ἀσυνήθιστα φαινόμενα.

Τό σφάλμα τοῦ συλλογισμοῦ βρίσκεται στό ὅτι προϋποθέτει πῶς ἡ πείρα τῶν ἀνθρώπων ὅλων τῶν ἐποχῶν εἶναι ἡ ἴδια μέ τήν πείρα τῶν ἀνθρώπων τῆς σύγχρονης καί μέλλουσας ἐποχῆς ἢ ἐποχῶν πού δέν χαρακτηρίζονται μέ θεῖες θαυματουργικές ἐπεμβάσεις. Τά θαύματα π.χ. τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί γενικότερα τῆς Βίβλου, μπορεῖ νά φαίνονται ὡς ἀντίθετα στήν ἀνθρώπινη πείρα τῆς τεχνοκρατούμενης ἐποχῆς μας καί ἄλλων χρόνων, δέν ἦταν ὁμῶς ἀντίθετα στήν πείρα τῶν ἀνθρώπων τῶν πρωτοχριστιανικῶν χρόνων. Ἡ πείρα τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων, ἀσφαλῶς διαφέρει ἀπό τήν ἐμπειρία τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς τοῦ Εὐαγγελίου πού εἶχαν τήν ἀνάγκη νά δοῦν θαύματα γιά νά πιστέψουν ὅτι ὁ Θεός ἐνεργοῦσε καί ἀποκάλυπτε τίς ιδιότητες καί τό θέλημά του, μέσω τοῦ Ἰησοῦ καί τῶν ἀποστόλων του, ἐπιβεβαιώνοντας τήν ὑπερφυσική του προέλευση, καί προσδίδοντας κύρος στή διδασκαλία του. Ἀλλωστε ὅπως ἔχει σωστά παρατηρηθεῖ, τὰ θαύματα τῆς Βίβλου, τὰ ὁποῖα εἶναι καί τὰ σπουδαιότερα ἀπό θεολογική καί θρησκευτική ἄποψη, σημειώνονται νά λαμβάνουν χώραν ἐκτός ἀπό τήν Εὐαγγελική ἐποχή σέ τέσσερις μεγάλες χρονικές περιόδους, δηλ. στήν Μωσαϊκή ἐποχή, στούς χρόνους τῶν Κριτῶν, στήν ἐποχή τῶν προφητῶν Ἠλία - Ἐλισσαίε καί στήν διάρκεια τῆς 70ετοῦς αἰχμαλωσίας στήν Βαβυλῶνα. Αὐτό τό γεγονός ἐπαληθεύει τήν ἄποψη ὅτι τό θαῦμα σάν φαινόμενο εἶναι κάτι τό σπάνιο πού λαμβάνει χώρα σέ ἐξαιρετικές περιπτώσεις καί ἡ τέλεσή του ὑπαγορεύεται ἀπό ὀρισμένη σκοπιμότητα. Μόνον ἄνθρωποι ὀρισμένων

(10) PALEY, EVIDENCES, INTRODUCTION.

ἐποχῶν συνεπῶς θά μπορούσαν νά χαρακτηρισθοῦν προνομιοῦχοι παρατηρητές καί μάρτυρες θείας θαυματουργικῆς ἐπέμβασης. Ὅπως πολύ σωστά παρατήρησε ὁ φιλόσοφος C.S. LEWIS, «ὁ Θεός δέν «ρίχνει» τά θαύματα στή φύση τυχαῖα, σάν νά κουνᾷ μιά πιπεριέρα. Τά θαύματα ἔρχονται σέ μεγάλες περιστάσεις. Βρίσκονται σέ μεγάλες περιόδους τῆς... πνευματικῆς ἱστορίας»⁽¹¹⁾.

Ἀσφαλῶς πειραματική ἐπαλήθευση τοῦ θαύματος - ὅπως τό θέλει ὁ Ρενάν - δέν θά μπορούσε κανεῖς νά ἀναμένει διότι τό θαῦμα ὅπως ὀρίστηκε στήν ἀρχή τελεῖται ἀπό ὑπέρλογη ὑπερ-υλική δύναμη μέ τή χρήση ἰδιαίτερων γνωστῶν ἢ ἀγνώστων δυνάμεων στόν ἄνθρωπο, καί κατὰ συνέπεια κάθε προσπάθεια ἐπανάληψής του, ξεφεύγει ἀπό τήν ἀνθρώπινη δυνατότητα καί ἔλεγχο.

III

Τέλος ἡ τρίτη ἀρνητική θέση ὅτι τό θαῦμα ἀντίκειται στήν σοφία, στή φύση καί στούς σκοπούς τοῦ Θεοῦ, ὀφείλεται μᾶλλον σέ παρανόηση τοῦ ὅλου θέματος.

Τό θαῦμα σάν φαινόμενο δέν ἔρχεται σέ σύγκρουση οὔτε μέ τή φύση οὔτε μέ τήν σοφία τοῦ Θεοῦ, καθ' ὅσον, ὁ Θεός θαυματουργώντας δέν ἐνεργεῖ κάτι πού ν' ἀντίκειται στή φύση του, οὔτε ἀναθεωρεῖ τά δημιουργικά του ἔργα γιά νά πραγματοποιήσῃ τελειώτερα, πρᾶγμα πού θά ἐσήμαινε ὅτι τά ὅσα ἔγιναν ἐξ' ἀρχῆς δέν ἦσαν «καλά λίαν». Μέ τό θαῦμα δέν διασαλεύεται ἡ φυσική τάξη τῶν πραγμάτων, ὥστε νά χρειάζεται νέα ἐπέμβαση τοῦ Θεοῦ, οὔτε τροποποιεῖται τό ὅλο οἰκοδόμημα τῆς δημιουργίας.

Ὁ Δημιουργός τοῦ σύμπαντος - τοῦ ἀσύλληπτου μακρόκοσμου καί τοῦ καταπληκτικοῦ μικρόκοσμου - ἔχει ὄχι μόνο ἀπερίοριστη δύναμη, πού τήν ἀσκεῖ πάνω σ' ὀλόκληρη τή φύση, ἀλλά καί ἀπόλυτη γνώση λειτουργίας τῶν διαφόρων φυσικῶν δυνάμεων.

Ὁ ποιητής τοῦ φυσικοῦ σύμπαντος ἔχει κάτω ἀπό τέλειο ἔλεγχό του ὅλα ὅσα ἔχει δημιουργήσῃ καί μπορεῖ νά χειρίζεται τά πράγματα μέσα στά πλαίσια τῶν κανόνων πού αὐτός ἔχει θεσπίσει.

Ὁ Θεός διενεργώντας λοιπόν ἕνα θαῦμα, δέν παραβιάζει κανένα νόμο πού ἔχει θέσει ὁ ἴδιος. Ὁ Δημιουργός δέν ἀντιφάσκει μέ τόν ἑαυτό του. Μπορεῖ νά ἐπιταχύνει, νά ἐπιβραδύνει, νά τροποποιήσῃ ἢ νά ἐξουδετερώσῃ φυσικές δυνάμεις καί ὅλα αὐτά νά

(11) C.S. LEWIS, ΟΠ. Παρ.

γίνουν μέσα στα πλαίσια τῶν κανόνων του, χωρίς νά καταλυθεῖ ἡ φυσική τάξη.

Ὅταν πάλι δεχόμαστε τήν διά τοῦ θαύματος παρέμβαση τοῦ Θεοῦ, δέν ἐννοοῦμε ὅτι ὁ Θεός στέκεται μακριά ἀπό τόν κόσμο σάν ἀπομακρυσμένο πρόσωπο καί ὅτι ἐπεμβαίνει μόνο γιά τήν τέλεση κάποιου θαύματος, ἀλλ' ὅτι ἡ διαρκής καί συνεχής ἐπίβλεψη τοῦ Θεοῦ σέ ἑκτακτες περιπτώσεις γίνεται ἰδιαίτερα αἰσθητή μέ πió ἐμφανή καί ἐκδηλη ἐπέμβαση ἀπό τή συνηθισμένη. Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι σύμφωνα μέ τόν καταστατικό χάρτη τῆς Χριστιανικῆς κοσμοβιοθεωρίας τήν Ἀγία Γραφή, ἡ φύση ἢ φυσικοὶ νόμοι δέν εἶναι κάτι τό ἀνεξάρτητο ἢ ἀποξενωμένο ἀπό τό Θεό. Ὁ κόσμος δέν θεωρεῖται σάν ἓνας μηχανισμός πού δημιουργήσε ὁ Θεός καί τόν ἄφησε νά λειτουργεῖ μόνος του. Αὐτό πού καλοῦμε ἐμεῖς φυσικούς νόμους, σύμφωνα μέ τήν βιβλική ἀντίληψη εἶναι μόνο ἡ τάξη τῆς συνηθισμένης ἐνέργειας τοῦ Θεοῦ στό φυσικό κόσμο (βλ. Ψαλμ. ιθ' 1 - 3 καί ἰδιαίτερα Ψαλμ. ρε' 6 - 8) τό δέ θαῦμα, εἶναι ἡ ἐκδήλωση τῶν ἰδίων δυνάμεων στό φυσικό κόσμο, ἀλλά μ' ἓνα ἀσυνήθιστο τρόπο.

Ἡ σκοπιμότητα τῶν θαυμάτων βρίσκεται σέ πλήρη ἁρμονία μέ τούς γενικώτερους σκοπούς καί τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τά θαύματα εἶναι συμβάντα τά ὁποῖα ἀποκαλύπτουν μέ **ἰδιαίτερο τρόπο** τήν ζωντανή προσωπική φύση τοῦ Θεοῦ, πού ἐνεργεῖ στήν ἱστορία ὄχι τόσο σάν ἐξολοθρευτής, ἀλλά σάν λυτρωτής, πού σώζει, παιδαγωγεῖ καί κατευθύνει τόν λαό του καί ἀφυπνίζει τούς εἰλικρινεῖς ἀπό τό λήθαργο τῆς ἁμαρτίας. Τά θαύματα ἐπισφραγίζουν τήν **ἰδιαίτερη παρουσία** τοῦ Θεοῦ καί ἀποτελοῦν τά διαπιστευτήρια ὅτι ὁ Θεός θέλει νά ἀποκαλύψει, μέσω ὀρισμένων ἀτόμων, τό θέλημά του. Στό παρελθόν ἐπιβεβαίωσαν τό γεγονός, ὅτι ἄνθρωποι ὅπως ὁ Μωϋσῆς καί οἱ προφῆται ἦσαν ἀπεσταλμένοι τοῦ Θεοῦ (Ἐξοδ. δ/1 - 9) καί ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν πράγματι ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας (Δευτ. ιη/18, Ἰωάν. ζ/14, Ἰωάν. γ/2, πράξ. β' 22) ὁ ὁποῖος θά ἐλευθέρωνε τούς ἀνθρώπους ἀπό τά δεσμά τῆς πλάνης, τῆς ἁμαρτίας καί τοῦ θανάτου (Ἰωάν. η' 32).

Τά θαύματα ἐπαιζαν βασικό ρόλο στήν πρώτη Χριστιανική ἐκκλησία καθορίζοντας ὅτι ὁ Θεός ἔστρεψε τήν προσοχή καί τήν εὐνοιά του ἀπό τούς φυσικούς Ἰουδαίους στούς Χριστιανούς (Ἐβ. β' 4 Α' Κορ. 1, β' 7).⁽¹²⁾ Ἦταν ὅπως ὀρθά εἰπώθηκε «Ἀποκάλυψη

(12) Βλ. M.F. UNGER'S BIBLE DICTIONARY, (MOODY 1958) λήμμα MIRACLES. Τά θαύματα τοῦ Ἰησοῦ, χαρακτηρίζονται ὡς «τέρατα καί σημεῖα» (πράξ. β' 22).

τοῦ παρόντος καί ἐνατένιση τοῦ μέλλοντος».

Μετά ἀπό ὅλα αὐτά, ἐπανερχόμαστε στή βασική θεολογική θέση τοῦ θέματος καί καταλήγουμε στό συμπέρασμα ὅτι τό θαῦμα ἐναρμονίζεται πλήρως μέ τή σοφία καί τοὺς σκοποὺς τοῦ Θεοῦ. Σέ τελευταῖα ἀνάλυση μόνο ὁποῖος ἀρνεῖται τὴν ὕπαρξη τοῦ ἐνός ὑπέρτατου Δημιουργοῦ μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ δικαιολογημένα τὴν ἐπέμβασή του στή φύση μέ τὴν διενέργεια θαυμάτων.

Ἡ ὕπαρξη ὅμως τοῦ μεγαλειώδους καί ἐπιβλητικοῦ σύμπαντος, αὐτοῦ καθ' ἑαυτό, ἡ ἐκδήλωση τάξεως καί σχεδίου σ' αὐτό, τό φαινόμενο τῆς ζωῆς μέ τίς ἀπειρες ποικιλίες της, ἡ ὕπαρξη καί λειτουργία τοῦ ἔμφυτου ἠθικοῦ νόμου καί τῆς συνειδησης, καθώς καί ἡ βαθιά ριζωμένη πίστη τῶν κοινωνιῶν καί τῶν λαῶν ἀρχαίων καί σύγχρονων σέ μιά ὑπέρτατη ὑπερφυσική δύναμη, τό καθένα ἀπ' αὐτά τὰ γεγονότα χωριστά καί πολύ περισσότερο «ὅλα μαζί», μιλοῦν, μέ στεντώρεια φωνή γιά τὴν ὕπαρξη ἐνός ὑπέρτατου **ὑπερ-υλικοῦ** δημιουργοῦ, ὥστε ἐκεῖνοι πού ἀρνοῦνται Αὐτόν καί τίς θεῖες ιδιότητες του νά εἶναι ἀναπολόγητοι. (Ρωμαίους α' 20).⁽¹³⁾

Μέ τὴν παραδοχή ἐνός πανίσχυρου πνευματικοῦ ὄντος, πού μπορεῖ νά ἐλέγχει καί νά ἐξουσιάζει τίς δυνάμεις καί κανόνες καί πού αὐτό ἔχει θεσπίσει γιά νά διέπουν τὴν ὕλη καί τὴ ζωή, ἡ ἀποδοχή τοῦ θαύματος δέν εἶναι δύσκολη.

Σέ τελευταῖα ἀνάλυση τό ἐρώτημα ἂν εἶναι δυνατόν τό θαῦμα; πρέπει νά μετατραπεῖ μᾶλλον στό ἔγινε θαῦμα; καί πῶς μπορούμε νά γνωρίζουμε ὅτι ἔγινε πράγματι ἓνα θαῦμα. Γιατί τό θαῦμα ἀπ' τὴ στιγμή πού λαβαίνει χώραν, καταγράφεται στίς δέλτους τῆς Ἱστορίας καί μπορεῖ νά ἐξακριβωθεῖ ὅπως ὅλα τὰ ἱστορικά γεγονότα⁽¹⁴⁾.

(13) Ἀπὸ τὴν ἀπέραντη βιβλιογραφία γύρω ἀπ' αὐτό τό πανάρχαιο θέμα σημειῶν τὸ ἔξοχο βιβλίο τοῦ ROBERT E. D. CLARK, THE UNIVERSE: PLAN OR ACCIDENT? (1961) καί A.E. WILDER - SMITH, GOTT: SEIN ODER NIGHTSEIN? (TELOS WISSESCHAFTLICHE RETHE, 1976). Ἐπίσης δύο πρὸς φάτα ἔργα: WILLIAM LANE CRATG, THE EXISTENCE OF GOOD AND THE BEGINNING OF THE UNIVERSE (HERE'S LIFE PUBLISHERS) καί HANS KUNG, EXISTIERT GOTT? (DTV MUNCHEN 1981). Ὅρθά σημειῶναι ὁ μαθηματικὸς H. ROHRBACH: «Δέν ἔχει νόημα ἡ συζήτηση ὁποιουδήποτε θέματος πού ἀφορᾷ τὸν Θεό, χωρὶς τὴν ἀποδοχή τῆς ὑπαρξὸς του. Εἶναι σάν νά συζητοῦμε γεωμετρικά προβλήματα τῆς εὐκλείδειας γεωμετρίας, χωρὶς νά παραδεχόμαστε τὰ ἀξιώματα τοῦ Εὐκλείδη».

(14) Ἀναφερόμενος στὰ θαύματα τῶν Εὐαγγελίων ὁ βιβλικὸς λόγιος καθηγητὴς F.F. BRUCE, παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἀξιοπρέπεια αὐτῶν τῶν ἐξιστορήσεων εἶναι θέμα ἱστορικῶν μαρτυριῶν. Ὁ ἱστορικὸς - γράφει - θὰ εἶναι πολὺ πιὸ ἀπαιτητικὸς στὴν ἔρευνα τῶν μαρτυριῶν ἐκείνων πού περιέχουν θαύματα. Ἄν

Ἀσφαλῶς ἡ καπήλευση ὀρισμένων φυσικῶν φαινομένων, ἢ ἡ «ἀνακήρυξη» σέ θαύματα μερικῶν μὴ ἐπαρκῶς γνωστῶν παραγόντων, ἢ ἀκόμη ἡ «κατασκευή» θαυμάτων ἀπὸ ἐπιτήδειους ἀγύρτες καὶ ἀπὸ κατ' ἐπίφαση θρησκευόμενους, ἔχει δημιουργήσῃ τὴν ἐντύπωση ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἢ πολὺ δύσκολη ἡ ἐξακρίβωση ἀληθινῶν θαυμάτων⁽¹⁵⁾.

Ὡστόσο, τὸ κατὰ πόσον ἓνα συμβάν πού παρουσιάζεται σάν θαῦμα εἶναι πραγματικό θαῦμα, καὶ ἔαν αὐτὸ ὀφείλεται σέ θεϊκὴ ἢ δαιμονικὴ ἐπενέργεια, αὐτὸ εἶναι ἓνα ἄλλο θέμα. Πάντως δέν ἀναιρεῖ τὸ γεγονὸς τῆς δυνατότητας τοῦ θαύματος, παρὰ τίς διαφορὲς ἐνστάσεις πού προβάλλονται ἐναντίον τοῦ ἀπ' τοὺς ἀρνητὰς τοῦ ὑπερφυσικοῦ πνευματικοῦ κόσμου.

ὁμως πρόκειται γιὰ καλὲς μαρτυρίες, δέν πρέπει νὰ τίς ἀρνηθεῖ A PRIORI. - F.F. BRUCE. Τὰ κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι ἀξιόπιστα ἄραγε; (Ἑλλ. μετφ. ἔκδ. Πέργαμος 1987) σελ. 63. Ἐδῶ νὰ σημειώσουμε ὅτι ὁ καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς στὸ παν/μιο τοῦ Σικάγου A.T. OLMSTEAD, βρὶσκει πὼς ἡ ἱστορία τῆς ἀνάστασης τοῦ Λαζάρου ἔχει «ὅλες τίς ἐμπεριστατωμένες λεπτομέρειες ἑνὸς πειστικοῦ μάρτυρα». A.T. OLMSTEAD, JESUS IN THE LIGHT OF HISTORY (1942) σελ. 206.

(15) Πρβλ. τὴν ἐξαιρετικὴ μελέτη τοῦ B. B. WARFIELD, COUNTERFEIT MIRACLES, (THE BANNER OF TRUTH TRUST 1976).

Για αναγγελία της εκδόσεως να στέλνετε ένα αντίτυπο. Για βιβλιοκρισία, χωρίς να δεσμεύεται το περιοδικό, δύο αντίτυπα, από τα οποία το ένα απευθύνεται στον κριτικό του Ιλισού κ. Νίκο Α. Τέντα, Παλαιών Πατρών Γερμανού 46, Θεσσαλονίκη 546 22.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: ΝΙΚΟΣ Α. ΤΕΝΤΑΣ

ΛΑΜΠΡΟΥ ΜΑΛΑΜΑ: «ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ» Μελέτη.

Το Λενινιστικό αξίωμα: «Αποστολή της Τέχνης είναι: να βοηθάει να γίνει σωστά κατανοητή η πραγματικότητα και η επαναστατική αλλαγή της», εξακολουθεί να υλοποιείται με ακρίβεια στην Αλβανία, όπου η Λογοτεχνία λειτουργεί «με ξέχωρη και θαυμαστή πειθαρχία» μια και, συνεχώς, στοχεύει στη «διαμόρφωση συνειδήσεων».

Η κρίση του Λάμπρου Μάλαμα είναι πάντα δίκαιη. Οπλισμένος με νήφουσα σκέψη, αξιολογεί ασυμβίβαστα το θετικό, και απορρίπτει αιτιολογημένα το ανάξιο του πνεύματος έργο. Προπαντός χαίρεται ο αναγνώστης τις καλοδουλεμένες εισηγήσεις πάνω σε ευρύτερα θέματα όπως το θέατρο (όπου ιδιαίτερα ο ίδιος με επιτυχία θητεύει), η ποίηση, και γενικά ο πολιτισμός. Το κρινόμενο έργο έχει συγκεντρωμένες τις αρετές του Λ. Μάλαμα. Κατατοπίζει σε όλα τα είδη του λόγου που η αλβανική γλώσσα, με την αξιοσύνη εμπνευσμένων λογοτεχνών, δημιουργεί.

Το πρώτο αλβανικό βιβλίο εκδόθηκε το 1555, με τίτλο «Λειτουργία», από τον Γκιόν Μπουζούκο. Σήμερα «οι λογοτέχνες στην Αλβανία κατέχουν ξεχωριστή θέση και δίνουν πλατύτερες μορφωτικές διαστάσεις στον κοινωνικό περίγυρο». Τα βιβλία τους εκδίδονται από το Κράτος και υπάρχουν καθορισμένες αμοιβές, ηθικές και οικονομικές. Ιδιαίτερα πρέπει να επισημανθεί η περιφερειακή λειτουργική διάταξη της Ενώσεως των Λογοτεχνών και των Καλλι-

τεχνών, ώστε να δικαιώνει τον επίζηλο τίτλο της «εργατικής κοσμογονίας».

Γύρω στους 200 συγγραφείς βιογραφεί και κρίνει ο Λ. Μάλαμας. Για όλους έχει ένα καλό λόγο, και για πολλούς τον δίκαιο έπαινο, όπως για τον κορυφαίο βάρδο της σημερινής Αλβανίας Ισμαήλ Κανταρέ, τον δημιουργό του γνωστού μας μυθιστορήματος: «Ο Στρατηγός της στρατιάς των νεκρών».

Ένα ποίημα του Ι. Κανταρέ, τους «Καταρράχτες», αναδημοσιεύουμε με την ελπίδα να ικανοποιήσουμε το απαιτητικό αναγνωστικό κοινό του ΙΛΙΣΟΥ:

Οι καταρράχτες πηδούσανε σαν άτια
ολάσπρα, ορμητικά, με πλήθος
χαίτες αφρών και ουράνιων τόξων.
Μα ξαφνικά, εκεί στου γκρεμού το χείλος
πέσαν με τα μπροστινά τους πόδια
κι έπεσαν, αχ, τα πόδια τα ολάσπρα.
και πέθαναν εκεί στη ρίζα του βράχου.
Τώρα στα σβησμένα τους μάτια
τα παγερά καθρεφτίζονται ουράνια.

Ειδική υπάρχει αναφορά στους πνευματικούς ταγούς της Ελληνικής Μειονότητας, πεζογράφους και ποιητές.

Ο Λάμπρος Μάλαμας είναι οπαδός της φιλειρηνικής σοσιαλρεαλιστικής λογοτεχνίας. Η βαθιά ανάλογη γνώση του επέτρεψε να κατανοήσει πληρέστερα την αλβανική πνευματική παραγωγή.

Γι' αυτό και η μελέτη του συμβάλλει θετικά στην παραπέρα σύσφιξη των σχέσεων των «δύο αδελφών λαών».

Β.Η. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ: «Η ΣΠΑΡΤΗ ΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ» Λογογραφία.

«Ο Ελληνισμός της Μ. Ασίας δεν εξαντλείται στις δυτικές ακτές της Ιωνίας, ούτε στα παράλια του Πόντου, αλλά και στην άξενη και εχθρική ενδοχώρα της Μ. Ασίας. Προύσσα, Καισάρεια, Σπάρτη, Ικόνια, Αττάλεια, Μερσίνα, Σύλλη, Ναζλή, Μάκρη, Κορακήσιο, Άγκυρα, κι αμέτρητες άλλες όπου οι ελληνικές παροικίες υπήρξαν εστίες αδούλωτου εθνικισμού και αδιάκοπης δημιουργίας».

Είκοσι χρόνια πολύμοχθης έρευνας μας οδηγούν με τη γνώση της βιωμένης μαρτυρίας στις ρίζες της Σπάρτης των Ελλήνων της

Ασίας, εκεί που «ένα πλαίσιο αδιάκοπης εγρήγορσης και ετοιμότητας η ζωή των 7.000 ορθόδοξων Ελλήνων δημιουργεί και διατηρεί, ως το τέλος, μία κοινότητα κλειστή και αδιαπέραστη μέσα στα δόντια του λύκου».

Επιτυχία μοναδική, γιατί στηρίχθηκε στον απόλυτο σεβασμό της Αλήθειας και τη συνεχή προστασία της από την υπερβολή και την άγνοια. Η Δημογεροντία υπήρξε η δημόσια έκφρασή της. Ήταν η ανώτατη διοικητική και δικαστική αρχή της χριστιανικής μειονότητας. Οπλισμένη μ' ένα αποδεκτό εθνικό δίκαιο απέτρεψε κάθε προσφυγή σε Τουρκικό Δικαστήριο. Καύχημα της μειονότητας η εθνική ελληνική καταβολή. Και καθημερινή αυτοβεβαίωση:

- Να ζήσεις με νόμόμά σου!
- Να δοξαστείς με νόμόμά σου.

Ευχές οι οποίες δεν σήμαιναν τίποτε άλλο παρά να πεθάνεις βαπτισμένος χριστιανός. Η αλλαξοπιστία δεν ήταν μόνον αμαρτία αλλά και εθνική κατάρρα, καλλιτεχνική έκφραση της Σπάρτης της Μ. Ασίας συνιστούσε μία πολύ διακεκριμένη τάξη σχεδιαστών χαλιού. Ο Χαϊλέ Σελασιέ κάλεσε το 1924 τον διάσημο σχεδιαστή Χρήστο Χατζηγεωργίου (Σοκόγλου) να θέσει τα θεμέλια της Ταπητουργίας στην Αιθιοπία.

Δεν είναι μόνο επιτυχής η αναφορά του Β.Η. Βογιατζόγλου στο μυθικό ή ιστορικό γεγονός. Αλλά και στην ερμηνεία του δρώμενου: «Μέσα σε πάνινη θήκη, τριγωνική, έκρυναν ένα κομμάτι Τίμιου Ξύλου. Είναι πιθανό το τριγωνικό σχήμα του φυλαχτού να ανταποκρίνεται στον οικουμενικό νόμο του τρία. (Αγία Τριάδα). Στις αγιογραφήσεις της Αγίας Τριάδας ο Πατήρ εικονίζεται όχι με κυκλικό, αλλά τριγωνικό φωτοστέφανο!».

Πρέπει, τέλος, να επισημανθεί η λεπτόλογη, σαν λαϊκή βελονιά, εκφραστική του χάρη: «προσευχές μικρές, λιγόλογες, λεπτολόγες, μ' εκείνη τη δύναμη που έδινε ο αυτοσχεδιασμός της στιγμής και η επίκληση της αλήθειας. Μιά ευχή για κάθε περίπτωση έδινε ομορφιά και δύναμη στη στιγμή και την έδενε με το Απόλυτο».

Ο Β.Η. Βογιατζόγλου ενώνει Σπαρτιάτες και Σπαρταλήδες στον ίδιο κρίκο του κυκλικού εθνικού ιστού.

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΚΑΡΥΔΟΓΙΑΝΝΗ: «ΝΕΟΙ ΚΕΝΤΑΥΡΟΙ» Διηγήματα.

«Το Α' μοντέλο το αγοράζεις με τόσες απάτες, το Β' με τόσες καταχρήσεις, το Γ' με τόσες κλοπές».

Έχει καθολική ισχύ το απόφθεγμα: Κάθε πόλη κι ένας κό-

σμος· κάθε κόσμος και μία ιστορία. Και η ιστορία του κόσμου, του σύγχρονου κυρίως κόσμου «Ελλάς», συνοψίζεται στο τρίπτυχο της εθνικής μας διάκρισης: απάτη κατάχρηση κλοπή.

Φυσικά η Χρ. Καρυδ. όλα τα διακριτικά μιας συνεχώς «εν αμαρτίαις» γηράσκουσας φυλής, τα αποδίδει στη διαστημική σκέψη ενός παράξενου πλανήτη όπου: «δυο άνθρωποι όταν αγαπιούνται δεν αλλάζουν στέφανα, αλλάζουν τις καρδιές τους. Έτσι ο ένας είναι σίγουρος πως έχει την καρδιά του άλλου στο στήθος».

Μα ήταν γήινα γνωστό πως τις πολιτείες στηρίζει η Αιδώς και η Δίκη. Χωρίς αυτές εκκολάπτεται ο αναίσχυντος, ο ιταμός πολίτης. Έτσι δεν είναι επιδεικτική ματαιοσχολία η αναφορά σε εξωγήινους. Ικανότητα γραφής είναι, όπου η μεταφυσική διανοίγει νέους ορίζοντες για το υπαρξιακό πρόβλημα. Η θεληματικά σπασμένη μνήμη, η διακριτική αναπόληση και ο ξέφρενος ίλιγγος της ζωής συνθέτουν το εφήμερο γεγονός του φόβου που γίνεται σπόρος έντρομης διάρκειας: «Ο άνθρωπος προσαρμόζεται στο περιβάλλον έτσι που να μην αισθάνεται το δηλητήριο που τον σκοτώνει σιγά-σιγά».

Λόγος καθάριος στην ανακύκλωση σκέψης ζωντανής: «Θεέ και Δία!».

Σύγχρονος, όσο το γίνεσθαι κυοφορείται απ' το παρελθόν.

Και ειλικρινής όσο η σκληρότητα της καθημερινής ζωής...

ΤΖΕΝΗ ΔΙΑΜΑΝΤΗ-ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ: «ΦΩΝΕΣ ΣΤΟ ΧΑΟΣ» Ποιήματα.

Στον καθρέφτη τ' ουρανού
διαγράφεται
το παράπονο του καλοκαριού
που φεύγει

Η στιχοπλοκή της Τζένης Διαμ.-Παπ., είναι γεμάτη οδύνη και όνειρο. Οδύνη για τα βήματα του χρόνου που αργοσέρονται στο εμβτήριο του θανάτου, όνειρο, για τη γαλάζια θάλασσα, τη μεταβαλλόμενη σε τραγούδι, από τις ανεμοριπές του Ιόνιου.

Η προσεγμένη, λιτή της έκφρασης, απλώνεται πολύχρωμη οπτασία στην ιερή σιωπή. Ο φόβος μήπως στους ορίζοντες κλειστεί η παγωμένη μοναξιά πολύσταυρης γης, απομακρύνεται από το ηλιοφώς της αγάπης. Έτσι, η νύχτα μας, ακουμπάει λευκή στον κόρφο του Θεού.

Η ευαισθησία είναι ο θρίαμβος της καθημερινότητας. Μας διασώζει από την αδιαφορία. Και η Τζ. Διαμ.-Παπ., είναι ένας ευαίσθητος δέκτης των μηνυμάτων της εποχής μας.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΠ. ΚΥΡΙΑΚΗ: «ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ, ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ» Μελέτη.

Ο Κύριος, εις τον αιώνα διαμένει
πάντων επέκεινα, εν τω κρυπτώ,
απρόσιτος παντελώς και αίδιος
«ουδενί νόω ληπτός» ως απερινόητος!

Η πρόκριση των μόνων στίχων της μελέτης δικαιολογείται γιατί συμπερικλείουν το τριόλιβιο μήνυμά της : Κοσμογέννηση, εξέλιξη και Αυτογνωσία. Είναι η τρικλείδα εξιχνίασης του μυστηρίου της σύλληψης, της κυοφορίας, της γεννήσεως, και του θανάτου: η ερμηνεία της μορφής.

Από κάθε νοήμονα ελευθεροστοχαστή ζητούν συγκεκριμένες απαντήσεις τα υπαρξιακά ερωτήματα:

Έχει ο άνθρωπος ελεύθερη βούληση;

Υπάρχει καλό και κακό ή κακό με την έννοια του θανάτου;

Υπάρχει ψυχή ως ιδιαίτερη οντότητα;

Υπάρχει, τελικά Θεός και σκοπός στη Δημιουργία;

Ο Δημ. Κυριάκης, άξιος ερμηνευτής της ανθρώπινης γνώσης, χωρίζει το πόνημα σε δύο μέρη με εσωτερική συνοχή.

Στο πρώτο μνημονεύει όλες τις θρησκευτικές και φιλοσοφικές δοξασίες για το Ον, το κακό και το θάνατο.

Η αρχαιογνωσία του και η αντικειμενική θρησκευσιολογική κριτική θεώρηση, προκρίνουν το ουσιώδες και σαφές. Έτσι ο ορθός λόγος αναβαπτίζεται στη σοφία του ανθρώπου για να φλεγεί ο νους από πύρινα υπαρξιακά ερωτηματικά.

Στο δεύτερο μέρος δεσπόζουν οι πεποιθήσεις του συγγραφέα.

Η διατύπωσή τους, με διαλογική μορφή, κάνει προσπελάσιμη την ιδέα, γι' αυτό και θετική την πνευματική κατάκτηση. Ποιά είναι η κυρίαρχη ιδέα του Δ. Κυριάκη; Η Απειρομέγιστη Ύπαρξη. Μια πράγματι νέα προσέγγιση του Γίνεσθαι και του Είναι βασισμένη στις διακηρυχθείσες από τους Pierre Teilhard de chardin, Jean Charon και Krishnamurti αλήθειες.

Δεν πρόκειται, όμως, για αβασάνιστη παραδοχή δοξασιών.

Αλλά για σύνθεση, όπου πρωτότυπη και κυρίαρχη εξακτινώνεται η ιδεοληψία του συγγραφέα:

«... Η Ζωή είναι η παντοδυναμία του Θεού, η απεριόριστος Δύναμής του, ήτις ζωοποιεί και ζωογονεί τα πάντα, έχει αυτή, συνειδησιν και νοημοσύνην, συνεπεία δε της υφής, ταύτης και της φύσεώς της, έχει και τάσιν προς δημιουργικήν δραστηριότητα.... Κατά την γνώμην μου η Ζωή, η Ενέργεια και η εγγενής προς ταύτας νοημοσύνη, αποτελούν έναν Απειρομεγίστον Ζώντα Οργανισμόν, μίαν Απειρομεγίστην Ύπαρξιν, ζώσαν, σκεπτομένην, έχουσαν συνειδησιν εαυτής... Τα πάντα και ημείς είναι Εν, η μία και αδιαίρετος ύπαρξις... Τα πάντα είναι μορφώματα εξ αυτής ταύτης της εις ύλην μεταπιπτούσης θείας ουσίας... Είμεθα μέρη ενός παμμεγίστου σώματος.

Δεν είμεθα ατομικότητες, αφού υπάρχει μόνον η Ύπαρξις, ήτις περιέχει ολόκληρον την πολλαπλότητα, η οποία αποτελεί επίσης Εκείνην... Οι άνθρωποι, τα ζώα, τα φυτά, είναι απλά εστίαι συνειδήσεως και όργανα της Υπάρξεως, διά κτήσιν εμπειρίας ή προς εκτέλεσιν διαφόρων έργων, χάριν ταύτης... Αύτη δε μόνον έχει αθανασίαν...

Δεν ταυτίζεται μετά του Θεού, καθόσον δεν εδημιουργήθη εκ της Ουσίας Του».

Η Θεοφάνεια είναι η αιτία της Οντοφανείας με σκοπό την Ιεροφάνεια! Συνακόλουθες, της έμπνευσης του Δ. Κυριάκη, είναι οι εδραίες θέσεις του:

- Ο Θεός είναι αγάπη. Η Ζωή η Δύναμή του. Το Γίνεσθαι είναι το Είναι.
- Η ανθρωπότητα είναι συλλογική Ύπαρξη.
- Το «Εγώ» είναι αιτία πλείστων μορφών Κακού.
- Η αρετή είναι διδακτή. Η αδικία είναι νόσος της ψυχής. Όταν δεν κάνουμε το καλό αμαρτάνουμε.
- Η Τέχνη εξαγγέλλει το Αιώνιο.
- Τα Σύμβολα είναι γέφυρα μεταξύ Ψυχής του κόσμου και της συνειδήσεως του ανθρώπου.
- Η ενόραση είναι εμπειρία του Νου όταν κάποιος φθάσει σε Αυτογνωσία.

Κι ακόμη:

- Εάν υπάρχει κόλαση είναι απόδειξη της αποτυχίας του Θεού.
- «Εγώ δεν θα επεθύμουν να είμαι εν τω Παραδείσω, έστω και αν εις μόνον άνθρωπος θα βασανίζεται εν τη Κολάσει».

- Ο κόσμος είναι μία Ενότητα, γιατί σύμφωνα με την διδαχή του Shri Ram: «η Ζωή είναι η παγκόσμιος ενέργεια ήτις έχει συνείδησιν».

Ευελπιστούμε να μη μειώνει την εισφορά του συγγραφέα η παρούσα παρουσίαση. «Το γράφειν είναι περιπέτεια του Πνεύματος». Η κριτική, ίσως διεστρέβλωση βασικών θέσεων είτε από κακοπιστία είτε από άγνοια.

Μας χαροποιεί ιδιαίτερα η τόλμη του διακεκριμένου δικαστή Δ. Κυριάκη: «Πρέπει να αντιμετωπίζωμεν την πραγματικότητα εκάστης στιγμής με νοημοσύνην, με ελεύθερον τον νουν και την αθωότητα των μικρών παιδίων, ήτοι την αγάπην». Με αγάπη για την αλήθεια προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε την δική του Αλήθεια.

Εξάλλου, όπως ο ίδιος ομολογεί: «εφ' όσον ζώμεν, ουδεμία άποψις, δέον να είναι οριστική, τελειωτική, αμετάβλητος...».

Η πρόταση του Δ. Κυριάκη για την Απειρομέγιστη Ύπαρξη δίνει μια ενδιαφέρουσα απόκριση στον βασικό προβληματισμό του ανθρώπου «εις το τι είναι εκείνο, ο εδημιούργησε το Σύμπαν και συγκρατεί αυτό ζων, εις μίαν οργανικήν ενότητα».

Είναι, όμως και ικανοποιητική; Ο αναγνώστης, ανάλογα με την πνευματική του ηλικία καλείται να την δεχτεί ή αρνητικά να την κρίνει. Αποκλείεται, πάντως, να την απορρίψει. Είναι μία βέβαιη κατάκτηση του Νου. Πανέμορφη και γεμάτη ελπίδα. Γιατί κάνει τον πιστό άνθρωπο ν' αποδεχτεί, σαν πρώτη αλήθεια, τον προσευχητήριο Λόγο του Ινδού φιλόσοφου Sankara: «Κύριε συγχώρησον τα τρία αμαρτήματα. Εις τον Διαλογισμόν, ενέδυσά Σε με μορφήν, ενώ είσαι χωρίς μορφήν, εις τον έπαιμόν μου δια Σε, Σε περιέγραψα, ενώ είσαι απερίγραπτος, εις τας επισκέψεις μου εις τους ναούς, ηγνόησα ότι είσαι πανταχού παρών».

Κι αφού ο Θεός είναι «πανταχού παρών» Κακό αποκλείεται να υπάρχει. Η φιλοσοφική πραγματεία του Δ. Κυριάκη είναι μια αισιόδοξη προσέγγιση της αλήθειας. Αξίζει να γίνουμε, τουλάχιστο, κοινωνοί της.

ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ

Καζαντζάκης, ο αξεδίψαστος της ελευθερίας

του Νίκου Σωτηρίου

*«Δέν εἶμαι ἕνα μετέωρο αρίζωτο στὸν κόσμο. Εἶμαι χῶμα ἀπὸ τὸ
χῶμα του καὶ πνοή ἀπὸ τήν πνοή του»*

Ἀσκητική

Ἐκλείσαν φέτος τριάντα χρόνια ἀπὸ τότε που ὁ πλάστης καὶ δημιουργὸς τῆς «Οδύσσειας», τοῦ «Τελευταῖος πειρασμός», τοῦ «Χριστὸς ξανασταυρώνεται» καὶ ἀμέτρητων δεκάδων, εκατοντάδων χιλιάδων σελίδων μεστής λογοτεχνικῆς παραγωγῆς, διάβηκε οριστικά καὶ τελεσίδικα πρὸς τὸ ἀγνωστό. Αφήνοντας πίσω τοῦ ἑνα γιγάντιο ἔργο σε παλμό καὶ πνοή πέρασε τὸ κατώφλι, που μας χωρίζει ἀπὸ τὸ μεγάλο Ἄγνωστο, δίνοντας στὸν κόσμο - σ' ὅ,τι ὁ ἴδιος ονόμασε «μεταξὺ φωτεινὸ διάστημα» — με τὴ δύναμη τῆς δικῆς του τὸν πνευματικὸ του στροβιλισμό, ἀποκαλύπτοντάς μας τὶς κρυφές του δυνάμεις καὶ συνάμα ἀνοίγοντάς μας μιὰ μικρὴ χαρμάδα ἀπὸ τὸ παραπέτασμα που χωρίζει τὸν ἀνυποψίαστο ἄνθρωπο ἀπὸ τὶς μυστικὲς «δυνάμεις τοῦ Σύμπαντος» (Ἀσκητική). Με τὸ ἔργο του εκπλήρωσε αὐτὸ που ὁ ἴδιος ζήτησε στὴν «Ἀσκητική» του ὅταν ἔγραφε: «Καὶ μάχουμαι πὼς νὰ γνέψω στους συντρόφους, προτοῦ πεθάνω· Νὰ τους δώσω τὸ χέρι μου, νὰ προφτάσω νὰ συλλαβίσω καὶ νὰ τους ρίξω ἕνα ἀκέραιο λόγο. Νὰ τους πῶ τι φαντάζομαι πὼς εἶναι τούτῃ ἡ πορεία· καὶ κατὰ που ψυχανεμίζομαι πὼς πάμε. Καὶ πὼς ἀνάγκη νὰ ρυθμίσουμε ὅλοι μαζί τὸ περπάτημα καὶ τὴν καρδιά μας». Καὶ μας ἔριξε στὴν ψυχὴ μας τὸν ἀκέραιο, τὸν ἀφευγᾶτιστο, τὸ μεστῶμένο λόγο, πρὶν ἡ ψυχὴ τοῦ κάνει πανά.

Περπάτησε δίχως ἀναπαμὸ τὴ σκληρὴ στράτα τοῦ ἀμύητου κόσμου πόνεσε καὶ πόνεσε βαθιά. Χτυπήθηκε, συκοφαντήθηκε, ἀγνοήθηκε, διαστρεβλώθηκε. Ἀλλὰ καὶ ἀγαπήθηκε, διαβάστηκε καὶ τιμήθηκε! Ὅσο λίγοι! Πολύ λίγοι! Αὐτὴ εἶναι ἡ μοῖρα τοῦ κάθε μεγάλου· κι ὁ Κ. ἦταν πραγματικὰ μεγάλος, τόσο μεγάλος που δὲν

μπορούσε να τον χωρέσει ο τόπος μας κι ανοίχτηκε στον κόσμο ολόκληρο. Όργωσε τη Γη· ταξίδεψε εκεί όπου μπορούσε ανθρώπινος νους να φτάσει και μάζεψε με απέραντη υπομονή από παντού τους πνευματικούς θησαυρούς, πολύτιμα πετράδια για να συνταιριάξει το έργο του. Όργωσε το πνεύμα· ξανοίχτηκε ως τα ακρούρανα του Πνεύματος, κορφολόγησε από παντού, ανέβηκε στις πιο απάτητες κορφές, έσκυψε και κοίταξε στις πιο σκοτεινές χαράδρες, έριξε γέφυρες πάνω από το χάος· αναμετρήθηκε με το χάος κρατώντας ίσαμε το τέλος αναμένο το δικό του πνευματικό προβολέα, προσπαθώντας να γεωμετρήσει το χάος.

Ο Κ. ατενίζοντας πέρα και πάνω από τις υλικές φροντίδες, στα τρισκότεινα βάθη της συνείδησης και του κοσμικού χώρου έδωσε νέες διαστάσεις στον άνθρωπο, ως φαινόμενο συμπαντικών διαστάσεων. Δεν κατέγινε με τα μικρά και τα καθημερινά, ακριβώς γιατί μέσα σ' αυτά χάνεται η μεγαλοσύνη του ανθρώπου. Κι ας τον κατηγόρησαν γι αυτό! Ο Κ. έβλεπε πολύ μακρύτερα· αναζητούσε τους τρόπους να δαμάσει και να εκφράσει την Αγωνία, αλάκερη την Αγωνία του υπάρχειν, που παραμένει ανέκφραστη στην έσχατη διάστασή της, να την εκφράσει με λέξεις, με σύμβολα με την ίδια την περιπέτεια των ηρώων του. Βούδας, Οδυσσέας, Λένιν, Χριστός· περνώντας πάνω απ' ό,τι χωρίζει τους ανθρώπους, ο Κ. είδε σ' αυτά τ' τέσσερα σύμβολα να γεφυρώνεται στο έσχατο άπειρο, ό,τι μέσα στην ιστορία μένει σπαραγμένο: τό Ολόκληρο, το ολόκληρο Άρρητο, κλεισμένο μέσα στη Σιγή, το Όλον που τη φρικιάσή του ελάχιστοι την βίωσαν, όσοι από τους μεγάλους στοχαστές των αιώνων κατόρθωσαν λίγο να το προσεγγίσουν... Πέρα από διαιρέσεις και διαμάχες, αντιθέσεις και υποδιαίρέσεις θρησκευτικές, πολιτικές ή πολιτειακές ο Κ. άφηνε την ασκημένη εσωτερική ματιά να προσεγγίζει το Έσχατο, το Ένα και από κείνη τη φρικιάση της Ιερής Σιγής, που το περιβάλλει να κομίζει στον άνθρωπο του εδώ και του τώρα ψήγματα Θησαυρού, όμοια με το δύτη που χαίρεται την άπεφθη σιγή του βυθού και κομίζει στους ανθρώπους κάτι από τους θησαυρούς του.

Για τούτο ήταν ο αζεδίφαστος της ελευθερίας! Αυτή την ελευθερία δεν την είδε επικαιρικά, πολιτικά, θρησκευτικά ή εθνικά αλλά πανανθρώπινα, μέσα από ολάκερη την περιπέτεια του πολιτισμού μας. Έγραφε στην «Ασκητική»: «Μέσα στη βαθιά Σιγή, όρθιος, άφοβος, πονώντας και παίζοντας, ανεβαίνοντας ακατάπαυστα από κορυφή σε κορυφή, ξέροντας πως το ύψος δεν έχει τελειωμό, τραγουδά, κρεμάμενος στην άβυσσο, το μαγικό τούτο περήφανο ξόρκι...» Ο Κ. δεν μπήκε σε σχήματα, σε φόρμες και σε μορφές·

τράβηξε ίσα καταπάνω στην ουσία ασκημένος πως να δει τος φως, να φθάσει ως την ίδια την Πηγή. Ο Κ. ζούσε στα τρίαβαθα της συνείδησής του το ίδιο το μεγάλο μυστήριο της ένωσής του με τον Θεό, πέρα απ' όλα τα θρησκευτικά σχήματα της Ιστορίας.....

Ο Κ. ανήκει στους μεγάλους μυστικούς στοχαστές, που ακριζυγιάζονται άφοβοι στις έσχατες οριακές καταστάσεις του ανθρώπου. Όσο προχωρούν, τα χρόνια καταλαβαίνω, μέσα στις τροπές των καιρών, ξεδιαλύνω ολοένα περισσότερο γιατί τόσο πολύ με εντυπωσίασε το έργο του, τόσο με κυβέρνησε ο στοχασμός του, τόσο με γοήτεψε το Όραμά του τόσο πολύ σφράγισε τις αναζητήσεις μου.... Ας είναι οι λίγες αυτές γραμμές ελάχιστο μνημόσυνο!

Στήν κηδεία Άνδρ. Δρακάτου

Άγαπητέ Άνδρέα

Έφυγες από τή συντροφιά μας, προπορευόμενος ήμῶν, γιά νά όδεύσης στόν πνευματικό κόσμο, άκολουθώντας φωτεινή πορεία, όπως έκανες καί στόν γήινο βίο σου.

Άδαμάντινος χαρακτήρας αφήνεις άνεκπλήρωτο κενό στήν οικογένειά σου καί στους φίλους σου, πού θά σέ θυμούνται πάντοτε μέ αγάπη, όπως καί σύ τούς αγάπησες.

Έπέσυρες τήν εκτίμηση όλων όσοι σέ γνώρισαν. Έξεπλήρωσες στό άκέραιο τό καθήκον σου.

Εἶθε νά εἶναι φωτεινή καί ή μεταθάνατο πορεία τῆς ψυχῆς σου.

Κ.Ν.Μ.

Μιλτιάδης Παπαδημητρίου

Πλήρης ήμερῶν μετέστη ό φίλτατος άδελφός Μιλτιάδης Παπαδημητρίου. Διαπρεπής δικηγόρος επί μακρά έτη καί πολύτιμος Διδάσκαλος εἰς τά Φιλοσοφικά Έργαστήρια τοῦ Τεκτονισμοῦ (Μυσταγωγία - Φῶς - Ίερουσαλήμ). Ρήτωρ καί επίτιμος Ρήτωρ τοῦ Ὑπάτου Συμβουλίου. Συνεργάτης τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, στόν όποιον, έγγραψε «Γνῶθι σαυτόν», «Δικαιοσύνη».

Άς εἶναι φωτεινή ή μεταθανάτιος πορεία τῆς ψυχῆς του.

Κ.Ν.Μ.

μπορούσε να τον χωρέσει ο τόπος μας κι ανοίχτηκε στον κόσμο ολόκληρο. Όργωσε τη Γη· ταξίδεψε εκεί όπου μπορούσε ανθρωπίνος νους να φτάσει και μάζεψε με απέραντη υπομονή από παντού τους πνευματικούς θησαυρούς, πολύτιμα πετράδια για να συνταιριάξει το έργο του. Όργωσε το πνεύμα· ξανοίχτηκε ως τα ακρούρανα του Πνεύματος, κορφολόγησε από παντού, ανέβηκε στις πιο απάτητες κορφές, έσκυψε και κοίταξε στις πιο σκοτεινές χαράδρες, έριξε γέφυρες πάνω από το χάος· αναμετρήθηκε με το χάος κρατώντας ίσαμε το τέλος αναμένο το δικό του πνευματικό προβολέα, προσπαθώντας να γεωμετρήσει το χάος.

Ο Κ. ατενίζοντας πέρα και πάνω από τις υλικές φροντίδες, στα τρισκότεινα βάθη της συνείδησης και του κοσμικού χώρου έδωσε νέες διαστάσεις στον άνθρωπο, ως φαινόμενο συμπαντικών διαστάσεων. Δεν κατέγινε με τα μικρά και τα καθημερινά, ακριβώς γιατί μέσα σ' αυτά χάνεται η μεγαλοσύνη του ανθρώπου. Κι ας τον κατηγόρησαν γι αυτό! Ο Κ. έβλεπε πολύ μακρύτερα· αναζητούσε τους τρόπους να δαμάσει και να εκφράσει την Αγωνία, αλάκερη την Αγωνία του υπάρχειν, που παραμένει ανέκφραστη στην έσχατη διάστασή της, να την εκφράσει με λέξεις, με σύμβολα με την ίδια την περιπέτεια των ηρώων του. Βούδας, Οδυσσέας, Λένιν, Χριστός· περνώντας πάνω απ' ό,τι χωρίζει τους ανθρώπους, ο Κ. είδε σ' αυτά τά τέσσερα σύμβολα να γεφυρώνονται στο έσχατο άπειρο, ό,τι μέσα στην ιστορία μένει σπαραγμένο: τό Ολόκληρο, το ολόκληρο Άρρητο, κλεισμένο μέσα στη Σιγή, το Όλον που τη φρικιάσή του ελάχιστοι την βίωσαν, όσοι από τους μεγάλους στοχαστές των αιώνων κατόρθωσαν λίγο να το προσεγγίσουν... Πέρα από διαιρέσεις και διαμάχες, αντιθέσεις και υποδιαιρέσεις θρησκευτικές, πολιτικές ή πολιτειακές ο Κ. άφηνε την ασκημένη εσωτερική ματιά να προσεγγίζει το Έσχατο, το Ένα και από κείνη τη φρικιάση της Ιερής Σιγής, που το περιβάλλει να κομίζει στον άνθρωπο του εδώ και του τώρα ψήγματα Θησαυρού, όμοια με το δύτη που χαίρεται την άπεφθη σιγή του βυθού και κομίζει στους ανθρώπους κάτι από τους θησαυρούς του.

Για τούτο ήταν ο αζεδίφαστος της ελευθερίας! Αυτή την ελευθερία δεν την είδε επικαιρικά, πολιτικά, θρησκευτικά ή εθνικά αλλά πανανθρώπινα, μέσα από ολάκερη την περιπέτεια του πολιτισμού μας. Έγραφε στην «Ασκητική»: «Μέσα στη βαθιά Σιγή, όρθιος, άφοβος, πονώντας και παίζοντας, ανεβαίνοντας ακατάπαυστα από κορυφή σε κορυφή, ξέροντας πως το ύψος δεν έχει τελειωμό, τραγούδα, κρεμάμενος στην άβυσσο, το μαγικό τούτο περήφανο ξόρκι...» Ο Κ. δεν μπήκε σε σχήματα, σε φόρμες και σε μορφές·

τράβηξε ίσα καταπάνω στην ουσία ασκημένος πως να δει τος φως, να φθάσει ως την ίδια την Πηγή. Ο Κ. ζούσε στα τρίαβαθα της συνείδησής του το ίδιο το μεγάλο μυστήριο της ένωσής του με τον Θεό, πέρα απ' όλα τα θρησκευτικά σχήματα της Ιστορίας....

Ο Κ. ανήκει στους μεγάλους μυστικούς στοχαστές, που ακριζυγιάζονται άφοβοι στις έσχατες οριακές καταστάσεις του ανθρώπου. Όσο προχωρούν, τα χρόνια καταλαβαίνω, μέσα στις τροπές των καιρών, ξεδιαλύνω ολοένα περισσότερο γιατί τόσο πολύ με εντυπωσίασε το έργο του, τόσο με κυβέρνησε ο στοχασμός του, τόσο με γοήτεψε το Όραμά του τόσο πολύ σφράγισε τις αναζητήσεις μου.... Ας είναι οι λίγες αυτές γραμμές ελάχιστο μνημόσυνο!

Στήν κηδεία Άνδρ. Δρακάτου

Άγαπητέ Άνδρέα

Έφυγες από τή συντροφιά μας, προπορευόμενος ήμῶν, γιά νά ὀδεύσης στόν πνευματικό κόσμο, ἀκολουθώντας φωτεινή πορεία, ὅπως ἔκανες καί στόν γήινο βίο σου.

Άδαμάντινος χαρακτήρας ἀφήνεις ἀνεκπλήρωτο κενό στήν οἰκογένειά σου καί στούς φίλους σου, πού θά σέ θυμούνται πάντοτε μέ ἀγάπη, ὅπως καί σύ τούς ἀγάπησες.

Έπέσυρες τήν ἐκτίμηση ὅλων ὅσοι σέ γνώρισαν. Έξεπλήρωσες στό ἀκέραιον τό καθήκον σου.

Εἶθε νά εἶναι φωτεινή καί ἡ μεταθάνατο πορεία τῆς ψυχῆς σου.

Κ.Ν.Μ.

Μιλτιάδης Παπαδημητρίου

Πλήρης ἡμερῶν μετέστη ὁ φίλτατος ἀδελφός Μιλτιάδης Παπαδημητρίου. Διαπρεπής δικηγόρος ἐπί μακρά ἔτη καί πολύτιμος Διδάσκαλος εἰς τά Φιλοσοφικά Έργαστήρια τοῦ Τεκτονισμοῦ (Μυσταγωγία - Φῶς - Ἱερουσαλήμ). Ρήτωρ καί ἐπίτιμος Ρήτωρ τοῦ Ὑπάτου Συμβουλίου. Συνεργάτης τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, στόν ὁποῖον, ἔγραψε «Γνῶθι σαυτόν», «Δικαιοσύνη».

Άς εἶναι φωτεινή ἡ μεταθανάτιος πορεία τῆς ψυχῆς του.

Κ.Ν.Μ.

Πένθη

Καθηγητής Βασίλειος Ρόζος

Ὁ κόσμος ἔγινε φτωχότερος μέ τή μετάσταση τοῦ καθηγητῆ Βασιλείου Ρόζου. Ἦταν ἀπό μηνῶν ἄρρωστος, ἀδυσώπητα καταδικασμένος ἀπό τήν κακή ἀσθένεια.

Ὁ ἱατρός κ. Σπῦρος Μαρκέτος ἔγραψε στήν Καθημερινή τῆς 25.10.87.

«Κάπου στόν Ἐπιτάφιο τοῦ Περικλέους» ἀναφέρεται ὅτι «δρῶντες κτῶμεθα τοὺς φίλους». Κάπως ἔτσι ἔγινε ἡ πρώτη γνωριμία μου μέ ἕναν ὑπέροχο ἄνθρωπο καί ἀπέκτησα ἕναν ἀξέχαστο φίλο, ἐκλεκτό συνάδελφο καί πολύτιμο συνεργάτη: τὸ ΒΑΣΙΛΕΙΟ ΡΟΖΟ πού ἔφυγε πρόωρα πάνω στίς πιό δυνατές πνευματικές ἐξορμήσεις του. Ἦταν ὁ πρῶτος καθηγητής τῆς Ἱστορίας τῆς Ἱατρικῆς στήν Ἱατρική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἰωαννίνων καί ὁ συνιδρυτής τῆς νεοσύστατης Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας Ἱστορίας, Κοινωνιολογίας καί Φιλοσοφίας τῶν Ἱατρικῶν Ἐπιστημῶν. Θά περάσει, ὅπως δὴποτε, πολὺς χρόνος ὥσπου μπορέσουμε νά ἐθιστοῦμε μέ τό κενό πού ἄφησε. Ἡ θέση του μέσα στόν ἱατροῖστορικό χῶρο δύσκολα θά καταληφθεῖ ἀπό ἕναν ἀντάξιο διάδοχο. Καί τοῦτο γιατί ἦταν προικισμένος μέ ἀρετές πού σπανίζουν ὅλο καί περισσότερο στήν ἐποχή μας. Εἶχε χριστιανική ψυχὴ καί ἐπιβλήθηκε μέ τόν πνευματικό μόχθο, τό ἥθος, τήν τιμιότητα, τή σεμνότητα, τήν καλωσύνη, τήν ἀπλότητα καί τίς ἀνθρωπιστικές ἀρχές, τίς ὁποῖες φρόντιζε ὄχι μόνο νά διδάσκει, ἀλλά καί νά τίς ἐφαρμόζει...».

Ὁ Βασ. Ρόζος, πολύτιμος καί ἀγαπητός φίλος, ἦταν συνεργάτης τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, στόν ὁποῖον ἔγραψε τὰ ἄρθρα: Ὁ Μυστικισμός τῆς Ἀναγεννήσεως, ὁ Πλατωνισμός τῆς Ἀναγεννήσεως, Φιλόσοφοι ἱατροῖ τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἡ Ἑγελιανή ἀντίληψη γιά τή φιλοσοφία.

Ἄς εἶναι ἐλαφρύ τό χῶμα πού σκεπάζει τό σῶμα του.

K.N.M.

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τά Γραφεία του «Ίλισου», Χαρ. Τρικούπη 26, α' όροφος Κωδ. 106 79, είναι ανοικτά καθημερινώς πλην Σαββάτου 10 - 1
Τηλ. Γραφείων 3620.702

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλούμεν, αποστέλλετε μέ ταχυδρομικήν ή τραπεζικήν έπιταγήν εις τήν διεύθυνσιν: «Κωστήν Μελισσαρόπουλον, Χαρ. Τρικούπη 26, α' όροφος Κωδ. 106 79, Αθήνας». Αποστολαί μέ τραπεζικός έντολάς μάς δυσκολεύουν πολύ.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη αποσταλέντα στούς κατωτέρω συνδρομητάς μας, έπεστράφησαν από τό Ταχυδρομείον μέ τήν σημείωσιν: «μετώκησε» ή «άγνωστος». Παρακαλούνται όσοι τούς γνωρίζουν νά τούς ειδοποιήσουν ή νά μάς δώσουν τάς διευθύνσεις των:

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Απ. Σαμαράς, Μυτιλήνη
Αν. Καραγεώργης, Δράμα
Έμ. Σφακιανάκης, Ηράκλειο

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ

ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Γερ. Γρηγόρης, Αθήνας
Βασ. Ράζος, Αθήνας
Εύστρ. Κουντουρέλης, Μυτιλήνη

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

(Μέ τή σειρά λήψεως)

Σαρ. Παυλέας: Οι Μέτοχοι (ποιήματα). Θεσσαλονίκη 1987.

Δημ. Νεστορίδης: Ζητώντας τίς χαριτόβρητες πηγές (ποιήματα). Αθήνα 1987.

Σοφία Βεκράκου-Φωτοπούλου: Πρός ώτα μή άκούόντων. Αθήνα 1987.

Τάκης Γιαννόπουλος: Έπιλογή, Α' (1951-1986) (ποιήματα). Αθήνα 1987.

Κύπρος Χρυσάνθης: Από τήν Ιστορία του Κυπριακού Τεκτονισμού. Λευκωσία 1987.

Γιώργος Άνωβολιώτης: Είρηνικά (Ποιήματα). Αθήνα 1987.

» » Η καλλιτεχνική έλευθερία (αισθητικό δοκίμιο). Αθήνα 1987.

Τάκης Νατσούλης: Τό δημοτικό τραγούδι καί ή Μάνα στή δημοτική ποίηση (δοκίμιο). Αθήνα 1987.

Χρήστος Κατσιγιάννης: Καιρός τής Άπνοιας (ποιήματα). Αθήνα 1987.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ήπειρωτική Έστis. Διευθ. Δ. Κόκκινος (Άπρ.-Ιούν.)

Προβλήματα. Έκδ. π. Γ. Πυρουνάκης (Ιούλ.-Σεπτ.)

Σύγχρονη Σκέψη. Άρχισ. Γ. Χαλατσάς (Αύγ.-Σεπτ.)

Ήώ. Έκδ. Άντ. Μανιάτη (Σεπτ.)

Σμύρνα. Έκδ. Ίσ. Μαλόβρουβα (Σεπτ.-Όκτ.)

Νέα Ἀκρόπολη. Διευθ. Γ. Πλάνας
(Σεπτ.-Ὀκτ.), (Νοέμ.-Δεκ.)

Πνευματικές σελίδες. Διευθ. Ἀλ. Βασι-
λείου (Σεπτ.-Ὀκτ.)

Δαυλός. Διευθ. Δημ. Λάμπρου (Ὀκτ.)

Χρονικά. Ὑπεύθ. Ἰωσ. Λόβιγγερ
(Ὀκτ.-Νοέμ.)

Εὐφορίων. Ἐκδ. Τασ. Παπαϊωάννου-
Μπενεπούλου-Μαιναλιώτη (Ὀκτ.
Δεκ.)

Θεσσαλική Ἑστία. Δ/ντής Μιχ. Σταφυ-
λᾶς (Νοέμ. Δεκ.)

Φιλύρες. Διευθ. Ἀγγ. Πανωφοροπού-
λου (Σεπτ.-Ὀκτ.)

Ἰσραηλινὰ Νέα (Σεπτ.-Ὀκτ.)

Τό κουτί τῆς Πανδώρας. Διευθ. Κατ.
Τσαλίκη-Κοτσιώρη (Σεπτ.)

Ὁ Φυσιολάτρης (Νοέμ.-Δεκ.)

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΙΣΟΣ»

τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας
ἐν Ἑλλάδι

Χαρ. Τρικούπη 26-Ἀθῆναι 106 79

Ἐκδότης Διευθυντής:

Κωστής Ν. Μελισσαρόπουλος

Ἐθνικῆς Τραπεζῆς 3, Φιλοθέη

152 37

Τιμὴ τεύχους Δρχ. 150

Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1987

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ»

Βόλος: Γ. Κουκουβίνος

Δράμα: Φιλ. Τζάλλας

Ἡράκλειον: Βασ. Βασιλείου

Ἰωάννινα: Μιχ. Πραπίδης

Καβάλα: Μιχ. Παράσχου

Κέρκυρα: Ἀλεξ. Λοῦβρος

Κομοτινή: Ἑλ. Τσιτσόπουλος

Λαμία: Ἀντ. Τριανταφύλλου

Λάρισα: Ἰσ. Φελλοῦς

Μυτιλήνη: Δ. Ροδάκης

Ξάνθη: Μάριος Κουτσουρίδης

Πάτραι: Ἀθ. Κοντοσάκης

Ρέθυμνο: Ἀντ. Βιστάκης

Ρόδος: Ἀντ. Βεργωτῆς

Σέρραι: Ἀνέστης Σάββας

Σῦρος: Π. Ζαραφωνίτης

Χαλκίδα: Γ. Τσαγκαρούλης

Χανιά: Ἐμμ. Νοδaráκης

Λεμεσός: Ἄνδρος Σωτηρίου

Λευκωσία καὶ Πάφος: Θεοφ. Παναγιώ-
του,

2 Ὁθωνος, Τ.Τ. 102, τηλ. 474815

Τουρκία: Ἐλευθ. Καρακάσης

**ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΤΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΣΑΣ
ΕΤΗΣΙΩΣ Δρχ. 1.000**

**ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ
ΕΥΤΥΧΕΣ ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ 1988**

Περιεχόμενα τόμου 1987

Πάνος Ἀναγνώστου: Ὁρομάσδης	123
» » Περὶ Φυσικῶν ἑορτῶν	295
Σταῦρος Βασαρδάνης: Κοιλάδα τῶν Ρόδων	255
Χρήστος Βασιλείου: Δικαιοσύνη καὶ Ἐλευθερία	19
Ἑλένα Π. Blavatsky: Ἀπὸ τῆ Μυστικῆ Διδασκαλία	281
Παν. Βλαχόπουλος: Γενικὴ Δημιουργία	51
» » Ἡ ἔμπνευση	132
» » Χρησιμοποίηση τῆς Γνώσης	373
Μαρία Δ. Βλάχου: Συνάντησις μετὰ τὸν Διδάσκαλον	21
Radha Burnier: Προσφώνηση πρὸς τὰ νέα Μέλη	209
Ἄντιγ. Γαλανάκη-Βουρλέκη: Αἰώνιο τοπεῖο	270
Τάκης Γιαννόπουλος: Σκιές	376
Χαλίλ Γκιμπράν: Ἀπὸ τῆ σοφία του	45
Αἰδ. Ζάνος Γουγουτάς: Ἡ ἀπάθεια τῶν Στωϊκῶν καὶ Νηπητικῶν	336
Αἰμιλία Ἰβου: Κυκλαδικά	189
» » Ἐπάνω στό μυστήριον τοῦ θανάτου	227
» » Ἡ Ἑλ. Π. Μπλαβάτσκι καὶ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς Θεο- σοφίας	303
» » Ἀπὸ τὸν Ραμπιτράνθ Ταγκόρ	353
Δημ. Ἰωαννίδης: Ἡ Κάθαρσις	159, 212, 282, 355
Νίκος Καζανᾶς: Σεληνόφωτο	30
Μαριάννα Καρύδη: Σκέψεις	323
Κρισναμοῦρτι: Οἱ τελευταῖες ὁμιλίαι στό Σάανεν τὸ 1985	99
Δημ. Κυριάκης: Περὶ τοῦ ὄντος, τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ θανάτου	59
Λούλα Κωνσταντινίδου: Τῆς Πρωτοχρονιᾶς τὸ φῶς	3
» » Μεγ. Παρασκευὴ	97
» » Νιόβη	374
Ἄνδρ. Γ.Τ. Λασκαράτος: Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος	110
Μηνᾶς Θ. Λογοθέτης: Οἱ ἑπτὰ βαθμοὶ τῶν Μιθραϊκῶν Μυστηρίων	137
Κωστῆς Μελισσαρόπουλος: Τὸ τετράφυλλο τριφύλλι	225
» Νίκος Καρβούνης	311
» Ἡ ἐξόντωσις τῶν Ἀλβιγινῶν	363
Ἄντα Μπροῦμη: Τὸ φιλοσοφικὸ ἔργο τοῦ Ἄντ. Ἀδριανοπούλου	73
» » Δυὸ χαρές	375
Σπῦρος Νάγος: Περὶ κοινωνικῆς ἠθικῆς	84
Πετρ. Παναγιωτίδου: Ἡλθεῖς	50
» » Ὅταν	240
» » Φύγανε τὰ χρόνια	398
Παν. Παπασιώτης: Ἡ στιγμή τοῦ θανάτου	127
Σαρ. Παυλάς: Ἐνα παιδί Θεός γεννήθηκε πάλι	4
» » Ἡ δίκη τοῦ Τζιορντάνο Μπροῦνο	167
» » Τὸ πορτραῖτο τῆς ἐποχῆς μας, Τὸ ναρκοπέδιο	168
» » Ἡ πίκτα τοῦ Ἰησοῦ	396
Ρωξ. Παυλέα: Ἀδράνεια	301

Γ.Π. Πολιτάρχης: Βιβλιοκριτική	120
Εύφρ. Σεροφετινίδου: Τά δώρα ήταν έτοιμα	128
Γιώργος Σιέττας: Καθαροί	34, 91
Πόπη Άντωνίου-Σφαλαγκάκου: Στοχασμοί	302
Νίκος Σωτηρίου: Καζαντζάκης, ο άξεδιψαστος της Έλευθερίας	417
Νίκος Τέντας: Άλκυονίδα Όρα	31
» » Άή αιώνια πορεία, Όπτάμενος αΐτοΐς	202
» » Άή Εΐρήνη στόν Άρχαιολογικό Λόγο	243
» » Άναστάσιος Πολυζωΐδης	377
» » ...Κέκληται Τέκτονος Υΐός	397
» » Τά νέα βιβλία	53, 114, 193, 271, 339, 410
Δημ. Ταινικόπουλος: Άή δυνατότητα καΐ σκοπιμότητα τοΰ θαΰματος	399
Αϊκ. Τσόπελα: Έτος εΐρήνης 1986	5
» ΈλΆτε	239
Ό δεκάλογος τοΰ άρρώστου	87
Άή έορτή τοΰ Λευκοΰ Λωτοΰ8 Μαΐου 1987	169
Άή Θεοσοφική Έταιρία έν Έλλάδι	327
Άφιέρωμα στην Παγκόσμια Άμέρα τών ζώων	332
Άλβανική Ποΐηση	337
Πένθη: Π. Βακαλόπουλος, Ν. Άηλιόπουλος	68
Μαρία Δ. Βλάχου	204
Γεώργιος Ά. Δαυΐδ	346
Άνδρέας Δρακάτος	419
Μιλτιάδης Παπαδημητρίου	419
Καθηγητής Βασίλειος Ρόζος	420

Βιβλία Κρισμαουῖρτι
εἰς Βιβλιοπωλεῖον Καστανιώτου
Ὁδός Ζωοδόχου Πηγῆς

ΙΛΙΣΟΣ

Συνδρομή 1987 δρχ. 1.000
Ὅσοι δέν μποροῦν νά πληρώνουν δρχ. 1.000,
ἄς στέλνουν δρχ. 800 ἢ 600 μόνον
Ἐξωτερικοῦ Δρχ. 1.500, ἀεροπορικῶς Δρχ. 2.000

Ἐγγράψατε νέους συνδρομητάς

«Ἐπιλογαί» ΙΛΙΣΟΥ

Α' Τριετίας 1956–1957–1958

Β' Τριετίας 1959–1960–1961

Γ' Τετραετίας 1962–1965

ἐκάστη δεμένη πρὸς δρχ. 600

Δ' Πενταετίας 1966–1970

Χαρτόδετη δρχ. 400, δεμένη δρχ. 600

Αἱ συνδρομαὶ ἢ ἀντίτιμον βιβλίων νά ἀποστέλλωνται μὲ ταχυδρομικὴν ἢ
τραπεζικὴν ἐπιταγὴν ὀχι μὲ ἐντολὴν ἐπ' ὀνόματι Κωστῆ Μελισσαροπούλου
Χαρ. Τρικούπη 26, α' ὄροφος Κωδ. 106 79, Τηλ. 3620-702

Ἡ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ
ΣΤΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ» Α.Β.Ε.Ε.
Τηλ. 9217513 - 9214820

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	σελ.
Αίμ. Ίβου: 'Από τόν Ραμπιτράνάθ Ταγκόρ	353
Δημ. Ίωαννίδης: 'Η Κάθαρσις	355
Κωστής Μελισσαρόπουλος: 'Η έξόντωσης τῶν Ἀλβιγινῶν	363
Παν. Βλαχόπουλος: Χρησιμοποίηση τῆς Γνώσης	373
Λούλα Κωνσταντινίδου: Νιόβη	374
Ἄντα Μπρούμη: Δυό χαρές	375
Τάκης Γιαννόπουλος: Σκιές	376
Νίκος Τέντας: Ἀναστάσιος Πολυζωίδης	377
Σαρ. Παυλάς: 'Η πίκρα τοῦ Ἰησοῦ	396
Νίκος Τέντας: ...Κέκληται Τέκτονος υἱός	397
Πετρούλα Παναγιωτίδη: Φύγανε τά χρόνια	398
Δημ. Τσινικόπουλος: 'Η δυνατότητα καί σκοπιμότητα τοῦ θαύματος	399
Νίκος Τέντας: Τά Νέα Βιβλία	410
Νίκος Σωτηρίου: Καζιντζάκης, ὁ ἀξεδίφαστος τῆς ἐλευθερίας	417
Κ.Ν.Μ.: Στήν κηδεία Ἄνδρ. Δρακάτου	419
» Μιλτιάδης Παπαδημητρίου	419
» Καθηγητής Βασίλειος Ρόζος	420
Μεταξύ μας	421

Στά προσεχῇ τεύχη

Δημ. Ίωαννίδης: 'Η Κάθαρσις
Κωστής Μελισσαρόπουλος: Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς
Παν. Ἀναγνώστου: Τά ἀρχαῖα Μυστήρια καί ἡ Θεοσοφία
Κώστας Θαναπουλόπουλος: Ὁ ἡλιακός συμβολισμός διά μέσου τοῦ χρόνου
Σπύρος Κοκκινάκης: Ἐξῆντα χρόνια ἀπό τήν ἀπόδοση στά Ἑλληνικά τῶν κειμένων τῆς Κοιλιάδας τῶν Ρόδων